

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

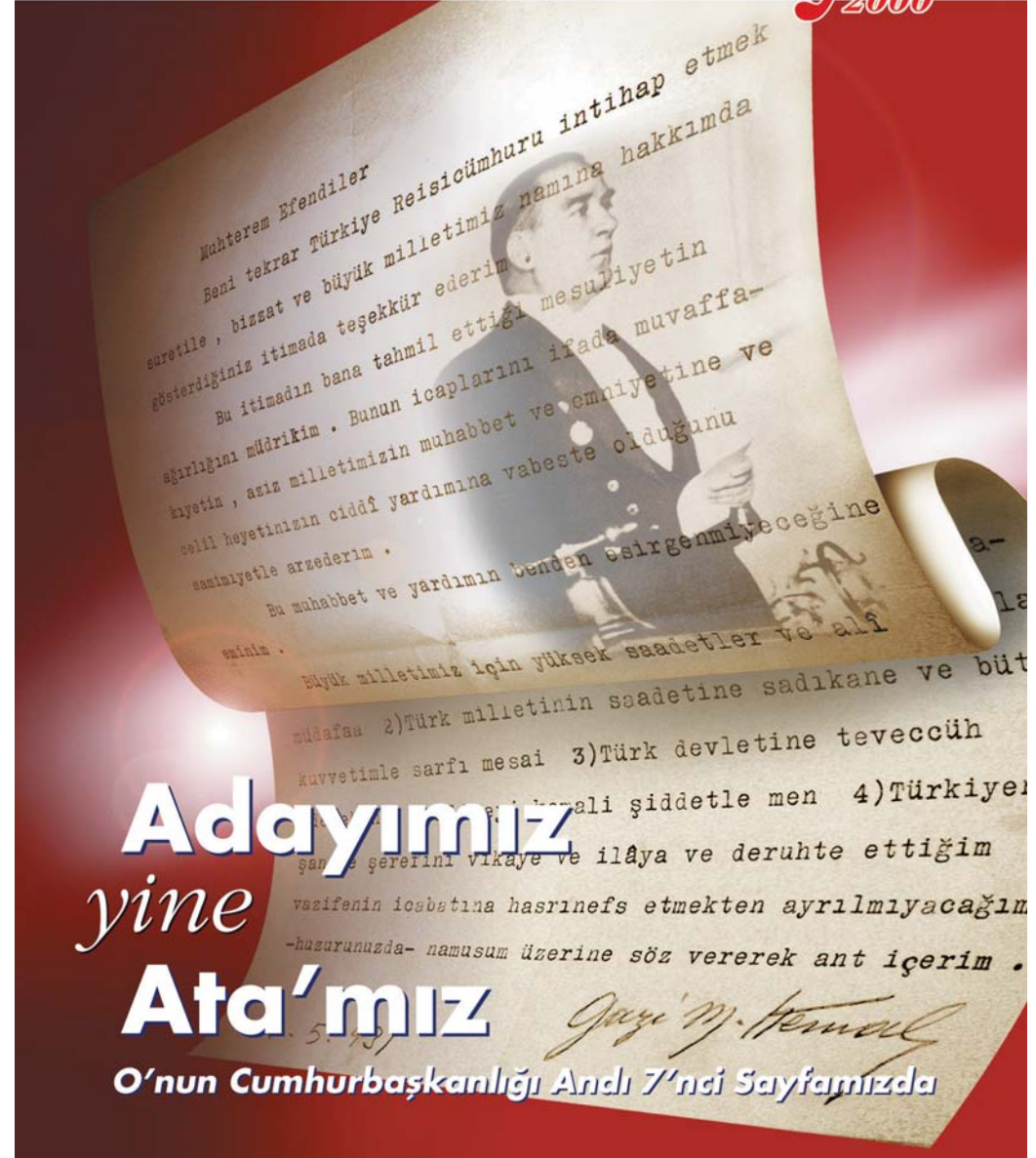

1 NİSAN 2007

Bütün Dünya

ISSN 1301-7608
192297 SAYI: 2007/04 FİYATI: 3 YTL

2000

Adayımız
yine

Ata'mız

O'nun Cumhurbaşkanlığı Andı 7'nci Sayfamızda

Sağlıkta öncelikli kalite.

Türkiye'nin en önemli sağlık kuruluşlarının güvenilir hizmet ve kalitenin simgesi olarak kabul edilen PAG Ltd., hastane, klinik ve laboratuvarlarımızın gereksinimlerini karşılamaya devam ediyor.

PAG Ltd.; geniş bir ürün yelpazesi, güvenilir servis anlayışı, dünyanın en büyük kuruluş ve markalarıyla her an sağlık sektörümüzün yanında.

JMS (Şırınga ve İnfüzyon Pompaları)
Burnshield (Yanık İlk Yardım Ürünleri)
Cobe (Oksijenatör ve Tubing Setleri)
Custidol (Organ Muhafaza Solüsyonu)

PAG

PAG Sağlık ve Tedavi Tesisleri Ltd. Şti
11. Sokak No: 40 / 4 06490 Bahçelievler ANKARA
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43 Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

"VATANIN
BAĞRINA
DÜŞMAN
DAYAMIŞ
HANÇERİNİ"

vural savaş

Bütün Kitapçılarda...

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
Bütün Dünya
YEREL SÜRELİ YAYIN 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:

Mete Akyol

Genel Koordinatör:

Gülçin Orkut

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Çiğdem Ayhan

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Kapak Fotoğrafı:

Prof. Dr. Haluk Oral'ın

Arşivinden

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Bölümü Sorumluları:

Nükhet Alicikoğlu, Emel Öksüz Kurt

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan),
Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Prof. Dr. Solmaz Doğanca,
Prof. Dr. Sevil Öksüz, Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay, Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz, Doç. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Şiar Yalçın, Necmi Tanyoloç, Haluk Cansın,
İzmir Tolga, Alaettin Giray,
Ayhan Erten, Nuri Özakoy, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Enver Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Dr. Ufuk Akyol, Nuray Bartoschek,
Cahit Batum, Prof. Dr. Yüksel Bozer, Ali Naili Erdem,
Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop, Gürbüz Evren,
Metin Gören, İlyas Halil, Pelin Hazar, İlker İnal,
Mehmet Muhsinoğlu, Prof. Dr. Haluk Oral,
Filiz Leloğlu Oskay, Yaşar Öztürk, Erdoğan Sakman,
Songül Saydam, Hakan Sevindik, İzlen Şen,
Cheryl Tanrıverdi, Eser Tutel, Engin Ünsal,
Orhan Velidedeoğlu, Şiar Yalçın, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sok., No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 8016 (pbx)
Faks: (0312) 234 1216

İletişim Adresi:

Manolya 3/11, D: 2, Ataşehir, 34750, İstanbul
Tel: (0216) 456 2727 (pbx)
Faks: (0216) 456 2729

Abonet:

(0212) 210 0110

Dağıtım:

Yaysat

Renk Ayrımı:

Mat Yapım

Elektronik Posta:

butundunya@butundunya.com.tr

İnternet Sitesi:

www.butundunya.com.tr

Basım Tarihi:

30.03.2007

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000,
Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret
A.Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

**SINIRLAR
ARASINDA
BANU AVAR**

Bütün Kitapçılarda...

İçindekiler

- “Adayımız yine Ata’mız” **6**
METE AKYOL
Abdürrahim Tuncak Anlatıyor - 4 **37**
METE AKYOL
Hoşgörü **43**
ALİ NAILİ ERDEM
TBMM’de Türkçe Komisyonu... **12**
ORHAN VELİDEDEOĞLU
Bugün Dünyayı Değiştirin! **45**
CHERYL TANRIVERDİ
Çanakkale Cephesi’nde Osmanlı Nişanlı, Plevne Madalyalı “Dost” Bir Düşman: Dr. Charles S. Ryan **19**
BÜTÜN DÜNYA YAZI İŞLERİ BÖLÜMÜ
Süleyman Seba’yı Anlatabilmek... **49**
METİN GÖREN
Simoni Usta **52**
YÜCEL AKSOY
Datça Yarımadası’nın Söylenceleri... **55**
GÜRBÜZ EVREN
31 Mart Gericisi Ayaklanması **27**
YAŞAR ÖZTÜRK
İstanbul’da İlk Bomba, O Gece Pera Palas’ta Patladı! **61**
ESER TUTEL
Türk Genciyle Ermeni Kızının Öyküsü **33**
KONUR ERTOP
3962 Metre Derinlikte Yatan Kültürel Anıt **69**
MEHMET MUHSİNOĞLU
Willem J. Kolff ve... Diyaliz Makinesi **75**
PELİN HAZAR
Ekoloji **81**
SONGÜL SAYDAM
Bilinç-Çıkar Savaşları **85**
ALİ MURAT ERKORKMAZ
Susuz Ev **92**
ŞEBNEM ŞEN
Filler Konuşurlar mı? **95**
ERDOĞAN SAKMAN

Sayfa: 19

“Dost” Bir Düşman:
Dr. Charles S. Ryan

- Hector Hugh Munro (Saki) ve... Bir Öyküsü **98**
HALUK ERDEMOL
Sizden Bize **8**
İlk Dersimiz Türkçe **17**
Bilginizi Denetleyin **79**
Güzel Sanatların Doğum Yeri Olan Kent: Floransa **105**
İZLEN ŞEN
Nisan SuDokuları **114**
Bir Başkadır Memleketim **119**
Anne ve Babalardan **136**
1001 Güzel Söz **140**
Keten Tohumunu Yaşamınıza Sokun **110**
SENNUR BURAS
“Balık Kavağa Çıkınca...” **113**
İLKER İNAL
Elma Ağacı **115**
FATMA YÜCEL VARDAR
Son Kararınız mı?... **117**
NURAY BARTOSCHEK
Tanrı Vergisi Dehaya Sahip Bir Sanatçı: Michelangelo **122**
YÜCEL AKSOY
Çocuğunuzun Başarılı Olmasına Yardım Edin **129**
JOHN E. ANDERSON
Avuç İçinde Şato **133**
İLYAS HALİL
Kika Adında Bir Kedi **141**
ENGİN ÜNSAL
Eski Şarkılarda Yaşamak **145**
JOHN CARTER
Mankafa Poldi **147**
Mantık Bilmecesi **149**
Kareler ve Rakamlar **150**
Briç **151**
Satranç **154**
Bulmaca **156**
Aydın Kitapları **158**
Bir Fotoğraf Bin Sözcük **160**

Sayfa: 105

Floransa

"Adayımız yine Ata'mız"

• Mete Akyol - *Bütün Dünya* •

Kapağımızdaki ve yukarıdaki "Adayımız yine Ata'mız" başlığımız, yalnızca gönlümüzün isteğini değil, aklımızın yargısını da açıklamaktadır.

Cumhurbaşkanlığı seçimi için adayların açıklanacağı bu ayın ortalarını beklemeden biz şimdiden, ayın ilk günlerinde, gönlümüzün isteğiyle birlikte, aklımızın yargısını da açıklıyoruz:

"Adayımız yine Ata'mız" diyoruz.

Adı ister Ahmet, ister Mehmet olsun; ister Mustafa, ister Hasan, ister Hüseyin olsun... Boyu ister uzun, ister kısa, bedeni ister şişman, ister zayıf, saçı ister sarı, ister siyah, ister beyaz, gözleri ister mavi, ister siyah, ister kahverengi olsun...

Adı da, görünümü de umurumuzda değil...

Yeter ki o, "Ata'mız" olsun.

Devletimizin ve ulusumuzun dimdik başının simgesi ve tek tek tümümüzün "başımızın üstündeki" o toz kondurulamaz yerinde, Çankaya'da, Cumhurbaşkanlığı makamında, yine Ata'mızı görmek istiyoruz.

Bu yüreksel kararımız ve beynsel yargımız, yaşamımız süresince vadesi hiçbir zaman dolmayacak olan "Atatürk'e minnet şükran borcumuz"un yalnızca bir taksidinin daha ödenmesi olduğu denli, uygar dünyanın bireyleri kimliğimizin de, tüm dünyanın duyabileceği güçteki bir haykırış-

la bir kez daha onaylanmasıdır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün "yüzünü görmeyi" değil, onun görüşlerini ve düşüncelerini özümseyip, onun işaret parmağının ucundan uzanan yolu ve o yolun yöneldiği hedefi önemseyen uygar Türk ulusunun, uygar bireyleri kimliklerimizle biz, hepimiz...

En az kendimizin olduğu denli, cumhurbaşkanı seçilecek adayımızın da "Ata'mız" olmasını dileriz.

Bu dileğimiz, bizim en doğal hakkımızdır, en ulusal yükümlülüğümüzdür, en insansal gereğimizeyizdir.

Karşı sayfamızda, üçüncü kez Türkiye cumhurbaşkanı seçildiği 1931 yılında Gazi Mustafa Kemal'in, TBMM kürsüsünden, "namusu üzerine söz vererek içtiği ant"ın son bölümünü, bu sayfamızda da yineliyoruz:

"(...)

"3.) Türk devletine teveccüh edecek her tehlikeyi kemali şiddetle men,

"4.) Türkiye'nin şan ve şerefini vikaye ve ilâya (korumaya ve yüceltmeye) ve deruhte ettiğim vazifenin icabatına hasırnefs (kendini adamak) etmekten ayrılmayacağıma, -huzurunuzda- namusum üzerine söz vererek ant içerim."

Biz şimdi, bu andın altına, Gazi Mustafa Kemal'ce dürüstlikle, inançla ve güvenle imza atabilecek "Adayımız Ata'mız"ı bekliyoruz. •

Muhterem Efendiler,

Beni tekrar Türkiye Reiscümhuru intihap etmek suretile, bizzat ve büyük milletimiz namına hakkımda gösterdiğiniz itimada teşekkür ederim.

Bu itimadın bana tahmil ettiği mesuliyetin ağırlığını müdrükim. Bunun icaplarını ifade muvaffakiyetin, aziz milletimizin muhabbet ve emniyetine ve celil heyetinizin ciddi yardımına vabeste olduğumu samimiyetle arz ederim.

Bu muhabbet ve yardımın benden esirgenmeyeceğine eminim.

Büyük milletimiz için yüksek saadetler ve âli meclise mesaisinde muvaffakiyetler dilerim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin muhterem azası, Reiscümhur sıfatı ile,

1 - Cumhuriyetin kanunlarına ve hakimiyeti millîye esaslarına riayet ve bunları müdafaa,

2 - Türk milletinin saadetine sadıkane ve bütün kuvvetimle sarfi mesai,

3 - Türk devletine teveccüh edecek her tehlikeyi kemali şiddetle men,

4 - Türkiye'nin şan ve şerefini vikaye ve ilâya ve deruhte ettiğim vazifenin icabatına hasırnefs etmekten ayrılmayacağıma - huzurunuzda- namusum üzerine söz vererek ant içerim.

4.5.931

Gazi M. Kemal

*Bütün Dünya, Manolya 3/11, D: 2,
Ataşehir, 34750, İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr
Faks: 0216-456 2729*

"Bütün Dünya" dergisini ilk kez lise öğrencisiyken matematik öğretmenimiz sayesinde tanıdım. Öğretmenimiz her sayıdan birkaç tane sınıfa getirir o ay en yüksek notları alan arkadaşımıza hediye ederdi. Diğer sınıflardaki arkadaşlarımıza da bu sistemi uygulardı.

Son sınıfa geldiğim zaman artık kendim almaya başladım. Ailem de okuyordu. Birçok arkadaşım derginizin okuyucusu oldu. Bilmem abartılı olacak mı; ama ben yine söyleyeyim "Bütün Dünya" dergisi bizim ikinci okulumuz olmuştu. Tüm yazarlarınız çok iyi bilgiler veren yazılar yazıyor. Artık hepsini her ay özlediğimi hissediyorum.

Üniversiteden geçen sene mezun oldum. Şimdi mastır yap-

mak için İngiltere'ye gideceğim. İngiltere'ye giderken yanımda dergilerinizi götüreceğim oradaki arkadaşlara Türkiye'yi daha iyi anlatmak için... Gürbüz Evren yazmaya başladığı sayıdan itibaren tüm yazılarını en az 10 kez okudum. Kendisine çok teşekkür ederim; çünkü onun yazılarının fotokopilerini çektim, tercüme edip anlatmaya çalışacağım. Tanışacağım yabancılara Türkiye'yi yanlış tanıtmışsınız diye okutturacağım. Gürbüz Evren gibi bir yazarı bulup bize tanıştırdığınız için bir kez daha teşekkür ediyoruz.

Bize "Bütün Dünya"yı verdiğiniz için ne söylesem ne kadar teşekkür etsem az. Sağlıkla kalın.

**Sinem Ayşe Hasdal,
Ankara.**

"Bütün Dünya" dergisini, kız kardeşim aracılığı ile tanıdım. O günden buyana bir daha ayrılmadım, kütüphanemden hiç eksik olmadı. Bana kimliğimi bildiren, tarihle olan bağımı güçlendiren, bir insan olarak sorumluluklarımı hatırlatan o kadar güzel yazılar var ki... Geçmiş, bugün ve geleceği birbirine bağlayarak düşünmemi sağlayan eşsiz bir yayın... Kuvâ-yi Milliye ruhunu canlı tuttuğunuz, bu ülke için herşeyini ortaya koyan değerli insanları bize tanıttığınız için size minnettarım. Onları anmaktan gurur ve mutluluk duyuyorum. Sevgiyle kalın...

**Vahide Yılmaz,
İğdır.**

"Bütün Dünya" dergisini 1999 Aralık ayından buyana izliyorum. O zamanlar küçüküm; ama gene de hoşlanarak okuyordum. Büyüdükçe "Bütün Dünya" okumak bende tutku haline geldi. Cumhuriyet tarihimizin önemli kişilerinin yaşam öyküleri, büyük sanatçılar hakkındaki yazılar ne kadar güzel... Daha dergiyle tanışır tanışmaz okul arkadaşlarıma önerdim. Şimdi birçok arkadaşım benim gibi "Bütün Dünya"nın tutkulu birer okuyucusu oldular. Teşekkürler "Bütün Dünya"...

**Ebru Tuna,
İstanbul.**

"Bütün Dünya" benim çocukluk dergimdi. Uzunca bir süre, ara verdikten sonra; çocukluk arkadaşıma yeniden kavuştum. İlk sayınızdan itibaren hiç kaçırmadım.

Böyle dopdolu bir dergiye sahip olduğumuz için çok mutluyum. Emegi geçen herkese teşekkür ederim.

**Serpil Babiloğlu,
Ankara.**

Her sayınız hayatımıza renk katıyor. Bilginin kitlelere yayılıp uygar bir toplumun oluşmasında çok büyük katkılarınız var. Üniversite yıllarının sizinle daha bir anlam kazandığınızı düşünüyorum. İnanın bana bu ülkede benim gibi düşünenlerin sayısı az değil. Gelecek sayıda buluşmak üzere "Bütün Dünya"...

**Fatma Özsavran,
Turgutreis, Bodrum.**

Derginizi çok beğeniyorum, her sayısı çok güzel. Büyük bir ilgiyle takip ediyorum. Okuduğum her yazı beni etkiliyor. Yüzeysel konularla ilgilenip kendimi unutmak yerine daha sorgulayıcı ve üretken düşünme alışkanlığı ediniyorum. "Bütün Dünya" dergisinden edindiğim her bilgi yaşamımda bana yardımcı oluyor. Bu kadar güzel bir derginin herkes tarafından okunması gerektiğine inanıyorum. Başarılarınızın devamını dilerim. Emekleriniz bizlerin gönlünde yaşıyor.

**Gülşah Aktaş,
Isparta.**

Altmışiki yaşındayım, kendimi bildim bileli "Bütün Dünya" dergisin tutkulu bir okuyucusuyum. Ayrıca internet üzerinden de her sayınızı keyifle okuyorum. Okuma zevkinin, ye-

ni bilgiler kazanmanın heyecanı yaşa bağlı olmadığını daha iyi anlıyorum. Bana bu duyguları yaşatan “Bütün Dünya” dergisine en içten saygılarımı sunuyorum, emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

**Aktan Kaplama,
Ankara.**

İki senedir derginizi takip ediyorum. Şimdiye kadar okuduğum en kaliteli dergi. Her sayfasını büyük bir istekle okuyorum. Yazılarının tümü büyük bir özenle yazılıyor, ciddiyet taşıyor. Onun için tanıdığım herkese “Bütün Dünya”dan mutlaka söz ediyorum, okumaları için önerilerde bulunuyorum.

**Gülşen Erkan,
İstanbul.**

Derginizi büyük bir ilgiyle izliyorum. Yazılarını su içer gibi okuyorum ve elimden geldiği kadar çok insana okutmaya çalışıyorum. Bu denli güzel bir derginin mümkün olduğunca çok insana ulaşması gerekir. Bence “Bütün Dünya” okuyan insan çok şey kazanmış olur.

**Yasemin Yücel,
Ankara.**

“Bütün Dünya”, benim için eşi az bulunan çok güzel bir kültür yayını... Her yazı ayrı bir derinlik, canlılık taşıyor; çünkü ele aldığı konular yaşamımızı çok yakından ilgilendiriyor. Elime alır almaz bütün yazılarını zevkle okuyorum. Yazarların ko-

**Sizden
Bize**

Mektuplar

nularında yetkin olması, yazıların ciddiyeti beni “Bütün Dünya”ya kopmazcasına bağlıyor. Öğrenme isteğimi canlandırdığı, arayışlarıma yanıt verdiği için bir sonraki sayısını sabırsızlıkla bekliyorum. Böyle bir

dergi yayınladığınız için sizlere içtenlikle teşekkür ediyorum.

**Gözde Akkılıç,
Ankara.**

Şimdiye kadar yaşamımda karşılaştığım en güzel dergi. Okumaya doyamadığım, içeriği çok zengin ve özenli bir biçimde düzenlenmiş kaliteli bir yayın. “Bütün Dünya” ile uzun zamandır bağım kopmuştu. Sonunda bir gün elime Aralık 2000 sayısı geçti ve hemen adresinizi aldım. Artık sizden ayrılmayacağım, her sayınızı sabırsızlıkla bekleyeceğim. Emek veren tüm arkadaşlara içtenlikle teşekkür ediyorum, elinize sağlık.

**Zehra Meltem Ayık,
Mersin.**

Tek sözcükle söylemek gerekirse harika bir dergi. Ben size Ağrı’dan yazıyorum ve en içten sevgilerimi yolluyorum. “Bütün Dünya”nın tutkunu oldum; fakat dergiyi bazen elde edemiyorum, o zaman çok üzülüyorum. Yalnızca kendi adıma değil, benim gibi binlerce genç arkadaşım adına... Çünkü biz Anadolu gençliğinin sizin o güzel yazılarınıza gereksinimimiz var. Aktardığınız bilgilerle bizlere ışık tutuyorsunuz. Hep böyle kaliteli ve anlamlı yazılar okumak istiyorum ve bu isteğimi “Bütün Dün-

Duyuru Tahtası

Merhaba, ben Malatya Cezaevi’nde sosyal hizmet uzmanı olarak görev yapan Taylan Kaya. Cezaevindeki yetişkin, çocuk ve bayan tutuklulara yönelik psikososyal ve eğitim çalışmalarında bulunuyor ve tutukluları topluma kazandırmak ve de sosyal uyumlarını sağlamaya çalışıyoruz. Bizim her türlü kitaba ihtiyacımız var. Bizlere lütfen yardım elinizi uzatın.

**Taylan Kaya,
Malatya Cezaevi Mtd.,
Malatya.
tylankaya@mynet.com
Tel: (0422) 238 0153**

Merhaba geleceğe umut dağıtanlar ve geleceğe umutla bakanlar... Ben Bitlis Tatvan’da bir okulda öğretmenim. Buradaki çocuklara umut dağıtmak için geldim. Okulumuz yeni açıldı ve çocuklar yeni sınıflara, yeni sınıflara kavuştular. Ama yeni bir kütüphanemiz olmasına karşın hiç kitabımız yok. Göndereceğiniz her bir kitap onlar için umuda atılmış bir adım olacaktır. Sizler de umut dağıtmak istiyorsanız... Tatvan İlköğretim Okulu Tatvan, Bitlis’te buluşalım...

**Ahmet Morsümbül,
İngilizce Öğretmeni.**

ya” dergisi ile giderebiliyorum. Başarılarınızın devamını diliyorum.

**Dilber Baydar,
Ağrı.**

Merhabalar, ben 12 yaşında bir çocuğum. “Bütün Dünya” dergisinin kapağını görünce içimden “Bu dergi çok yararlı” dedim ve hemen aldım. Yazıları, fotoğrafları, yazarları hepsini beğeniyorum. Daha büyük başarılar diliyorum.

**Mehmet Can Korkmaz,
Adana.**

“Bütün Dünya”yı eşimle birlikte büyük bir zevkle okuyoruz. Derginiz bizim için aynı zamanda eşimle paylaştığım yeni bir dünya oldu. Gün geçtikçe “Bütün Dünya”nın güzelliği daha da artıyor, bizim için gide-rek vazgeçilmez oluyor. Ne iyi ya-

piyorsunuz, böyle güzel bir dergi çıkartıyorsunuz, elinize sağlık.

**Tahir Özdemir,
Erzurum.**

Yazıların hepsi birbirinden güzel. Bir seçim yapmak çok zor. Ancak, özellikle bilmeceleri çok beğendiğimi belirtmek istiyorum. Bu derginin çıkmasında emeği geçen tüm insanlara çok teşekkür ederim.

**Serkan Arıkan,
Afyonkarahisar.**

“Bütün Dünya” dergisini ilk elime aldığım an çok yönlü bilgiler veren yazılarla dolu, önyargısız bir kültür hazinesi olduğunu anladım. Bu kadar güzelliğin bir dergide nasıl bir araya getirildiğine tanık oldum. Böyle bir ailenin üyesi olmaktan mutluluk duyacağım.

**Özgür Yengeç,
İzmir.**

“Onlar, bire berber gel beraber... tekerlemesindeki beraber’e bayırlar da birlikte diyemezler. Farsça göğüs göğüse demek olan beraber’in Türkçe birlikte’ye manaca üstün olmadığını Osmanlı kafasına anlatamazsınız.”

TBMM’de Türkçe Komisyonu...

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 18.5.2006 tarihli 104’üncü birleşiminde, AKP’li 106 milletvekilinin hazırlayıp Başkanlığa sunduğu bir önerge, gerekçesiyle birlikte okunarak milletvekillerinin bilgisine sunuldu ve gündemdeki yerini aldı.

Bu önergeyle; *Milletleri millet yapan unsurların başında dil gelir.*

Dil, millî birliğin ve bütünlüğün temel taşıdır. Dilini geliştirip zenginleştirmeyen, yabancı dillerin istilalarından koruyamayan milletler, ne millî bir kültür oluşturabilirler, ne de oluşmuş kültürlerini koruyabilirler. Dilde başlayan yozlaşma ve yabancılaşma dille sınırlı kalmayarak, zamanla bütün değerlerin yok olmasına ve millî birliğin telafisi imkânsız zararlar görmesine sebep olur. Dili yozlaşan, yabancı dillere karşı; gerek toplum hayatında, gerekse bilim ve eğitimde geri plana düşen bir milletin geleceği ciddi şekilde tehlikeye düşer. Dilimizde son yıllarda artarak devam eden bozulma ve yabancılaşmanın nedenlerinin araştırılarak toplumsal birlik ve beraberliğimiz üzerindeki etkilerinin tespit

edilmesi ve gereken tedbirlerin alınması amacıyla (...) meclis araştırması açılması istenmiştir.

Önergeyi okurken gözüme ilk çarpan; bir zamanlar, özellikle de 1950’li, 1960’lı yıllarda edebiyatımızın bazı ağababalarınca “uydurma”, “tutmaz” diye yerden yere vurulan, bugünse hepimizin benimseyip seyerek kullandığımız *birlik, bütünlük, geliştirme, yabancı, koruma, oluşturma, yozlaşma, değer, toplum, bilim, eğitim, gelecek, neden, araştırma, toplumsal, amaç* vb. Türkçe sözcükler yanında; *unsur* (öğge), *istila* (yayıma), *telafisi* (karşılama), *imkân* (olanak), *sebep* olur (“neden olur” ya da “yol açar”), *tehlike* (çekince), *tespit* (saptama), *tedbir* (önlem) gibi Arapça sözcükler oldu.

Ayrıca beşinci tümcedeki “eğitimde geri plana düşen bir millet” deyişi... Bu deyiş yerine, “benzerlerinin düzeyine ulaşamayan” anlamında *geri kalan* dense daha doğru olabilirdi. “Geri plan”; ön plan, arka plan, son plan gibi yer belirleyen bir söz değil mi? Önergenin iki sayfalık “Genel gerekçe”sini buraya alamadım. An-

Türk Dili

Orhan Velidedeoğlu

cak bu gerekçeden –örnek olarak– geliştirelim seçtiğim: *esas* (temel), *fert* (birey), *fikir* (düşün, düşünce), *bal* (durum), *bedef* (amaç), *ifade* (anlatma), *kaide* (kural), *kamplaşma* (bölünme), *kriz* (bunalım), *mabrum* (yoksun), *millet* (ulus), *millî* (ulusal), *mücadele* (savaşım), *nesil* (kuşak), *rahatlık* (kolaylık), *rastlamak* (karşılaşmak), *saba* (alan), *seviye* (düzey), *sürat* (hız), *şekil* (biçim), *telâffuz* (söyleyiş), *tesir* (etki), *teşkil etmek* (oluşturmak), *unvan* (san), *vabim* (korkutucu), *vedalaşma* (esenleşme), *kültür* (ekin) gibi pek çok sözcüğün Türkçeleri bulunmasına karşın kullanılan doğu ve batı kaynaklı yabancı sözcüklerin, **dilimizde son yıllarda artarak devam eden bozulma ve yabancılaşmanın nedenlerini araştırılması** amacıyla verilen bir önergede yer almalı mıydı?

Bu önergenin gündemde yerini almasından dokuz ay sonra, 13 Şubat 2007’de meclis araştırması açılıp açılmaması görüşmeleri yapıldı. Önerge üzerinde Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, CHP grubu adına Mustafa Gazalçı, ANAP grubu adına Reyhan Balandı, AKP grubu adına Mehmet Atilla Maraş; önerge sahipleri adına Ekrem Erdem konuştu.

Konuşma tutanaklarını sözcüksel ve düşünsel yönlerden inceledim.

Sözcüksel incelememin dikkat çekici bir yönü:

MEB Hüseyin Çelik’in 19 dakikalık konuşmasında yer alan *müteradif* (eşanlımlı), *eda* (durum, davranış), *ebil* (yetkili), *şark* (doğu), *garp* (batı), *hayatî* (yaşamsal), *ifrat* (aşırı), *mabiyet* (nitelik), *selef* (önceki), *teşhir* (gösterme, sergileme);

mekanizma (düzenek), *kategorize* (sınıflandırma) gibi Türkçe karşılıkları bulunan Arapça ağırlıklı yabancı sözcük sayısı 92.

Sayın Mustafa Gazalçı’nın 21 dakikalık konuşmasında kullandığı, Türkçe karşılığı benimsenmiş Arapça sözcük sayısı 5: *fark* (ayırıtı), *ibare* (deyiş), *takdir* (beğenme), *vasiyet* (kalıt), *zengin* (varsıl).

Sayın Reyhan Balandı’nın –ki yaşı henüz 40’ına varmamış genç bir bayan milletvekili– 21 dakikalık konuşmasında, benimsenmiş Türkçe karşılıkları bulunmasına karşın kullandığı Arapça sözcük sayısı 95.

Sayın Atilla Maraş’ın 22 dakikalık konuşmasında, benimsenmiş Türkçe karşılıkları bulunan Arapça sözcük sayısı 37.

Sayın Ekrem Erdem’in 10 dakikalık konuşmasında kullandığı Türkçe karşılığı bulunan Arapça sözcük sayısı 55.

Özellikle vurguluyorum: Konuşmalarda kullanılan Arapça ağırlıklı yabancı kökenli sözcüklerin yüzde 95’inin bilinen, kullanılan Türkçe karşılıkları var; dizelgesini çıkarttım.

Konuşmaların düşünsel yönüne gelince:

Türk Dili ve Edebiyatı Doçenti olan Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik’in milletvekillerine “dil dersi” verircesine yaptığı konuşmasında anlattıklarının büyük bölümünün, önergeyle doğrudan ilişkisini kuramadım. Anlaşılan şu ki, Sayın Bakan bu konuşmasıyla, komisyonda çoğunluğu oluşturacak AKP’li arkadaşlarına bir ileti (mesaj) vermek istiyor, diyor ki:

“Bizim mantığımız, **Türkçeleşmiş Türkçe** mantığı olmalıdır!”

“**T**ürkçeleşmiş Türkçe” ya da “Yaşayan Türkçe” mantığının arkasında, dilin kendi gidisine bırakılması, yabancı, özellikle de Arapça, Farsça sözcüklerin korunması; yerlerine Türkçe karşılıklar bulunmasının engellenmesi özlemi yatar.

“Biz *duru* Türkçe’den yanayız; ama *kuru* Türkçe’den asla yana olmamalıyız.” (!)

Türkçe’nin “duru”sunu anladım da “kuru”su nasıl oluyor? Yabancı sözcüklerden arındırılınca dil *kuru*yor da Arapça/Farsça sözcüklerle sulanıyor mu? Tertemiz, Türkçe karşılıkları bulunmasına karşın yabancı sözcüklerin büyük dirençle korunduğu bir dil nasıl “duru” olur? “Duru dil”; arı dildir, öz Türkçe’dir!

“*Şemsiye*, dendiği zaman hiçbir Arap’ın aklına *güneşlik* gelmez;

Şemsiye, güneşlik demek. Fakat biz *şemsiye* kelimesini almışız, *yağmurluk* olarak kullanıyoruz.”

Doğru; *şemsiye* deyince hiçbir Arap’ın aklına *güneşlik* gelmez. Çünkü Arap’ın dilinde böyle bir sözcük yoktur. Biz, 18’inci yüzyılda İstanbul’da, Arapça’dan *şemsiye* sözcüğünü değil, *şemsî* (güneşle ilgili) sözcüğünü alıp *şemsiyye*’yi uydurmuş, Osmanlıca’ya sokmuşuz; F. Ahmet Aykaç’ın “uçmak” anlamındaki Arapça “tayerân” dan uydurduğu “tayar”yi hiçbir Arap’ın bilmemesi gibi.

“Diyelim ki bir mahkûm için *be-raat etti* dersiniz, şimdi *aklamak* kelimesi tercih edilir. *Yargıç* kelimesi ile *hâkim* kelimesinin bir ara-

da kullanılmasının dilde zenginlikten öte bir zararı yoktur aslında.” (!) *Hayat* kelimesi ile *yaşam* kelimesini de bir arada kullanırsınız. *Hayat* kelimesinin öz Türkçesi *yaşam*’dır. Ama siz *bayat memat meselesi* dediğiniz zaman *yaşam* kelimesini kullanamazsınız” diyen Sayın Bakan, ayrıca, “Bahar varken ille de kış veya yaz kutuplarını tercih etmek zorunda değiliz” diyor.

Öyle ya, *ölüm kalım sorunu* demek varken ille de niye *bayat memat meselesi* diyeyim; halk bu deymi Türkçeleştirmiş. *Yaşam*’ın yeri ayrı.

Dilde arılaştırmanın karşısında olanların bir silahıdır bu. Üretilen ya da türetilen bir sözcüğü, Arapça-sının kullanıldığı bir atasözü veya deyim uyarlar, “İşte görüyorsunuz, bundan sonra bu deymi böyle mi söyleyeceğiz, olur mu?” diye kafa karıştırırlar. Dilcinin görevi yabancı sözcükleri Türkçeleştirerek dili artırmaktır; atasözlerini, deyimleri değil. Onlar dilin zenginliğidir; artırımını halk yapar, zaman yapar.

Sayın Bakan, üniversitedeki hocalığı “esnasında” öğrencilere kitap okutmayı “tercih” ettiğini, bir gün onları, merhum Sosyolog Mümtaz Turhan’ın 1970’lerde yayımlanmış “Kültür Değişmeleri” adlı kitabını okumaya “meçbur” ettiğini, ama öğrencilerin bu kitaptaki dili anlamadıkları için okuyamadıklarını, bunun üzerine onlara “Cin Ali’nin Maceraları” adlı kitabı önerdiğini söylüyor ve devam ediyor: “Bugün üniversite gençliğimiz üç-dört yüz kelimeyle konuşuyorsa (...) burada bir yanlışlık var demektir.”

O yanlışlık, “Türkçeleşmiş Türkçe” mantığındadır. Turhan Ho-

ca’nın “yaşayan Türkçe”sindedir. Sonra da suçlu onlanmış gibi, öğrenci bu kadar aşağılanır mı?

Sayın Bakan, konuşmasının bir yerinde de komisyonun görev sınırını şöyle belirliyor:

“Şimdi, değerli arkadaşlarım tabelalarda, Ankara’da, İstanbul’da, büyük şehirlerde dolaştığımız zaman, sanki Türkiye’de değil de İngiltere’de, Avustralya’da veya Yeni Zelanda’da, Amerika’da dolaşıyorsunuz gibi bir intibaya maalesef kapılıyorsunuz, böyle bir izlenim ediniyorsunuz. Bu gereksiz bir özentidir, bu yapmacıktır ve dili yozlaştırır. Bizim karşı olmamız gereken aslında budur. Nitekim, Sayın Ekrem Erdem ve bu önergeye imza atan arkadaşlarımızın büyük bir çoğunluğu da bundan aslında şikayetçidir. Yoksa efendim, gelin bütün kelimelerle ilgili bir köken araştırması yapalım, eğer bunlar öz Türkçe ise alalım, değilse bunlardan vazgeçelim gibi bir yaklaşımın akılcı bir yaklaşım olmadığını bütün arkadaşlarımız kesinlikle biliyorlar.”

İşte olay bu; komisyonun yapabileceği bu; verilen görev bu. Daha çoğunu beklemek... Eskilerin diliyle “tehî hayâl!” (boş düşünme).

Sayın Mustafa Gazalçı’nın önergeye yapıcı yaklaşımını dile getiren konuşmasının ardından söz alan diğer konuşmacılar, Bakan Bey’in düşüncesi doğrultusunda görüşlerini açıklıyorlar.

Ben de bu görevi azımsamıyorum; bakarsınız caddelerimize, sokaklarımıza, çarşılarımıza yeniden kavuşmamızı sağladılar; umarım sağladılar.

18.5.2006 tarihli önergenin

ikinci tuncesinde “Dil, millî *birliğin* ve *bütünlüğün* temel taşıdır” gibi güzel ve doğru bir saptamadan sonra altıncı tuncede “toplumsal *birlik ve beraberlik*” gibi yanlış bir söze yer verilmiş.

Birlik: bir olma, bir arada olma durumudur ve Türkçedir.

Beraber: ber-a-ber, göğüs göğüse, birlikte anlamındadır ve Farsçadır.

Turgut Özal’ın cumhurbaşkanlığı döneminde çok kullandığı *birlik ve beraberlik içinde olmak* sözü o dönemde ağızlarda sakız olmuş, televizyona çıkan her politikacı *birlik ve beraberlikten* dem vurmuş, hele bir belediye başkanı hızını alamayarak *birlik ve beraberlikle birlikte olmayı* önermişti.

Yetkin yazarlarımızdan Zülfü Livaneli bu sözü “aynı inançta, eksiksiz, bölünmemiş ve sağlam bir topluluk” anlamında doğru olarak, Millî *birlik ve bütünlüğe* en çok ihtiyaç duyduğumuz şu dönemde... biçiminde kullanır. (Sabah, 13.2.2001)

Sair ve yazar Melih Cevdet Anday, “Farsça sözlüğe baktığımızda *beraber*’in *birlikte* anlamına geldiğini görüyoruz. Türkçeleştirirsek *birlik ve birlik-telik içinde*... dememiz gerekecek” diye uyarır. (Cumhuriyet, 22.9.1995)

Filolog Doç. Dr. Suat Yakup Baydur da “Onlar, *bire berber gel beraber*... tekerlemesindeki *beraber*’e bayılırlar da *birlikte* diyemezler”; “Farsça *göğüs göğüse* demek olan *beraber*’in Türkçe *birlikte*’ye manca üstün olmadığını Osmanlı kafasına anlatamazsınız” der. (Dil ve Kültür, TDK 1964 s.34 ; 137)•

OrhanVelidedeoglu@butundunya.com.tr

İlyas Halil

mürdüm dalı

Bütün Kitapçılarda...

İlk
Dersimiz
Türkçe

Şiar
Yalçın

Sözcük bilginizi denetledikten sonra, doğru yanular için 18'inci sayfamıza bakınız

1. **ihyâ** (arapça) –
A: uyarı B: diriltme
C: şaşırtma Ç: ayıplama
2. **imtina** (arapça) –
A: yasaklama B: çekinme
C: sınav Ç: metin yazma
3. **mazbût** (arapça) – A: yazılmış,
kaydedilmiş B: derli toplu,
düzgün C: yakalanmış,
zaptedilmiş Ç: unutulmamış,
hatırda tutulmuş
4. **kâmil** (arapça) –
A: olgun, noksansız B: akıllı
C: reşit Ç: mutlu
5. **revan** (farsça) –
A: yürüyen, akan B: bir tatlı
C: kolay Ç: salıncak
6. **berceste** (farsça) –
A: üst üste B: bir yıldız
C: seçkin, güzel Ç: çanta
7. **dür** (arapça) – A: inci B: elmas
C: dürzî Ç: sert, katı
8. **ihtiras** (arapça) –
A: çekinme B: sabırsızlık
C: hırs, tutku Ç: hırsızlık
9. **pespâye** (farsça) –
A: düşük kaliteli B: ayak bağı
C: tezgâh Ç: kapıcı
10. **rû** veya **rûy** (farsça) –
A: yüz, çehre B: koku, güzel
koku C: yanak Ç: dilber
11. **salîb** (arapça) –
A: iyi huylu B: donmuş
C: haç Ç: dayanıklı
12. **peyâm** (farsça) –
A: haber B: günler
C: bir çiçek Ç: destek
13. **râiş** (arapça) – A: ekşimiş
B: rüşvet alan C: rüşvet veren
Ç: rüşvet verenle rüşvet alan
arasında aracılık eden
14. **hint** (arapça) –
A: çıkrık B: kız
C: bir bitki Ç: kalender
15. **ric'at** (arapça) – A: ileri
gelenler, ekâbir B: geri dönme
C: namazın bölümlerinden biri
Ç: cesur, gözü pek.

**İlk
Dersimiz
Türkçe**

Yanıtlar

17'nci sayfamızda yer alan sözcüklerin doğru karşılıkları

- 1. ihyâ** (arapça) – A: diriltme, canlandırma. Saygı anlamında kullanılır: *Davetimi kabul etmekle beni ihyâ ettiniz.*
- 2. imtina** (arapça) – B: çekinme, kaçınma, ictinab etme.
- 3. mazbût** (arapça) – Dört anlama da gelir!
- 4. kâmil** (arapça) – A: olgun, bilgili, kemâle ermiş. Erkek ismi. Dişili Kâmile'dir.
- 5. revan** (farsça) – A: yürüyen, giden, akan. *“Gel bâğa temâşâ edegör âb-ı revân / Seyreyle nedir sür'at-i ömr-ü güz-erânı-ı”* – Bâkî.
- 6. berceste** (farsça) – C: seçkin, güzel, mânâ yüklü. *“Eğer matlûb eserse misra-ı berceste kâfidir.”*
- 7. dür** (arapça) – A: inci. *Dürr-i yekta* = eşsiz inci. *Dürdâne* = inci tanesi. Kadın adı.
- 8. ihtiras** (arapça) – C: hırs, tutku.
- 9. pespâye** (farsça) – A: düşük kaliteli, bayağı. Aslı *pest-pâye*'dir.
- 10. rû** veya **rûy** (farsça) – A: yüz, çehre, sîma. *Rûy-i zemîn* = yeryüzü.
- 11. salib** (arapça) – C: haç. *Salib-i ahmer* = Kızılhaç. *Ehl-i salib harpleri.*
- 12. peyâm** (farsça) – A: haber. *“Yok mu bana bir peyâmın ey bâd”* – Abdülhak Hâmid.
- 13. râiş** (arapça) – Ç: rüşvet verenle rüşvet alan arasında tavassut eden. Rüşvet alana *mürteşi*, rüşvet verene *râşi* denir.
- 14. bint** (arapça) – B: kız, kız evlat.
- 15. ric'at** (arapça) – B: geri dönme, rücu etme.

**Çanakkale Cephesi'nde
Osmanlı Nişanlı, Plevne Madalyalı
“Dost” Bir Düşman:**

Dr. Charles Snodgrass Ryan

Dr. Charles S. Ryan

Prof. Dr. Haluk Oral'ın, Mart 2007 tarihli
“Türk Edebiyatı” dergisinde yayımlanan
“Plevne'den Çanakkale'ye” başlıklı araştırmasından
Bütün Dünya Yazı İşleri Bölümü tarafından özetlenmiştir.

Lütfen sayfayı çeviriniz →

**Çanakkale Cephesi'nde
Osmanlı Nişanlı, Plevne Madalyalı
"Dost" Bir Düşman:**

Dr. Charles S. Ryan

•Bütün Dünya Yazı İşleri Bölümü•

Çanakkale'nin Kanlısirt ve çevresindeki çatışmalardan sonra cesetlerin gömülebilmesi için tarafların ateşkes kararı verdikleri 24 Mayıs günü bir Türk teğmen, 60 yaşlarındaki bir düşman subayın göğsündeki Osmanlı madalyasını ve Osmanlı nişanlarını görünce, kendini daha fazla tutamadı, yüreğinde bir anda oluşan öfke ve üzüntüsünü yanındaki silah arkadaşıyla paylaştı:

"Kimbilir hangi şehidimizin göğsündeydi bu madalyalar?" dedi. "Kimbilir kimin göğsünden koparıldı bunlar?.."

Türk teğmenin yürek sızlatan bu sorusuna yanıt, yanındaki arkadaşından önce, karşısındaki düşman subaydan geldi:

"Kimseden çalınmadı bunlar..." dedi düşman subay. "Plevne Muhararası'nda Gazi Osman Paşa'nın emrinde savaştığım için taktılar bunları göğsüme..."

Düşman subayın "yarım yama-

lak" da olsa Türkçe konuşması, üstelik Plevne'de, Gazi Osman Paşa'nın emrinde savaşması karşısında iki genç Türk subay önce büyük bir şaşkınlık içinde birbirlerine baktılar, sonra da yaşı ve rütbesi kendilerinin yaşları ve rütbelerinin üstünde olan bu düşman subayın eline uzandılar, elini öptüler, ona kendilerini tanıttılar.

Düşman subay da, çocuğu yaşındaki bu iki genç Türk subaya kendini tanıttı:

"Benim adım, Charles Snodgrass Ryan" dedi ve hemen ekledi:

"Fakat Avustralya'da tüm dostlarım ve yakınlarım beni 'Plevne Ryan' adıyla bilirler, beni 'Plevne Ryan' adıyla tanırlar. Siz de 'Plevne Ryan' olarak tanıyın beni..."

Charles Snodgrass Ryan, 1853 yılında Avustralya'nın Victoria kentinde doğmuş, Melbourne Üniversitesi'nde başladığı tıp öğrenimini 1875 yılında İngiltere'nin Edinburgh Üniversitesi'nde ta-

mamlamış, Almanya'nın Bonn kentinde başladığı doktorluk yaşamını, bir yıl sonra Avusturya'nın başkenti Viyana'da sürdürüyordu.

Charles S. Ryan o günlerde bir haftalık gezi amacıyla Roma'ya giderken, tüm yolların kendisine çıktığı Roma'dan uzanan bir yolun ise, onu önce İstanbul'a, sonra Plevne'ye, oradan da Erzurum'a götüreceğini elbette biliyordu.

Yaşamında bir milad oluşturan olay, onun Roma'da bir "memleket gazetesi" satın almasıyla başladı. O gün bir bayiden satın aldığı İngiltere'nin saygın "London Times" gazetesini okurken gözleri birden, ilginç bir ilana takıldı. "Osmanlı ordusu, savaşta 'askeri cerrah' olarak görevlendirmek üzere doktor arıyordu."

Genç doktor Charles S. Ryan, Osmanlı ordusuna başvurusunu o gün Roma'dan mektupla yaptı. Başvurusunun kabul edildiği haberini alınca da kendini 1876 yılının sonlarında İstanbul'da, 1877-1878 yıllarında da, Plevne'de görev başında buldu. Aylar sonra ise bir "görev rüzgarı" onu Plevne'den aldı, bu kez Erzurum cephesindeki görevinin başına getirdi.

Dr. Charles S. Ryan, tarihimizdeki unutulmaz "Plevne Müdafası" sırasında çok güç koşullar altında görev yaptı.

Plevne'de onun, dört süngü-

Doktor Ryan'ın kitabında yer alan gravürü. Göğsündeki Dördüncü dereceden Mecidi Nişanı rhabathlıkla seçilmektedir. Küçük resimde ise aynı nişanın başka bir örneği görülmektedir.

nün uçlarına takılan mumların ışıkları altında tüm gece boyunca

Yukarıdaki fotoğraf, Dr. Charles S. Ryan'ın 24 Mayıs 1915 ateşkes gününde çektiği fotoğraflardan biridir. O gün Dr. Ryan, yüzlerce fotoğraf çekmiştir. Bu fotoğraflar, www.awm.gov.au adresindeki Avustralya Savaş Müzesi'nin sitesinde görülebilir.

onlarca yaralı askerimizi ameliyat etmesinin öyküsü, savaş sonrası yazdığı ve 1897 yılında Londra'da yayımlanan "Under The Red Crescent" (Kızılay Altında) adlı kitabında yer almaktadır.

Türkçe'ye de çevrilen ve "Kızılay'ın Emrinde" adıyla yayımlanan bu kitapta onun ayrıca, savaşta hastane olarak kullanılan bir camide, şehit düştükleri kabul edilip, üst üste yığılan cesetler arasındaki yaralıları saptayıp, ayırması ve onları saatlerce ameliyat etmesinin trajik öyküsü de yer almaktadır.

Kitabında Dr. Charles S. Ryan, Türk askerleriyle ilgili gözlemlerine

de yer vermekte ve bu konuda şöyle demektedir:

"Bütün doktorluk hayatımda en büyük acılara, azaplara dayanabilen, Türk askerlerine benzeyen insanlar görmediğim gibi, korkunç, ağır yaralardan onlar kadar olağanüstü tarzda iyi olup kurtulan adamlara da rastladım. Türk erleri doktorun, operatörün üzerinde çalışacağı, çok elverişli, muhteşem materyaldiler; yani içki, ispiro ve başka sefahatlerle bozulmamış, mükemmel vücutlu, tam sağlıklı insanlardı."

Dr. Ryan, savaş sırasında illeri hatlara gitmekten de çekinmemişti. Ruslar'dan ele geçirilen ve kimi şehit, kimi yaralı Türk askerleriyle dolu bir toprak tab-

Bir fotoğraf meraklısı olan Dr. Charles S. Ryan, Çanakkale Cephesi'nde birçok fotoğraf çekmiş ve bunları Avustralya Savaş Müzesi'ne bağışlamıştır. Yukarıda Dr. Ryan'ın, Kanlısirt'ta uygulanan ateşkes sırasında cesetler gömülürken çektiği bir başka fotoğraf görülüyor.

yaya gittiği gün orada, Gazi Osman Paşa'nın da ateş altında kaldığını görmüştü.

Ruslar tabyaya saldırmışlar, Türk askerleri geri çekilmek zorunda kalmışlardı. O geri çekilme sırasında Dr. Ryan'ın ortaya koyduğu görev ve insansal sorumluluk, bir Türk doktorun görev ve insansal sorumluluğundan geri kalacak düzeyde değildi.

Kitabında, şöyle anlatmaktadır o günü:

"Osman Paşa'nın altında üç at vurularak öldürüldü o gün. Tabyaya girip, yaralıları buldum. İçlerinden biri, tüfek kurşunuyla boynundan vurulmuştu. Yarası

müthiş bir biçimde kanıyordu. Yüzü şimdiden ölüm beyazlığına bürünmüştü. Bir başka yaralının sol kalçasına bir top mermisi parçası çarpmış, kalça kemiğini parçalamış, dağıtmıştı. İkisini de tabyadan çıkardım ve boynundan vurulmuş olanı atıma bindirmeyi başarabildim. Onu eyere yerleştirdikten sonra kalçası parçalanmış olanı arkaya oturttum. Düşmesinler diye bu iki yaralıyı sağ elimle tutuyor, sol elimdeki dizginle de hayvanı sürmeye çalışıyordum. Kalçasından yaralı olan pek büyük acılar içinde ise de, bu halinde önündeki arkadaşımı elleriyle tutuyor, onu yere düşmekten koruyordu. İşte bu durumda askerlerimize

Dr. Charles S. Ryan Gelibolu'da...

yetişmek üzere ilerlemeye başladık. Bizim kıtalar yarım mil kadar bizden ileride, ağır ağır çekiliyorlar, çekilirken de düşmana ateş ediyorlardı.

"Iki yaralı, atımın üstünde ve ben yürüyerek tabyadan çıktığımız zaman geri gelmekte olan Ruslar ile tabyanın arasında dört yüz yarda kadar uzaklık kalmıştı.

"Ruslar, geriye çekilmekte olan kitalarımızın üzerine pek şiddetli bir ateş yağdırmaktaydılar. Bizimkiler de aralıklı olarak Ruslar'a ateş etmekte olduklarından, şimdi iki tarafın ateşi arasında kalmış bulunuyordum. Geriye doğru yürürken Rus top mermilerinin başımın üstünden çılgınlarla geçtiklerini duyuyordum.

"Bu yürüyüşümüz elbette çok yavaş oluyordu. Çünkü yürürken hem atı idare ediyor hem de yaralıların attan düşmelerini önlemeye çalışıyordum."

Bu iki yaralıdan birinin şehit olmasına karşın Dr. Ryan, öteki yaralıyı sağ olarak Türk mevzilerine ulaştırabilmişti.

"Kızılay'ın Altında", Dr. Ryan'ın böylesi yürek burkan anılarıyla sürmektedir.

Osmanlı ordusuyla sözleşmesinin süresi bir yıl olmasına karşın Dr. Charles S. Ryan, savaş alanında onyediy ay görev yapmıştı. Yaralıların Sofya'ya taşınması sırasında işinin bir süre için de olsa "hafiflemesi"nden yararlanarak iki hafta izinli olarak İstanbul'a gelmiş; fakat dönüş yolu kapandığı için Plevne'ye geri dönememişti, reddet-

meyi aklına bile getirmedeği bir öneri üzerine Erzurum'a gitmişti.

Erzurum'da da karşısında yine savaş ve yine aynı düşman vardı ama... Bu kez göğsünde, iki nişan ve bir madalya vardı.

Osmanlı hükümeti onu, Dördüncü Rütbe'den Mecidi Nişanı, sonra yine Dördüncü Rütbe'den Osmanî Nişanı ve ayrıca Plevne Harp Madalyası ile onurlandırmıştı.

Ruslar'la barış antlaşmasının imzalanmasından sonra Dr. Ryan önce İstanbul'a geldi, oradan İngiltere'ye gitti ve 1878 yılının ortasında da memleketi Avustralya'ya döndü.

Dr. Ryan'ın "Under The Red Crescent - Adventures of an English Surgeon with the Turkish Army at Plevna and Erzeroum, 1877-1878" başlıklı kitabı, onun Plevne'den ayrılışından yirmi yıl sonra Londra'da yayımlandı.

Ömrü boyunca adının başında taşıdığı ve ona, bir askeri rütbe onuru veren "Plevne" sözcüğüyle bütünleşmesini sağlayan bu kitabını Dr. Plevne Ryan, şu tümcelerle bitirmektedir:

"Türkiye İmparatorluğu üzerine bugün çökmüş olan kara bulutun içinden hâlâ, uzak yıldızlar seçiyorum. Çünkü bundan önceki ve daha parlak günlerde silah arkadaşım olan insanların taşıdıkları yüksek şeref ve namus duygusunu, pervasız yiğitlikleri ile gerçek vatanseverliklerini gönülden bir gurur ile hissetmekteyim."

Avustralya'ya dönmesine karşın Dr. Plevne Ryan, Türkler'le

ilişisini kesmedi. Uzun yıllar, Osmanlı İmparatorluğu'nun Melbourne Konsolosluğu görevini üstlendi. Plevne'nin kanla sulanmış toprağında yetişen yıldız çiçeklerinin tohumlarından, evinin bahçesinde yetiştirdiği çiçeklerin varlığında, sürekli olarak gençlik günlerini yaşadı. Melbourne Kraliyet Hastanesi'nde 1913 yılında emekli olduktan sonra ancak bir yıl dayanabildi emeklilik yaşamına... 1914 yılında Avustralya birlikleriyle Mısır'a gitmek üzere gemiye bindiğinde, 61 yaşındaydı. Gelibolu çıkarması başladığında, General Sir William Birdwood'la birlikte o da karaya çıktı ve...

Yaklaşık 40 yıl önce Plevne'de ve Erzurum'da omuz omuza savaştığı askerlerin karşısındaki cephe-de yerini aldı.

24 Mayıs günü Kanlısirt'ta yapılan bir gün süreli ateşkes sırasında o, yalnızca kendi cephesindeki mezarlarla değil, 40 yıl sonra şimdi karşısına geçtiği cephe-deki mezarlarla da özenle ilgileniyordu.

Ve "şimdi karşısına geçtiği" cephe-de, çocuğu yaşındaki iki Türk teğmenin birbirine, göğsündeki Mecidi ve Osmanî Nişanları ile Plevne Madalyasını gösterip, "Bunları kim bilir hangi şehidimizin göğsünden kopardı?" sorularına, nemlenen gözlerini onlardan saklayarak şöyle yanıt veriyordu:

"Kimseden çalınmadı bunlar..." diyordu. "Plevne Muharası'nda Gazi Osman Paşa'nın emrinde savaştığım için taktılar bunları göğsüme..."•

"Son elli yıl içinde demokrasi ve gazetecilik ilişkisi üstüne yayınlanmış en değerli kitap." Roy Peter Clark, The Poynter Institute

GAZETECİLİĞİN ESASLARI

BILL KOVACH & TOM ROSENSTIEL

Bütün Kitapçılarda...

31 Mart Vakası, devletin iyi yönetilememesinin, din ve politikanın birbirine karıştırılmasının, gazeteci cinayetlerinin, borç aldığı emir de almak zorunda kalmanın, çağdaşlaşma yolunda yoz ve yobaz direnmelerin nelere mal olduğunun acı ve bazin bir örneğidir.

31 Mart Gerici Ayaklanması

Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesiydi. Dünyaya, yalnızca Osmanlı İmparatorluğu'na değil, herkese kan, gözyaşı ve yıkımla sonuçlanacak bir savaş yaşatmaya doğru giderken İstanbul'da başka bir savaşın ayak sesleri yükseliyordu. İmparatorluk, gözle görülür bir siyasal kargaşa içindeydi ve o günlerde de "haric"ten olduğu denli, elbette "memleketin dahili"nden de bu siyasal karmaşadan kişisel yarar sağlamak peşinde olan kişiler vardı.

Tarihimizin çeşitli dönemlerine başlarını uzatarak, kendilerini o dönemlerin önemli kişileri gibi göstermeye çalışan "görünümü dindar, özü din sömürücüsü" böyle kişilerin "babaları" konumundaki Derviş

Vahdeti, bir "sürü uysallığı"yla arkasından gelen kimi kişilerle birlikte, sonunun nereye varacağını kendilerinin de bilemedikleri bir ayaklanma başlatıyorlardı.

Ne istiyorlardı onlar?

Daha aydınlık bir gelecek mi? Dirlik ve düzen mi? İlerleme ve gönenç mi?

Bu "sürü"yü oluşturan bireyler, ayaklanmaya başlarken ne istediklerini, nereye varmayı amaçladıklarını bilmiyorlardı; ama... Sonunda ayakları yerden kesilip, kuyruk sokumlarının üstüne oturmak zorunda bırakıldıklarında, nelere neden olduklarını görebiliyorlardı.

Günümüz takvimiyle 1909 yılının 13 Nisan'ında yapılmasına karşın, o günlerin takvimine göre 31 Mart günü yapıldığı için tarihimizde "31 Mart Vakası" adıyla

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

yer alan bu ayaklanmanın sonuç dökümü şöyleydi:

Olay, gazeteci Hasan Fehmi'nin öldürülmesiyle başlatılmış, Hareket Ordusu'nun İstanbul'a hareketiyle bambaşka bir boyut kazanmış, 5. Mehmet Resat'ın tahta çıkmasıyla yerini yeni

dikleri ve memleketten götürdükleri, işte bunlardı.

Otuz yıl süren İstibdat (Baskı) Dönemi'ni sona erdirmek için Kolağası Niyazi Bey, Resne'de dağa çıktığında kimse bu olayı önemsememişti; ama bu olay 1908 Devrimi'nin gerçekleşme sürecinin başlangıcı olmuştu. II. Abdülhamid meşrutiyeti ilan etmek zorunda kalmış, İttihat ve Terakki Partisi'nin etki alanı da genişlemeye başlamıştı. Sansür kaldırılıyor, sürgündekiler geri dönüyor, seçimler yapılıyor, meclis açılıyordu. Fakat yaşanan sıkıntılar, nedense bir türlü sona ermiyordu.

Dokuz günlük Sait Paşa Hükümeti istifa etmiş, yeni kabineyi "İngiliz" takma adlı 72 yaşındaki Kâmil Paşa kurmuştu. Payitahttaki kavgadan yarar umanlar, umduklarını birer birer elde ediyorlardı. Bulgaristan bağımsızlığını ilan ediyor, bir gün sonra Avusturya Macaristan, topraklarına Bosna Hersek'i katıyordu. Girit, Yunanistan'a bağlandığını açıklıyor, Anadolu'da aşiretler ayaklanıyor, Bağdat demiryolu idaresini Almanlar'ın alması üzere İngilizler de Sadrazam Kâmil Paşa'yı, İttihat ve Terakki karşıtı basını ve güçleri destekleyerek harekete geçiyordu.

Eğitimde, bilimde, sanatta yenilik üretmeyen Osmanlı toplumu ve yönetimi, devleti ayakta tu-

raklar'ın alması üzere İngilizler de Sadrazam Kâmil Paşa'yı, İttihat ve Terakki karşıtı basını ve güçleri destekleyerek harekete geçiyordu.

Eğitimde, bilimde, sanatta yenilik üretmeyen Osmanlı toplumu ve yönetimi, devleti ayakta tu-

tacak tek güce, orduya güveniyor; ama çağdaşlaşmanın karşısında olanlar, yaşamın her alanında olduğu gibi, burada da kendilerini gösteriyor, orduda yenileşme karşıtları yüzünden alaylı-mektepli gerilimi artıyordu.

31 Mart gerici ayaklanmasının kökleri, aslında geçmişin derinliklerine uzanıyordu. İsmet İnönü'nün deyişiyle "31 Mart faciası Osmanlı tarihinin en büyük irtica hareketlerinden biriydi. Benzerleri gibi din ve şeriat adına, siyasi, askeri islahata karşı yapılmıştı." Derviş Vahdeti yalnızca maşaydı. Kıbrıs'ta doğan Derviş Vahdeti tarikata girmiş, medrese eğitiminden sonra bir süre hocalık yapmıştı.

Kıbrıs'taki İngiliz Yüksek Komiserliği'nde çalıştıktan sonra İstanbul'a gelerek memur olmak istemiş; fakat geri çevirmekle kalmamış, Diyarbakır'a sürgün edilmişti. Derviş Vahdeti, meşrutiyetle İstanbul'a geri dönecek ve Sadrazam Kıbrıslı Kâmil Paşa'nın İttihat ve Terakki ile ters düştüğü günlerde "Volkan" gazetesini çıkaracaktı. II. Abdülhamid'ten para yardımı alan "Volkan" gazetesi, sadrazama övgüler yağdırıyordu. Sadrazam azledildiğinde "Kâmil'in namusu tamamlanacaktır, tamamlanacak!" manşetini attılar. İktidar ve

muhalefet arasındaki köprüler yıkılınca, "İttihad-ı Muhammedi" örgütü ortaya çıktı. Cemiyetin başkanı Hazreti Muhammed olarak gösterildi. Kurucuların çoğunluğu şeyhti. Örgütün amaçlarından biri vapurların içine mescit yaptırmaktı. 31 Mart'ın provası sayılan iki gerici olay önemsenmedi. İlkinde Kör Ali, namaz sonrası, "Din ve şer-

Derviş Vahdeti, "görünümü dindar, özü din sömürücüsü" kişilerin "babaları"dır.

riat elden gidiyor, oruç tutulmuyor, kadınlar yüzleri açık geziyor" diyerek topladığı kalabalığı sokağa döktü. Kalabalık II. Abdülhamid'in oturduğu Yıldız Sarayı'nın kapısına dayandı. "Tiyatroları, meyhaneleri kapatın, fotoğraf çekilmesini

Hasan Fehmi, arkasından yaklaşan birinin sıktığı üç kurşunla yaşamını yitirdi.

değişimlere bırakmış ve bunlardan sonra da Balkanlar elimizden çıkmış, Almanlar'a ise kolay kolay ödeyemeyeceğimiz denli yüksek rakamlarla borçlanmıştık.

"31 Mart Vakası" adlı gerici ayaklanmasının memlekete getir-

ve kadınların sokağa çıkmasını yasaklayın. Biz çoban isteriz. Çobansız sürü olmaz. Evliya, perde altından görünüyör” diye bağırın bu kalabalığın ve bağıra bağıra gelen felaketin üzerine gidilemedi.

Birkaç gün sonra daha acısı yaşandı. Bir Müslüman kız, Rum genciyle evlenmek için evden kaçacak, gericiler gencin tutulduğu karakolu basarak, onu, “Şeriat mahvoluyor! İrz ve namus gavurların ayakları altına alındı” naralarıyla polisin gözü önünde linç edeceklerdi. Bir ayaklanma adım adım ilerliyordu. Kötü bakışlar, kötü fikirler, kötü eylemler ve çok kötü bir gerginlik önce din adamlarını etkiledi. Sokaklara, pazarlara ve kalabalık yerlere dağılan örgüt üyeleri, ellerinde birer defter, gelene gidene “Şeriat ister misiniz?” diye sordu. Yokluklarla, siyasal karmaşayla, geleceği görememek derdiyle meşgul insanlar, “namus belası”na, bu olmadık zamanda ve beklenmedik soruya karşılındakilerin istedikleri yönde yanıtlar vermek zorunda kaldılar. “Şeriat istiyoruz” diyen ve aralarında gayrimüslimlerin de olduğu kişilerin adları defterlere yazıldı. Bu şeriat propagandası imza kampanyasıyla yayıldı. Son aşama askerleri bu işe bulaştırmaktı. “Volkan” gazetesi son vuruşa hazırlandı:

“Askerler, millet sizden bu dakikada hizmet bekliyor, düşününüz, inanınız ve yapınız. Avrupa’da Frenkleşerek memlekete dönen dört beş sarhoşa itaat etmeyiniz. İttihat ve Terakki Partisi’ne haddini bildirin.”

Ayaklanmayı Anadolu’ya yay-

mak için de tahrikçi unsurlar yola çıkarıldı. İngilizler Kâmil Paşa’nın düşürülmesinden kaygılandı. İstanbul’da İngilizce yayımlanan “Levant Herald”, yüksek teliflerle İttihat ve Terakki karşıtı yazılar satın almaya girişti. Meclis gizli oturumla toplandı. Bosna Hersek’in Avusturya’ya bırakılması oy çokluğuyla kararlaştırıldı. Bu gizli oturum tüm ayrıntılarıyla basına sızdırıldı.

“Serbesti” gazetesi, Ahrar Partisi’nin yayın organı gibiydi. Gazetenin başyazarı Hasan Fehmi, ordunun siyasetten çekilmesini istiyordu. İttihatçıları şiddetle eleştiriyordu. Antidemokratik basın yasasını kınamakla kalmadı ve II. Abdülhamit’e, “Sen milletin hizmetçisisin!” deme cesaretini gösterdi. Yansız dış politikayı savunuyor, İngiliz ve Alman yanlılarını yeriyor, politikacıları, devlet memurlarını, din adamlarını, haksız mal varlığı edinen kim varsa hepsini izliyor ve bunları gazetesinde deşifre ediyordu. II. Abdülhamit özel başyazmanı Ali Cevat Bey’den, verdiği parayla, kendisine karşı yazı yazan gazetecileri susturmasını istemişti.

Hasan Fehmi, ilkeli bir gazeteci idi. Rüşvete boyun eğmeyecekti. 6 Nisan 1909 tarihinde arkadaşıyla yürürken arkasından yaklaşan birinin sıktığı üç kurşunla yere yığılacaktı. Hasan Fehmi’nin katili bulunamadı. Cinayeti protesto eden öğrenciler sanki ayaklanmış gibi gösterilecek ve asil ayaklanmaya bahane edilecekti. Cenaze törenine dostlarından çok, bu cinayetten siyasal yarar umanlar katıldı. Olay,

İstanbul’a gelerek 31 Mart gerici ayaklanmasını bastıran içlerinde Mustafa Kemal’in de bulunduğu Hareket Ordusu (orta sırada sağdan yedinci)

Derviş Vahdeti gibi pusuda bekleyenler için kaçırılmaz bir fırsattı. Hükümet ise, uyuşukluk, aymazlık ve kayıtsızlık içindeydi. Sadrazam yalnızca bir imza makinesi gibi çalışıyordu. Avcı taburunun ayaklanma hazırlığını öğrenen süvari teğmen durumu yazıyla üst makamına bildirdi. Hiyerarşi kuralları içinde yazı, masadan masaya aktarıldı. Yazının önemini görenler Harbiye Nezareti’ne gönderdi. Harbiye Nezareti bu uyarıyı uzak bir semtte oturan Harbiye nazırına ulaştırdı. Harbiye nazırı, ilgili bölgenin komutanı olan paşadan görüş almak istedi. Daha uzak bir semtte oturan paşadan yanıt gecikmeli olarak geldi:

“Böyle bir ayaklanma yok!”

Saatler gerici ayaklanmacıların yararına işledi. Oysa paşadan yanıtı getiren subay ayaklanmacıların harekete geçtiğini görmüştü. Durumu Harbiye nazırına aktardı. Bu kez kim ayaklanmayı bastıra-

cak anlaşmazlığı baş gösterdi. Sonunda sadrazama başvurulması uygun bulundu. Sadrazam da paşaya başvurdu. II. Abdülhamit ayaklanmalara karşı güç kullanılmamasını, öğütlerle durdurulmalarını buyurdu. İstanbul’daki avcı birlikleri, namaz kılmalarının yasaklanacağı, okul okumadıkları için artık yükselemeyecekleri propagandasının etkisinde kaldı. Askerler subaylarını uykudayken gece kışlaya hapsedtikten sonra Sultanağmet Meydanı’nda toplandı.

İstanbul silah sesleriyle uyanıyordu. Halk ne olduğunu anlayamamıştı, dehşet içinde başına gelecekleri bekliyordu. İlmiye mensubu irşad ekipleri kışlalara giderek askerleri isyana katıyordu. Askerler subayları tutukluyor, direnenleri öldürüyordu. Meclise ulaşabilen milletvekilleri, toplantı yaparken kuşatıldılar. “Şe-

riat isteriz” diye meclise giren ayaklanmacılar tehditler savurdu:

“**M**ecelis'te dinsizler vardır. Bunlar temizlenmelidir. Azınlıklar istese de istemese de İslam ilkeleri kanunların temeli olacaktır. Şeriat tüm bireylerin ve devletin yaşamına nüfuz etmeli ve düzen vermelidir. Mebuslar dindar olmalıdır. Avrupa bize karışamaz, ondan pervamız yok. Kız ve erkek öğrencileri birarada okutacak olan ‘İnas Mektepleri’ şeriata aykırı oldukları için gereksizdirler.”

Hüseyin Cahit sanılarak, Lazkiye milletvekili Arslan Bey meclise girerken süngü ve kasaturayla vahşice katlediliyor, yaylın ateşi sırasında Adalet Bakanı Nazım Paşa öldürülüyor, Denizcilik Bakanı Rıza Paşa ağır yaralanıyordu. Hükümet istifa etti. Frenk gömlekliler, kravatlılar, başında şapka, kalpak taşıyanlar dövülmüş, iş yerleri ve kahvehanelerdeki resimler, süs eşyaları indirilip parçalanmış, yeni kurulmaya başlayan kadın dernekleri basılıp kapatılmış, kadınlar “açık saçıklı” diye sokaklarda yürüyemez olmuştular. Gerici ayaklanmanın karşıtı gazete, ve matbaalar yakılıp yıkılacak, genç subaylar, “Alaylı mısın, okullu mu?” sorgusuna alınacak, okullu insanlar sokaklarda kurşun yağmuruna tutulacaktı. Sarayda da ayaklanma vardı. Altı subay mutfağa götürülerek boğazlandı. Deniz Binbaşı Ali Kabuli sokaklarda sürüklenerek, tekmelenerek, Yıldız Sarayı'na götürülüp II. Abdülhamid'in gözü önünde öldürüldü. Bu arada II. Abdülhamid'in eski hafiyeleri de meşrutiyet yanlılarının evle-

rinin görünen yerlerine işaretler koyarak isyancılara hedef gösterdi.

Selanik'ten yola çıkan “Hareket Ordusu” ayaklanmayı bastırıldı. Halka, Mustafa Kemal'in kaleme aldığı bildirimler dağıtıldı. Meclis, II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesine karar verdi. Derviş Vahdeti ve ayaklanmada başı çekenler ve kan dökkenler cezalandırıldı. Cumhuriyeti omuzlarında yükseltecek olan Rauf Orbay, Fethi Okyar, İsmet İnönü ve Mustafa Kemal'i biraraya getiren bu ayaklanma çok partili yaşamın da sonu oldu. 5. Mehmet Reşat tahta getirildi. Kâmil Paşa görevinden alındı. Padişahın yetkileri kısıtlandı. Hükümet, borç alabilmek için Avrupa devletlerinin kapısını çaldı. Fransa'dan alınan borç yetmedi, İngiltere'den de yardım istendi. İngiltere borç vermedi. Almanya, Osmanlı'nın bu zor günlerinden yararlanarak borç vermeyi önerdi. Alınan borçla Osmanlı üzerindeki Alman nüfuzu arttı. Bu, imparatorluk için sonun başlangıcı demektir. Osmanlı yalnızca 5 yıl sonra, bu iç kanamanın kan kaybından iyice zayıflamış olarak Birinci Dünya Savaşı'na girecekti.

3 1 Mart Vakası, devletin iyi yönetilememesinin, din ve politikanın birbirine karıştırılmasının, gazeteci cinayetlerinin, borç aldığında emir de almak zorunda kalmanın, çağdaşlaşma yolunda yoz ve yobaz direnmelerin nelere mal olduğunu acı ve hazin bir örneği olarak anımsanacaktır. •

YasarOzturk@butundunya.com.tr

Bir halk hikayesinin kabramanı olarak ün kazanan Âşık Kerem'in 17'nci yüzyılın ilk yarısında yaşadığı, Anadolu'da, Azerbaycan ve İran'da yolculuklar yaptığı, Kayseri'de öldüğü ileri sürülmektedir. Onun yaşamı çevresinde oluşan hikaye, “Kerem ile Aslı” adını taşır. Kerem'in günümüze ulaşan şiirleri bu öyküyü zenginleştirmektedir. Ancak öyküye sonradan başka halk ozanlarının da şiirleri karışmıştır.

Türk Genciyle Ermeni Kızının Öyküsü

“Masallaşmış destanların en güzeli ve en orijinali.”

P. N. Boratav

“**K**erem ile Aslı”, çok ünlü bir halk hikayesidir. Bir delikanlı ile sevdiği kız arasında gelişen olayların anlatıldığı “Ferhat ile Şirin”, “Tahir ile Zühre” gibi çift kahramanlı halk hikayelerinin en tanınmışlarından.

Sözlü halk edebiyatında tarihsel olaylara dayanan kahramanlık serüvenlerinin beslediği destanlar 16'nci yüzyılda artık yerini halk hikayelerine bırakmıştı. 20'nci yüzyılda da Kuzeydoğu-Güneydoğu Anadolu illerinde bu hikayelerin gittikçe daha seyrek biçimde de olsa

kahvehanelerde saz eşliğinde anlatılması geleneği sürdürüldü. Resimli eski harfli halk hikayesi kitaplarından birçoğu kimi kez özetlenerek, dili sadeleştirilerek yakın yıllara değin basılıp okundu.

Yayıldığı bölgelerde tarih boyunca türlü değişikliklerle anlatılan halk hikayelerini derleyen, inceleyen, eleştirel yayınlarını gerçekleştiren birçok çalışma yapılmıştır. Konuyu “Halk Hikayeleri ve Halk Hikayeciliği” adlı yapıtında geniş bir biçimde ele alan Prof. Dr. Pertev Naili Boratav yaygın bir halk hikayeleri grubunda kahramanın bir halk ozanı olduğuna, onun başından geçenlerin öyküleştirildiğine dikkati çekmiştir:

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

“Âşık Garip, Ercişli Emrah, Kerem, Karacaoğlan, Tufarganlı Abbas, Kurbanî vb. pek çok tanınmış âşıkların hayatları bu çeşitten hikayeler içinde anlatılmıştır.”

Böyle bir halk hikayesinin kahramanı olarak ün kazanan Âşık Kerem'in 17'nci yüzyı-

lin ilk yarısında yaşadığı, Anadolu'da, Azerbaycan ve İran'da yolculuklar yaptığı, Kayseri'de öldüğü ileri sürülmektedir.

Onun yaşamı çevresinde oluşan hikaye, "Kerem ile Aslı" adını taşır. Kerem'in günümüze ulaşan şiirleri bu öyküyü zenginleştirmektedir. Ancak öyküye sonradan başka halk ozanlarının da şiirleri karışmıştır.

Halk müziğinde "Kerem Ayağı" diye bilinen, "Yanık Kerem, Kesik Kerem, Kandilli Kerem" gibi bölümleri olan havalardan da Şik Kerem'den günümüze kaldığı düşünülmektedir.

Hikaye değişik kaynaklarda birbirinden ayrı biçimlerde yer almaktadır. Yaygın anlatımlardan biri şöyledir:

İsfahan hükümdarı da hazinedarı Keşiş de çocukları olmadığı için dertlidir. Bir derviş onlara bir elma fidanı verir: Dikip yetiştirecekler, meyvesini eşlerine yedireceklerdir. Böylece hükümdarın oğlu Ahmet Mirza Bey ile hazinedarın kızı Kara Sultan dünyaya gelmiş, babaları onları büyüdüklerinde evlendirmeyi kararlaştırmıştır.

Ancak verdiği sözden din ayrılığı nedeniyle tedirgin olan hazinedar, bir süre sonra sultana kızının öldüğünü bildirir.

Ondört yaşına gelen Mirza Bey, can yoldaşı Sofu ile birlikte eğitim görmekte, ava çıkıp eğlenmektedir. Düşünde bir kız görüp gönlünü kaptırır. Sonra da avlanırken girdiği bir bahçede o kızla karşılaşır. Düşte gördüğünün aslını (ger-

çeğini) bulduğunu söyleyerk kızı "Aslı" adını verir. Kız da ona "Kerem eyle rüsvay etme" dediği için Mirza Bey'in adı "Kerem" olur.

Yemeden içmeden kesilen, sararıp solan Kerem'in derdi anlaşılır. Aslı'nın hayatta olduğunu öğrenen hükümdar, kızı oğluna ister. Düğün hazırlıkları için birkaç gün isteyen Keşiş, karısı ve kızıyla birlikte gizlice İsfahan'dan ayrılır. Arkadaşı Sofu'yla birlikte yollara düşen Kerem, kent kent dolaşarak Aslı'yı arar.

Başlarından geçen serüvenler öyküyü renklendirir: Kerem kimi yerde gördüğü kızları Aslı'ya benzeterak onlara saz çalıp şiirler söyler, gerçeği anlayınca üzüntü içinde yeniden yola koyulur. Gecelediği hanlarda, uğradığı kahvelerde bu gezgin ozandan çalıp söylemesini isterler. O da şiirleriyle derdini anlatır. Zaman zaman yol gösterenler çıkar, onların yardımıyla Aslı'nın ailesine ulaştığı olur.

Böyle bir karşılaşma Kayseri'de gerçekleşir. Aslı'nın annesi diş çekmektedir, Aslı'ya yakın olabilmek için Kerem oraya gider. Dişleri çekilirken başını Aslı'nın dizilerine dayayan Kerem tüm dişlerini çektirir.

Aslı onu tanıdıysa da ilgi göstermemiştir. Kerem, yüreğindeki sevginin hiç değilse yarısını Aslı'ya versin diye Tanrı'ya yalvarır. Bu duası kabul edilir. Keşiş, Kerem'i valiye şikayet eder. Onun Hak âşığı olduğunun anlaşılması üzerine vali paşa, Keşiş'ten kızını Kerem'e vermesini ister. Düğün ya-

pılması beklenirken Aslı'nın ailesi gizlice kentten ayrılır.

Kaçıp kovalama sürüp gider. Uzun serüvenlerden sonra bir kentte bir kabadayının yardım ettiği Kerem, sevgilisiyle buluşabilir.

Halep paşasının kardeşi Hesna Hanım, Kerem'i sınavıp Aslı'yı gönülden sevdiğini anladıktan sonra paşanın baskısıyla Keşiş, kızını vermeye razı olmuştur. Yaptırdığı sihirli bir fistanı düğün gecesini Aslı'nın giymesini şart koşar. O gece o fistanı giyen genç kızın düğmelerini Kerem çözdükçe fistan kendi kendine yeniden iliklenmektedir. Sabrı tükenen delikanlının sabaha karşı çektiği ateşli ah, kendisinin de tutuşup can vermesine yol açar.

Aslı, Kerem'in başında 40 gün bekler. Küller çevreye dağılmaya başlayınca saçını süpürge edip külleri biraraya toplamaya çalışır. Yerde kalmış bir kıvılcımın saçlarını tutuşturduğu Aslı da, Kerem gibi yanıp kül olur.

Öykünün mutlu sona bağlanan çeşitlemeleri de yok değildir. Örneğin bir anlatımda yedi yıldır süren acılarına sihirli gömleğin dayanılmaz yeni bir acı eklediği Kerem, secdeye kapanıp Tanrı'ya yakarır. Duası kabul olur...

Başka bir anlatıma göre Aslı, Kerem'in mezarının başında 40 yıl bekler. Sonunda dua ederek Tanrı'nın ya kendi canını da almasını ya da Kerem'e can vermesini diler. Duası kabul edilir. Kerem dirilir, Aslı da gençleşir!

Öyküde iki sevgilinin birbiri-

ne kavuşmasına din ayrılığı engel olmuştur.

Ortaçağ İslam dünyasında Müslüman hükümdarın sarayında başka dinden olanlar görev alabilmektedir. Ancak iş ayrı dinlerdeki insanların birleşip aile kurmasına gelince sorunlar çıktığı görülmektedir. Aslı'nın ailesi din ayrılığını gençlerin evlenmelerine engel saymıştır.

Öykü boyunca İncil'den, Hz. İsa'dan, kiliselerden, manastırlardan söz edilir.

Kerem sevdiği Hıristiyan kızına, *"Elin elime alayım
Kolun boynuma dolayım
Kerem der kurban olayım
Yalvardım İsa'sına ben"*

demektedir. Ancak o da, *"Hangi din baksa ona tapalım
Gel gel Müslüman ol kalma
Ermeni*

...
*Gel Aslı'm girelim İslam
dinine
Gel gel Müslüman ol kalma
Ermeni"*

derken Aslı'nın din değiştirmesini beklemektedir.

Pertev Naili Boratav'ın "Masallaşmış destanların en güzeli ve en orijinali" diye tanımladığı öyküde sık sık masal öğeleri yer alır:

Kerem'i uzun yolculuklarında karşılaştığı güçlüklerden masal varlıkları kurtarır. Yoldaşı Sofu'yla birlikte sığındıkları mağarada, *"Kadir Mevlam budur senden
dileğim
Beni yolda koma sen de kış
günü
Eğer Hızır isen gel tut elimden*

*Muradıma ırgür şu ben
düşkünü”*

diye yakarınca Hızır onları kurtarır. Kızılırmak'tan karşıya geçmek için ettikleri dua kabul edilir, coşkun suların üstünde bir köprü meydana gelir. Karadağ'ı sis bürüyüp yolları görünmez olunca Kerem'in söylediği ilençli türkü ardından sis dağılır.

Iyi yürekli Kerem'in içten yakarmalarıyla başkalarının başaramayacağı işleri başarırken yaşadıkları, onun olgunlaşmasını, “Hak âşığı” olmasını sağlar.

Kerem'in yolculukları geniş bir coğrafyayı göz önüne serer. Elcevaz Dağı, Ağrı Dağı, Süphan Dağı, Muş, Murat Suyu, Kemah ilçesi, Otluk Kalesi, Pasin Ovası, Göle, Kars, Erzurum, Aşkale, Malatya, Tercan, Haymana, Sivas, Kızılırmak, Kayseri gibi dağlar, akarsular, kentler birbiri ardınca sıralanır. Kerem'in yollar boyunca güzellikleri birbirini izler:

*“Sana geldim Süphan Dağı
Hiç dumanın hâr olmaz mı
Ne solun belli ne sağın
Evvel bahar yaz olmaz mı?”*

Halk öykücülerini kendi yaşadıkları yerlerle, kendi çevreleriyle anlatıyı zenginleştirmişlerdir. Kerem'in konakladığı hanlar, gelip gittiği kahveler, girip çıkarken birilerini Aslı'ya benzettiği ya da gerçekten önünde Aslı ile karşılaştığı hamamlar zengin yerel çizgiler yansıtır. Öykünün bir anlatımında Erzurum'daki Çalık Paşa Kahvesi, Cafer Ağa Hamamı yerel sanatçının söz ettiği bu tür yerlerdendir.

Öyküdeki en güzel deyişler arasında halk ozanının turnalara yaktığı şiirler yer alır. Bu izlenince toy âşığın uzun serüveni boyunca yaşadığı “gurbet” duygusunun da ifadesidir :

*“Ben Kerem'im aşk oduna
yanmışım
Yitirdim Aslı'mı böyle*

*kalmışım
Şimdi turnalara muhtaç
olmuşum*

*Bizden yare selam edin
turnalar”*

*“Gökyüzünde bölük bölük
turnalar*

*Nedir sizin ahvaliniz haliniz
Arzubah yazarım yare*

*sunmaya
Dost iline uğrar m'ola*

yolunuz”

*“Benim yarım etrafına bakınır
Sağ yanına hamayillar takınır
O da sizin gibi cıga sokunur
Turna benim Han Aslı'mı*

gördün mü”

Yolculukları sırasında âşığın yaralı ceylanla konuşması doğa ve insan sevgisinin, şefkat duygusunun ifadesidir.

Bir mezarlıkta gördüğü kurukafayla konuşması yaşama ölümlü, insan yazgısını dile getirir.

Öykü boyunca türlü insan halleri konu edilir:

*“Hastanın balinden ne bilir
sağlar”*

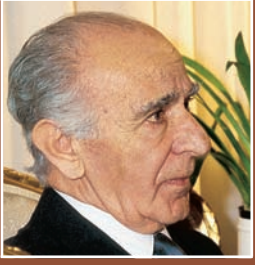
Türk genciyle Ermeni kızının umarsız serüveni Anadolu'da olduğu gibi Azerbaycan'da, Kırım'da, Kazan'da, Türkmenistan'da da sevilerek anlatılmış, Ermeni ozanlar da kendi yaşam çevrelerine aktararak aynı konuyu işlemişlerdir. •

Abdürrahim Tuncak Anlatıyor

Mustafa Kemal Atatürk'ün annesi tarafından, Mustafa Kemal Atatürk'ün evinde büyütülen, yetiştirilen, öğrenimi olarak yaptırılan Abdürrahim Tuncak, Mustafa Kemal ve ailesinin Akaretler ve Şişli'deki evlerinde, daha sonra Çankaya Köşkü'nde ve İzmir'de onla birlikte olduğu yıllardaki gözlemlerini ve anılarını, yalnızca Mete Akyol'a anlatmıştı. Abdürrahim Tuncak'la tanışması olayını “yaşamsal talihim” olarak niteleyen ve onun, Mustafa Kemal'le ilgili olarak anlattığı anıların bir bölümünü olsun yayımlama izni alabilmesini “mesleksel ödülüm” diyerek övünçle tanımlayan Mete Akyol, bu anıları şimdi “Bütün Dünya” okurlarıyla paylaşıyor. Abdürrahim Tuncak'ın anıların satırarında olduğu denli, satır aralarında da yakın tarihimizin bugüne değin kaleme alınmamış birçok gerçeğiyle karşılaşacaksınız.

Lütfen sayfayı çeviriniz →

Abdurrahim Tuncak

Anlatıyor -4

Beşiktaş Muhtarı Gizli Bir Haber Fısıldadı:

“İşgalciler, Mustafa Kemal’in Evini Arayacaklar...”

“Ailemizin bir ferdi gibi bize yakın olan Şakir Çavuş, Çanakkale’de Mustafa Kemal Paşa’nın emir erliğini yapmıştı. Komutanına duyduğu saygı ve güven, anlatılması mümkün olmayan sağlamlıkta ve samimiyette bir bağlılık oluşturmuştu. Çanakkale Savaşı’ndan sonra memleketi Erzurum’a dönmüş, kendini artık emir erliğini yapamadığı Mustafa Kemal Paşa’nın evinin ve ailesinin hizmetine adamıştı.

Erzurumlu Şakir Çavuş, memleketten getirttiği eşi ve çocuklarıyla Beşiktaş’ta, Mustafa Kemal Paşa’nın evinin yakınılarında bir eve yerleşmişti.

Hemen her gün eve gelir, evin

dışarıdaki işlerini yapar, Zübeyde Hanım’dan o gün için “ne emirleri olduğunu” sorardı.

Şakir Çavuş’un, Mustafa Kemal Paşa’nın ailesine olan yakınlığını bilen Beşiktaş muhtarı bir gün ona, eve ulaştırması için gizli bir haber fısıldamış:

“Enebi askerler (işgal kuvvetleri mensupları) evleri aramaya başladılar. Mustafa Kemal Paşa’nın evini de arayacaklar. Evin adresini sordular. Evde silah varsa, iyice saklayın ya da başka bir yere götürün...”

“Şakir Çavuş, muhtarın bu gizli haberini getirdiğinde Zübeyde annem, bunu önemsemedi. ‘Evde silah yok ki...’ dedi. ‘İsterlerse aransınlar evi... Bir şey bulamazlar ki...’

Benim Gazetecilik Günlerim

Mete Akyol

“Oysa çatıda, Mustafa Kemal Paşa’nın Çanakkale’den getirdiği iki tüfek vardı. Bu tüfekleri annem de, Şakir Çavuş da unutmuşlardı.

“Annem ‘Evde silah yok ki... Bir şey bulamazlar ki’ deyince birden heyecanlandım, telaşlandım.

“Çünkü evde silah vardı. Hem de iki tane silah vardı. Çatıda gördüğüm silahları anlattım:

“Anne, bizim evde silah var’ dedim. ‘Ben güvercinlerimi seyretmek için çatıya çıktığımda, orada gördüm. Üzerleri de çuvalla örtülü...’

“Annemden önce, Şakir Çavuş telaşlandı birden, ‘Eyvah ben onları hepden unutmuştum’ dedi. ‘Abdurrahim doğru söylüyor. Evde biz kalırken benim çocuklar o iki tüfekle oynamasınlar diye ben onları çatıya kaldırmıştım. Abdurrahim’in dediği gibi, üzerlerine de çuval örtmüştüm. Bu iki tüfeği derhal saklamamız lazım...’

“Şakir Çavuş, tüfekleri nereye saklayacağını düşünürken, birden aklına geldi:

“İneği alt kattaki odaya alalım’ dedi. ‘O odaya ahır süsü verelim.

Silahları da, odanın döşemesinin altına saklayalım.’

“Şakir Çavuş, aklına gelen bu düşünceyi uygulamak üzere ayağa kalktı.”

“Şakir Çavuş’un sözlerinden, evde inek besliyormuşuz gibi bir anlam çıkmasın. İneğimizin öyküsü şöyledir:

Türkiye Cumhuriyeti’nin 75’inci yıldönümünü nedeniyle 1998 yılında Başkent Üniversitesi yerleşkesinde yaptırılan ve bugün ‘Abdurrahim Tuncak Atatürk Müzesi’ adıyla hizmet veren Mustafa Kemal’in Akaretler’deki evinin aynı yapımı

“Üsküdar’da bir eczacı aile vardı. Biz onlara giderdik, onlar bize gelirdi. Bir gün annem beni de gö-

türdüğünde, evsahibi hanım üzgün üzgün dert yandı:

“Tayinimiz çıktı, gidiyoruz” dedi. ‘Bütün üzüntümüz, ineğimiz... Biliyorsunuz, nasıl da severiz ineğimizi... Götürmek isteriz; ama götüremeyiz... Satmak desene, onu hiç düşünmüyoruz... Çünkü sattığımız kişi, muhakkak keser ineğimizi... Biz de hayvanın kesilmesine razı olamıyoruz. Ne yapacağımızı şaşırдық.’

Evsahibi hanımın bu dert yan-

önce, ‘Naciye’min erkeceği’ adının öyküsünü anlatayım:

“Annemin üç çocuğu dünyaya gelmiş. Mustafa, Makbule ve Naciye... Üçüncü çocuğu, yani Naciye, çok zayıf bünyeliymiş. Tüberküloza yakalanmış ve 12 yaşında bu hastalıktan ölmüş. Annem beni hep, bu çocuğunun yerine koyar, öyle severdi. Bu nedenle de bana hep, ‘Naciye’min erkeceği’ der, beni öyle severdi. Tüberkülozdan bir evladını kaybetmiş olması, bu

hastalığa karşı onda bir çekingenlik yaratmıştı. Benim de bu hastalığa yakalanmamam için bana öyle çok yemek yedirirdi ki... Bol bol da süt içirirdi, muhallebi yedirirdi. Onun bu titizliği sonucu çocukluğumda, ay parçası gibiydim. Tombul tombuldum... Dostlarımız, kesmeye kıyamadıkları ineklerini almayı önerdiklerinde onun, ‘Naciye’min erkeceği’ne de bol bol süt içiririm’ demesinin altındaki anlam, beni daha güçlü bir bünyeye sahip kılmak istediği.”

“Eczacıların ineğini aldık, eve getirdik. Evin arka tarafında bir bahçe vardı. İnek geceleri oraya bağlanıyordu. Şakir Çavuş, derme çatma bir barınak da yapmıştı ona... Gündüzleri ineği alır, otlat-

maya götürür, akşamları da o barınağa bağlardı. O adı kim vermişti bilmiyoruz ama ineğin bir de adı vardı. Bahtiyar’dı adı...

“Alt katta, kapının girişinde sağdaki oda var ya... İşte o odanın iki tahtasını sökelim. Tüfekleri o tahtanın altına saklayalım” dedi. ‘Sonra da tahtaları yerine çakıp, bahçeden biraz ot, biraz saman getirip, odaya dökelim. İneği de o odaya alalım. Odaya bir ahır görüntüsü vermiş oluruz.’

“Annemin rızasını aldıktan sonra Şakir Çavuş bir yerlere gitti, oradan çekiç, keser gibi aletler getirdi. Bu aletleri de kullanarak, kapıdan girişteki sağ odanın tahta döşemesinden iki tahta söktü. Çatıdan indirdiği tüfekleri ayrı ayrı çuvallara tek tek sardı ve bana döndü:

“Haydi bakalım, Abdürrahim” dedi. ‘Bu iki tahtanın boşluğundan ancak sen sığabilirsin. Bu boşluktan döşemenin altına gir. Ben sana tüfekleri vereceğim. Sen de döşemenin altından ilerilere doğru yerleştireceksin.’

“Şakir Çavuş’un dediğini yaptım. Sökülen iki tahtanın boşluğundan oda döşemesinin altına girdim ve çuvallara sarılı iki tüfeği, odanın en uç köşelerine kadar yerleştirdim.

“Ben döşemenin altından çıktıktan sonra annem, ‘Aferin sana, Abdürrahim’ dedi. ‘Sen meğer ne işler de becerebiliyormuşsun...’

“Şakir Çavuş, söktüğü tahtaları yerlerine çaktı. Bahçeden birlikte birkaç kucak ot ve saman getirdik. Şakir Çavuş bu ot ve samanları odanın her tarafına serpiştirdi. Sonra yeniden bahçeye gitti, bu kez ‘özel saman’ getirdi.

“Şimdi getirdiklerimin üstünde inek pislikleri var” dedi. ‘Yerde inek pisliği bulunmayan ahır olur mu hiç?’

“Oda, pislikli samanların da yerleştirilmesinden sonra, konuğunu kabul etmeye hazırdu artık. Oda, tam bir ahır görünümündeydi.

“Annem, Bahtiyar’ın bu odada sürekli mi kalacağını sordu.

“İki gün kalsın yeter” dedi Şakir Çavuş. ‘Çünkü odaya ineğin kokusunun sinmesi lazım.’

“Bahçeye çıktık, Şakir Çavuş’la birlikte Bahtiyar’ı getirdik, evdeki ‘özel odası’na yerleştirdik.

“İşgalcilerin gelip evimizi aramalarını beklemeye başladık. Çünkü evimiz, onların aramasına hazırdu.”•

Gelecek yazı: Mustafa Kemal Çanakkale’den böbrek sancılı ve iki batıra tüfeğe dönmüştü.

Bir çiftçi, hiç memnun olmadığı çiftliğini satmaya karar vermişti. Bir emlakçıyla görüşerek kendisinden çiftliği için bir satış ilanı hazırlamasını istedi.

Bir hafta sonra emlakçı hazırladığı ilanı okumayı bitirince çiftçi “Lütfen bir kez daha okur musunuz” dedi.

İkinci kez okunan ilanı dikkatlice dinleyen çiftçi uzun uzun düşündükten sonra “Çiftliği satmaktan vazgeçtim” dedi. “Ben yaşam boyunca böyle bir çiftliğe sahip olmak istemiştim. Meğer ne güzel bir çiftliğim varmış da ayırında değilmişim.”•

Başkent Üniversitesi yerleşkesinde yapılan ve Abdürrahim Tuncak Atatürk Müzesi olarak hizmete açılan Mustafa Kemal’in Akaretler’deki evinin aynı yapımının önünde, “Bahtiyar” adlı ineğin heykeli de bulunmaktadır.

ması üzerine annem ona bir öneride bulundu ve ‘Bize bırakın’ dedi. ‘Biz kesmeyiz... Bakarız... Sütünü de, Naciye’min erkeceğine içiririm bol bol...’

“Yani beni kastediyordu, annem. ‘Naciye’min erkeceği’ dediği, bendim. İneğin öyküsünden

İŞTE BENİM HAYATIM VE ANILARIM

Prof. Dr. Nuri Tortop

Bütün Kitapçılarda...

*Hoşgörü, barış içinde yan yana yaşamamanın adıdır.
Öyleyse hoşgörü bir anlamda farklılıklara katlanmaktır.
Teklik dürtüsünün egemen olduğu yerde hoşgörü yoktur.*

Hoşgörü

Tanrı, “Biz evreni sevgiyle yarattık” diyor. Ne var ki, ne düşmanlıklar bitiyor ne de savaşlar... İnsan elinden ölümler ise azalmıyor. Aşk gibi, sevgi gibi, merhamet, şefkat gibi kavramlar modası geçmiş sözcüklere dönüştü. Şiddet ve terör bir karabasan gibi dünyamızın üstüne çöktü.

Gaddarlık, bencilik ağır bir lavanta kokusu gibi her yere sindi, dostluk ve barış rüzgarlarından eser yok.

Nietzsche'nin “Kanla yazılanlar unutulmuyor” sözlerini ilke kılanların dünyamızda adeta... İnsanlığın mutluluğunu arayanlar, bu çılgınlığa karşı evrensel nitelikli yasalar çıkarmanın uğraşısındalar.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 18, 19 ve 26'ncı maddeleriyle Birleşmiş Milletler anayasasının ışığı altında yayımlanan hoşgörü bildirgesi, “Hoşgörü her şeyden önce insanın evrensel haklarının ve başkasının temel özgürlüklerinin tanınmasının özendirildiği etkin

bir davranıştır. Hoşgörü hiçbir durumda bu temel değerlere verilen zararları haklı göstermek için ileri sürülemez” demektedir.

Görülmektedir ki hoşgörü, insan haklarının, kültürel çoğunluğun, demokrasinin ve hukuk devletinin temelidir.

Yaşamdan Gözlemler

Ali Naili Erdem

Bu görüşü benimsemiş olan Birleşmiş Milletler beş maddelik İlkeler Bildirgesi'ni benimsemiştir.

Buna göre, hoşgörü her ülkenin insanı için gereklidir. Şimdi bizler küresel bir dünyada yaşayanlar olarak bu farklılıkların barış içinde varlıklarını sürdürebilmelerinin; ancak hoşgörüyle olanaklı olduğunu kabul etmeye zorunluyuz.

Bir kez daha yinelemeliyiz ki hoşgörü, barış içinde yan yana yaşamamanın adıdır. Öyleyse hoşgörü bir anlamda farklılıklara katlanmaktır. Teklik dürtüsünün egemen olduğu yerde hoşgörü yoktur.

“Sorun bana akl erenler / Gönül mü yeğ, kabe mi / Ben derim ki gönül yeğdir / Gönüldedir bak

durağı” dörtlüğünde Yunus Emre gönüldeki sevgiyle yıkanmış hoşgörünün zirvesindedir.

UNESCO hoşgörünün okul içi olduğu denli okul dışında da eğitiminin verilmesini ön görmüştür. Kısaca söylemek gerekirse bu dünyada birlikte yaşamayı öğrenmeliyiz.

Öğrenebildik mi? Hayır... Kimisi rengi yüzünden, kimisi dilinden, kimisi dininden dolayı horlanıyor, insan yerine konulmuyor. Aşağılanıyor, itilip kakılıyor.

Sanayi geliyor, teknoloji geliyor, gökyüzü adım adım fethediliyor; ama gönül dünyası aynı gelişmeyi göstermiyor. Güçlüler güçsüzleri eziyor. Haksız paralılar, haklı parasızları alaşağı ediyor. Ve zeytin dalı yerine silahların namlularını uzatılıyor.

Bu sıkıntı dünyanın tümünde bayraklarını dalgalandırmaktadır. Anlaşılan o ki, bir büyük eğitim boşluğunun içindeyiz. İnsanın değerini bilen, insana saygı duyan, paylaşımcı ve dayanışma kültürüne sahip kuşakların yetiştirilmesinden uzak bir eğitim sisteminin kaskacındayız.

Ne barış güvercinleri var ne de barış şarkıları... Acımasızlık ve katlanamamak dolu dizgin koşuyor.

Hacı Bektaşî Veli “İncinsen de, incitme” yakarışındadır. Bu amaca ulaşmada barış kültürü öndedir. Çünkü orada insan haklarını savunan, çifte standartları yok eden bir evrensel saygı ve özgürlük kültürü vardır. Bu eşitliğin zaferidir. Eşit olmak bir diğerini aşağılamamak, ala-

ya almamak ve varlığından rahatsız olmamaktır.

Bireyin topu topu 4500 haftalık bir ömrü vardır. Bunu güzelliklerle huzur içinde geçirmek varken bir taraftan beyinsel buzlaşmışlığın, diğer yandan lanetlenmiş vicdanın beslediği dünya nimetlerine egemen olma ihtirası hoşgörüyü bir silindir gibi ezince şiddet, terör ve savaşlar gemi azıya alıyor.

Bizim kültürümüzde ve özellikle tasavvufta ilk kural “ben” iddiasından uzaklaşmaktır. Hoşgörü “biz”le başlar, “biz”le devam eder. Bu “biz”, sınırı, rengi, mevkisi olmayan “biz”dir.

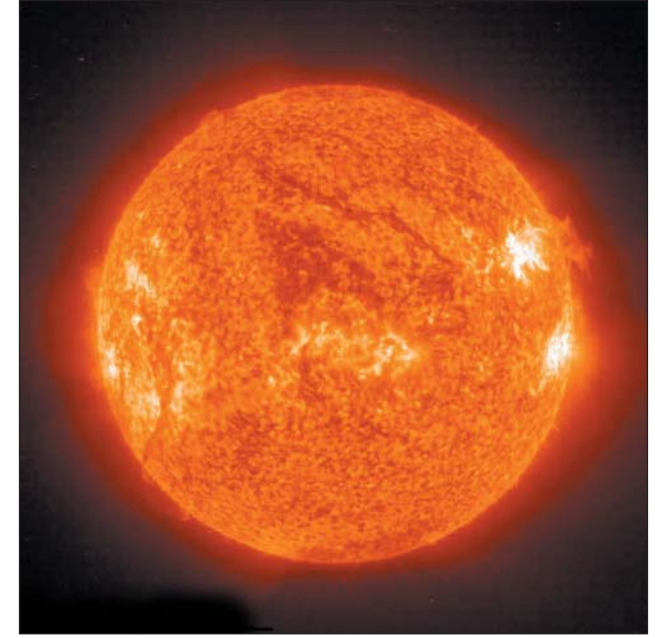
Irksal ve dinsel ön yargıların emrine girmiş gevşek zihinlerle, vicdansızlar hoşgörüsüzlüğün mimarlarıdır.

Yaşamı yalnızca bir süpermarket olarak görüp insanları da üretkenler ve tüketenler diye ikiye ayırmak hoşgörüsüzlüğü en üst noktaya çıkarmıştır. Fakat bu ekonomide insan yoktur. Ne denli üretiyorsan, ya da ne denli tüketiyorsan o denli insansın anlayışı hoşgörüyü dışlamıştır.

Yine yürekleri mezar taşları denli soğuk olanlarla, beyinleri cellatların satırlarından daha kanlı olanlar yaşamı zehir ediyorlar.

Tüm bu olumsuzluklara karşın barışın ebedi bayraklarının bir gün dalgalanacağına ve “Herşey insanın mutluluğu içindir” anlayışının yerkürenin tümünde egemenliğini ilan edeceğine inancım tamdır.

Biliyorum ki, evrim sürecek ve insanlık kardeşçe yaşamayı öğrenecektir.●

Kayıtlara geçen en sıcak yılları yaşadığımız bu dönemlerde küresel ısınma herkesin aklında...

Bugün Dünyayı Değiştirin!

Dünyada değişikliğe neden olmak için şu anda yapabileceğimiz bir şey var. O denli kolay bir şey ki, yapmamak saçma olur. Evdeki eski lambalardan birini enerji tasarruflu yeni bir lambayla değiştirmek denli basit... Elektrik faturalarımız düşmekle kalmayacak, küresel ısınma ve iklim değişikliğiyle savaşmada biz de bir adım atmış olacağız.

Peki ne ilgisi var?

Geçen yüzyılın akkor lambaları büyük bir enerji kaybına neden oluyordu. Şimdiki enerji tasarruflu lambalar olağanüstü biçimde etkili, aynı miktarda ışık

üretmek için yüzde 80 daha az elektrik kullanıyorlar. Bu da onları çalıştıracak çok daha az elektriğe gereksinim duyulduğu anlamına geliyor. Elektrik santralleri tarafından ne denli az elektrik üretilirse, atmosfere o denli az karbondioksit yayılıyor. Elektrik santralleri küresel ısınmanın önemli bir nedeni olan karbondioksiti daha az yaydıkça, iklim değişikliği yavaşlıyor.

Uluslararası Enerji Ajansı'na göre, hepimiz daha etkili aydınlatma sistemlerine geçiş yaparsak dünyanın tüm elektrik faturası onda bir oranında azalacak. Elektrik kullanımındaki azalmayı

bir düşünün. Kirlilik ne denli azalır bir düşünün. Evinizde bir lambayı değiştirmenin ne denli kolay olduğunu bir düşünün.

Atmosferde toplanan ve güneş ışığının yansıyan ısısını tutan karbondioksit gibi sera gazlarındaki artış nedeniyle dünyanın her geçen gün ısındığı konusunda hemfikir olan bilim adamlarının sayısı artmakta. Son raporlar, Türkiye'nin de içinde bulunduğu Akdeniz Bölgesi'nin küresel ısınmadan büyük olasılıkla en fazla etkilenen yerlerden biri olacağını ortaya çıkardı. Bu yalnızca bir araştırmayla hava tahmin olayı değil. Kayıtlara geçen en sıcak yılları yaşıyoruz.

Sera gazlarındaki artışın ana nedenlerinden biri fosil yakıtlarının yanması. Öteki birçok ülke gibi Türkiye de elektrik üretmek için öncelikle petrol, kömür ve doğalgaz gibi fosil yakıtlarına bağlı. Bu süreçlerin tümü karbondioksit üretiyor. Türkiye'de de kullanılan suyla elektrik üretim yöntemi çok daha çevreyle dost bir çözüm; ancak onun da kendine göre olumsuz yanları var. Örneğin ciddi kuraklıklar elektrik üretiminde belirgin düşümlere yol açabilir. Enerjiyi etkili kullanmak ve olanaklı olduğu sürece tasarruf etmek tek mantıklı çözüm.

Bu da aklımıza lambayı getiriyor yeniden. Birçoğumuzun kullanmakta olduğu akkor lamba, yaklaşık 125 yıl önce Thomas Edison'un tanıtığı biçimiyle temelde aynı. İşleyiş basit. Elektrik, çok fazla ısınan ve ışık veren metal bir telden geçiyor. Sorun şu ki bu sırada elektriğin çoğu aydınlatmaya değil, ısıya harcanıyor. Telden geçen elektriğin yalnızca yüzde 5'i görülebilir bir ışık olup çıkıyor. Geriye kalanı ısı ve görünmez ultraviyole ışık için kullanılıyor. Bugünün giderek azalan enerji kaynaklarına sahip dünyamızda bu son derece büyük bir kayıp.

Enerji tasarruflu yeni kompakt floresan lambalar tümüyle farklı bir yapıda. Lambadaki gaz molekülleri enerji tarafından açığa çıkarılınca kimyasal bir tepkime oluşuyor. Moleküller lambanın fosfor kaplamasıyla tepkimeye giriyor, görünür ışık ve çok az ısı yayıyor. Eski türdeki bir lambayı yenisiyle karşılaştırdığınızda, eskisinin çok daha sıcak olduğunun ayırdına varabilirsiniz.

Tüm olumlu yanlarına karşın yeni lambaların birkaç olumsuz yanı da var. En önemlisi satış fiyatları biraz pahalıdır; uzun vadede tasarruf etmiş oluyorsunuz aslında. Yeni lambalar eskilerine oranla on kat daha uzun süre dayanıyor, sürekli kullanımda bile yüzde 80 daha az elektrik harcıyorlar. Uzun hem de upuzun bir süre yeni lamba almaya gerek duymayacaksınız, elektrik faturanız da düşecek.

Kompakt floresan lambalar 1980'lerde piyasaya sunulmuştu, teknoloji bugünkü denli gelişmiş

Bir Başka Bakış

Cheryl Tanrıverdi

son'un tanıtığı biçimiyle temelde aynı. İşleyiş basit. Elektrik, çok fazla ısınan ve ışık veren metal bir telden geçiyor. Sorun şu ki bu sırada elektriğin çoğu aydınlatmaya değil, ısıya harcanıyor. Telden geçen elektriğin yalnızca yüzde 5'i görülebilir bir ışık olup çıkıyor. Geriye kalanı ısı ve görünmez ultraviyole ışık için kullanılıyor. Bugünün giderek azalan enerji kaynaklarına sahip dünyamızda bu son derece büyük bir kayıp.

Enerji tasarruflu yeni kompakt floresan lambalar tümüyle farklı bir yapıda. Lambadaki gaz molekülleri enerji tarafından açığa çıkarılınca kimyasal bir tepkime oluşuyor. Moleküller lambanın fosfor kaplamasıyla tepkimeye giriyor, görünür ışık ve çok az ısı yayıyor. Eski türdeki bir lambayı yenisiyle karşılaştırdığınızda, eskisinin çok daha sıcak olduğunun ayırdına varabilirsiniz.

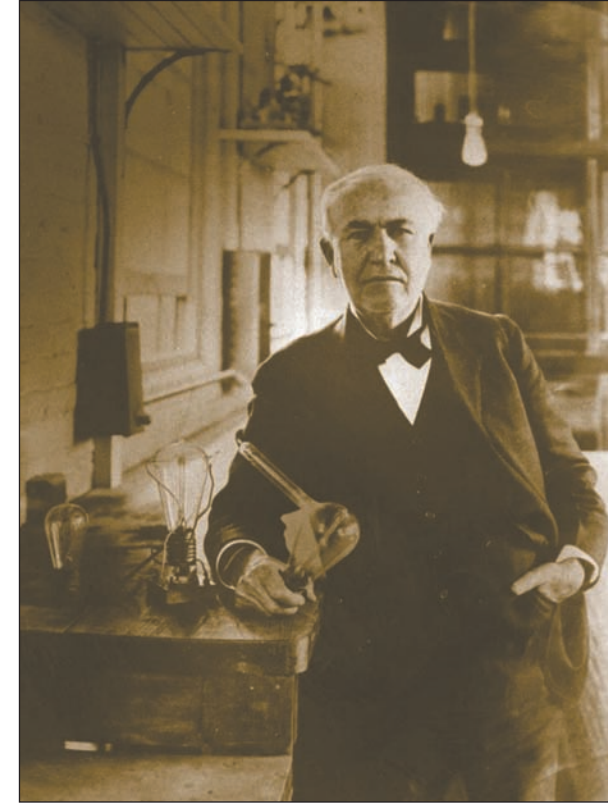
Tüm olumlu yanlarına karşın yeni lambaların birkaç olumsuz yanı da var. En önemlisi satış fiyatları biraz pahalıdır; uzun vadede tasarruf etmiş oluyorsunuz aslında. Yeni lambalar eskilerine oranla on kat daha uzun süre dayanıyor, sürekli kullanımda bile yüzde 80 daha az elektrik harcıyorlar. Uzun hem de upuzun bir süre yeni lamba almaya gerek duymayacaksınız, elektrik faturanız da düşecek.

Kompakt floresan lambalar 1980'lerde piyasaya sunulmuştu, teknoloji bugünkü denli gelişmiş

değildi. 1990'ların başında bir arkadaşım bana Avrupa'dan enerji tasarruflu lamba getirdi. Pek ilgimi çekmemişti. Işık garipti, ampul vızıldıyordu. Yaktığımda bir süre titrek ışık verdi ve tümüyle aydınlatana dek aradan uzun bir süre geçti. Bu gibi durumlarla şimdi pek karşılaşmıyor. Geçmişte siz de benim gibi düş kırıklığına uğradıysanız, enerji tasarruflu lambaları yeniden denemenin zamanı geldi artık. Bugünlerde ışık parlak, sessiz ve titremiyor. Bir iki saniyede yanıyor lamba. Tüm gücüne ulaşması da birkaç saniye içinde gerçekleşiyor. Artık bir şikayetim yok yanı.

Enerji tasarruflu lambaların çeşitli biçimde ve büyüklükte olanları var. Aıştığımız lambalardan biraz farklılar. Ayarlı kısıcılara uymayan çeşitleri var, şık avizenize uygun bir ampul bulamayabilirsiniz. Ancak, sarmal olanları, daire biçiminde olanları ve öteki çeşitleri tüm gereksinimlerinizi karşılayacaktır. Mağaza raflarındaki hangisini alacağımıza karar vermemize yardımcı oluyor. İki farklı rengi, sarı ve beyaz olanları gösteriyorlar. Eski akkor lambalar gibi sıcak, göz alıcı ışık veren sarı rengi tercih ediyorum ben. Beyaz renkliler eski floresanların donuk mavi ışığını anımsatıyor. 100 W.'lık bir lambayı değiştiriyorsa-

nız, yalnızca 20 W.'lık (yüzde 80 daha az enerji harcadığından) bir enerji tasarruflu lambaya gereksinim duyacaksınız. İşin matematiğine kafa yormayın siz. Ampul kutularının üzerinde normal ampullerdeki watt gücünün tasarruflu ampullerdeki karşılığı yazıyor zaten.

Thomas Edison ilk akkor lambayı 1880 yılında tanıttı.

Enerji tasarruflu lambalar, oturma odası gibi ışıkların uzun süre açık olduğu yerlerde işe yarıyor en çok. Işıkları sık sık açıp kapatmak ampulün ömrünü kısaltıyor. Maddi

Enerji tasarruflu lambaların birçok çeşidi ve boyu var.

açıdan bir anda fazla yük olmasın diye, evinizde her ay bir ampul değiştirin ya da birkaç tanesi bir arada daha uygun fiyata satılan ampullerden alın.

Uluslararası Enerji Ajansı'na göre dünyanın tüm elektrik kullanımının yüzde 19'unu aydınlatma oluşturuyor. Dahası, eğer hiçbir şey yapılmazsa 2030 yılında aydınlatma için kullanılan enerji bugünkünden yüzde 80 daha fazla olacak. Fakat enerji tasarruflu ampuller gibi şu anda var olan teknolojiyi kullanırsak, daha fazla enerjiye gereksinim duymayacağız. Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü Ulusal Enerji Tasarrufu Merkezi, Türkiye'de harcanan elektriğin yüzde 25'inin aydınlatma için kul-

lanıldığını açıkladı ve eğer eski ampullerimizi enerji tasarruflu olan yenileriyle değiştirirsek, her ay 1 milyar 120 milyon KWh tasarruf etmiş olacağımızı belirtti.

Olay yalnızca paradan tasarruf etmek ya da kendi elektrik faturanızı azaltmak değil. Bu, birbirimize ve gelecek nesillere olan sorumluluğumuzla da ilgili bir şey. Kısıtlı enerji kaynaklarımızın verimli kullanımını artırmanın ve karbondioksit yayılımını en aza indirmenin en iyi yolu gelişmiş etkinliktir. Bir ampulü değiştirmek küresel ısınmayı önlemek için yeterli değil elbette, en azından bir başlangıç. Gelin hadi, bu ilk adımı atmaktan çekinmeyelim. •

Çeviri: Pelin Hazar

CherylTanrıverdi@butundunya.com.tr

Bir dönem büyük Beşiktaş'ın koltuğunda Süleyman Seba adında bir büyük insan otururdu. Beşiktaş'ın simgesi kartal burunlu, adam gibi adam olan birisi...

Süleyman Seba'yı Anlatabilmek...

Seref Stadı'nın viraneye dönmüş tribünlerinde bir adam tek başına oturuyordu. Kartal gibi, sanki Beşiktaş'ı simgeliyordu profilden... Parmakları arasına sıkıştırdığı sigarasını ağzına doğru götürürken elleri titriyordu. İki soluk aldı, dumanı yukarıya doğru üfledi, dalıp gitti boğazın sularına... Saçlarına kır düşmüş, kartal burunlu adam bir süre daha oturdu, soğuk üfren beton tribünde... Bir ara mırıldanır gibi oldu; ama söyledikleri anlaşılama-
dı... Sigarasının tükendiğinin ayırdaydı vardı. Yanan izmariti yere attı, ayağıyla ateşini söndürdü, oturduğu yerden kalktı, ağır ağır yürümeye başladı. Şeref Stadı'nın tarihi kapısına doğru... Yürüyordu elleri paltosunun cebinde ve yü-

rüyordu koca bir tarihle birlikte... Kabataş Lisesi'nin önüne geldiğinde durdu, başını mezun olduğu okula doğru çevirdi, yürekte haykırdı, "Hey gidi günler hey" diyerek... Yürüyordu. O yürüdükçe tarih sayfaları da birer birer dökülüyordu önüne... Akaretler Yokuşu'nun şimdi kendi adını alan bayıltan dikliğine, iki soluklu mola alarak meydan okudu. Ve sonra caddenin orta yerinde bir anıt gibi duran tarihi binanın önünde durdu. O sırada Maçka semtinin eteğine doğru, Dolmabahçe Sarayı ile komşu, Gümüşsuyu Varyantı'nın son virajına kurulu görkemli İnönü Stadi'ndan, uğultu biçiminde gelen bir slogan Akaretler Yokuşu'nun tepesinden aşağıya bir konfeti gibi dökülüyordu:

Sporun Dünyası

Metin Gören

“Büyük başkan, büyük başkan, büyük başkan...”

Onu yıllar önce bu biçimde tanımlamıştım, yazılarımın birinde... Çok duygulanmış, “Yanlı yapıyor-sun” demişti. “Bu tarif ettiğin adam ben değilim...”

Ortaköy’ün, lüks olmayan; ancak sıcak ortamlar oluşturmakla ünlü bir lokantasında, ünlü bestekâr Gültekin Çeki Ağabey’in “Eski Dostlar” şarkısını birlikte söylüyorduk Süleyman Seba ile... Masamız zengindi, dostlar ve dostluktan yana... O dönem Beşiktaş’ın Ankara temsilcisi büyük spor adamı Ali Tozkonmaz, Beşiktaş divan başkanı, dışişleri eski bakanlarından Mümtaz Soysal’ın kardeşi Yılmaz Soysal, yönetici Ferhat Özgen, Ankara Demirspor’un eski oyuncularından, daha sonra Beşiktaş’ta da uzun süre futbol oynayan Celal vardı. Süleyman Ağabey bir ara bana döndü, “Beşiktaş’ımın yüzüncü yılda şampiyon olması en büyük dileğimdir” dedi. “Bunu çok arzu ediyorum.”

Aradan yıllar geçti, Seba, Beşiktaş’ının yüzüncü yıl şampiyonluğunu gördü. Telefonla beni aradığında bir sevgi selinde boğulur gibiydi. Boğuk; ancak sevgi dolu bir ses İstanbul’dan Ankara’ya doğru ritim tutmuştu, sanki... Ortaköy’de bir lokantada “Eski Dostlar” şarkısını beşinci kez söyledi, bizim masa... Seba’nın en çok sevdiği bu beste siyah beyazlı renklere gönül verenlerin bir anlamda marşı olmuştu sanki... Duayen başkana “‘Eski Dostlar’ sevgisi nereden geliyor?” diye sor-

dum. “Bu şarkıyı bu denli sevmeyiz neredenleri arasında bilmediğimiz başka olgularda mı var?”

Seba, dostlukların bir ömür boyu olması gerektiğini vurguladı. Eski dostların unutulmaması gerektiğini belirterek, şarkıyı altıncı kez söylememizi rica etti. “Unutulmuş birer birer / Eski dostlar, eski dostlar / Ne bir haber, ne bir selam / Eski dostlar, eski dostlar...”

Ankara’dayız. Süleyman Ağabey dönemin dışişleri bakanı ve Beşiktaş kongre üyesi olan Hikmet Çetin’e nezaket ziyaretinde bulunacak. Beni de çağırdı. Seba başkente geldiğinde aradığı üç beş kişiden biri de ben olurdum. Onbeş kişiden oluşan bir grupla Dışişleri Bakanlığı’na girdiğimizde tüm gözler bize çevrilmişti. Makam katına çıktığımızda protokol müdürünü bizi bekler bulduk. Bakan Çetin’in odasının kapısı önünde ise sınırları aşan bir olay Seba adına bir nezaket resitali sunuyordu. Beşiktaş Kulübü başkanının birinci sırada makama girmesi gerekirken, heyetin tüm bireylerini kollarından tutarak içeriye göndermeye çalışan bir kişinin tanımı zor çabasıyla duygu yükleniyorduk.

Çetin’in makamına altıncı sıradan girdiğimde ve arkamdan da üç kişi daha girince telaşlanan bakan Çetin’in, Süleyman Ağabey’i sorduğunu duydum. Geldiğini söyledim, nerede olduğunu sordu, dışarıdakileri içeriye sokmakla meşgul olduğu söyledim, gülümsedi. Başkan Seba kafilenin en son kişisi olarak içeriye girdi. Hikmet Çetin, Seba’ya sitem ederek “Süley-

man Ağabey, sen Beşiktaş Kulübü başkanısın. Önden senin girmen gerekir” dedi. Seba’nın yanıtı, nezaketin, beyefendiliğin tarihe geçecek açıklaması gibiydi:

“Ne fark eder sayın bakanım... Hepimiz Beşiktaşlı değil miyiz?”

Süleyman Ağabey bir akşamüstü telefon etti ve dönemin Gençlik ve Spor Bakanı İsmet Özaslan’ın İstanbul’a geleceğini, Fulya tesislerini ziyaret edeceğini, benim de İstanbul’da olmamı rica ettiğini söyledi. Bakandan önce tesislerde oldum. Sahanın biri yeniden çimlenecekmiş, bakana söylenmesi gerekliymiş. Söyledim. Özaslan da bölge müdürüne talimat verdi, saha iki günde çimlendi. Süleyman Seba beş gün içinde kısa aralıklarla bana tam 12 kez teşekkür etti.

Yeşilyurt’a gittik. Yıllardan bu yana sorun olan tesise gidecek daha sonra da birlikte balık yiyecektik. Dönemin yöneticisi Metin Keçeli ile aynı arabadaydık. Keçeli bir ara bana döndü, “Adaş, Süleyman Ağabey’e bir de sen söyle, ona bir makam arabası alalım” dedi. “Beşiktaş Kulübü başkanının bir arabası olmaz mı?”

Bu kez ben Keçeli’ye sordum, nasıl karşıladığını öğrenmek için... Süleyman Ağabey’in otomobil alınması konusunda büyük tepki gösterdiğini söyledi. Keçe-

li’ye söyleyemeyeceğimi bildirdim. Çünkü Süleyman Ağabey aynı tepkiyi bana da gösterecekti. Bilir misiniz Süleyman Seba’nın başkanlığı süresince bir makam arabası olmadı. Çünkü, buna hiç bir zaman izin vermedi.

Süleyman Seba’yı ikna ederek, Yunanistan’a götürdüler. Kafile İskeçe yakınlarında bir köyde mola verdi. Seba da kahvehaneye benzer bir yerde çayını yudumluyordu. Biraz ileride bir adam, süreklilik olarak Seba’yı mercek altına almış, inceliyordu. Daha fazla dayanamadı yanına geldi, Seba’ya Rumeli Türkçesiyle “Beyefendi Süleyman Seba’ya ne kadar benzirsiniz” dedi. Beşiktaş Kulübü başkanı, o ünlü bıyıklarıyla oynarken ilginç bir yanıt verdi:

“Haklısınız beyefendi, beni ona çok benzetirler...”

Kimi insanlar vardır ki, onlarla hiçbir zaman tartışamazsınız. Tıpkı Süleyman Seba gibi... Yalnızca ve de duygu akıtarak yazabilirsiniz. Bu bir öykü olur, ya da bir makale... Belki de bir dergi yazısı... Kitap da yazabilirsiniz. Ancak, final tümceniz mutlaka şöyle olmalıdır:

Bir dönem büyük Beşiktaş’ın koltuğunda Süleyman Seba adında bir büyük insan otururdu. Beşiktaş’ın simgesi kartal burunlu, adam gibi adam olan birisi...•

MetinGoren@butundunya.com.tr

Yüreğinizde gerçek dostları çekecek bir mîknatis vardır. O mîknatis, düşüncelerinizde ilk önce başkalarının yer almazdır. Başkaları için yaşamayı öğrendiğinizde onlar da sizin için yaşayacaktır. •

Paramahansa Yogananda’

İki bölümden oluşan bu dizimizde, insanlığın evrimine katkıda bulunan kişilerin önce, “insansal özelliklerini yansıtan yaşam öyküleri”ni sunuyor, sonra da ileriki sayfalarımızda, bu kişinin insanlığa katkısını açıklıyoruz.

Simoni Usta

Zor durumda kalan Simoni Usta İstanbul'a kaçmaya karar verdi. Zaten o zamanki Osmanlı padişahı II. Beyazıt, Haliç'te bir köprü yapması için kendisini uzun süreden buyana İstanbul'a davet etmekteydi. Floransa senyörünün önerisine karşılık Simoni Usta “Papa'nın yanına gitmektense Büyük Beyazıt'ın yanına giderim. Türkler papaya karşı beni sizden daha iyi korurlar” dedi.

Papa II. Julius uzun zaman-
dan buyana kendisi için,
eşi benzeri olmayan mu-
azzam bir anıtmezar yaptırmayı ta-
sarlıyordu. Bu yapıtın istediği gü-
zellikte ve görkemde olabilmesi
için mimarının da elbette birçok
iş birarada yapabilen çok yete-
nekli biri olması gerekiyordu. O
sıralarda Roma'da resim ve yontu
konusunda ad yapmış
birçok sanatçı vardı. Pa-
pa bunların içinden Si-
moni Usta'yı uygun gör-
dü ve görevlendirmek
üzere onu 1505 yılı Mart
ayında Roma'ya davet et-
ti. (Sanatçımıza şimdilik
“Simoni Usta” diyelim)
Papa projesini anlattığın-
da Simoni Usta da çok
heyecanlandı ve hemen
harekete geçti. Günlerce
düşündü. İstiyordu ki
anıt mezar, henüz insan-
ların düşünemediği denli
muazzam ve güzel olsun.

Üzerinde kırktan fazla büyük yon-
tu olacaktı. Papa bu tasarıya hay-
ran kaldı ve Simoni Usta'yı, dü-
şündüğü yontuları yapabileceği
mermerleri bizzat seçmesi için Ce-
nova yakınındaki Carrara taş
ocaklarına gönderdi. Simoni Usta
bu ocaklarda sekiz ay çalıştı.

Mermer seçmekle işi bitmiyor-
du ustanın... Ocaklardan çıkan
muhteşem büyüklükteki
ağır blokların taşınması
da gerekiyordu. Sırf bu
amaçla arabalar geliştir-
di. Denize değin yollar
yaptırdı. Ama, özellikle
çok büyük blokları taşı-
yacak gemi bulmakta
zorlanınca, Roma'ya de-
ğın kara yolunu kullan-
mak zorunda kaldı.

Carrara'dan yola çı-
kan mermer bloklar hem
deniz hem kara yoluyla
yavaş yavaş Roma'ya gel-
meye başlamıştı. O da
Roma'ya döndü. Gelen

İnsanlığa Adanan Yaşamlar

Yücel
Aksoy

mermer blokların büyüklüğü kar-
şısında Romalılar şaşkınlık içinde
kalırken papa, yapılacak anıtmeza-
rın görkemini düşündükçe sevinç-
ten yerinde duramıyordu.

Simoni Usta sonunda çalış-
maya başladı. Tez canlı pa-
pa da neredeyse her gün us-
tanın atölyesine gelip işlerin ne
kadar ilerlediğini denetliyordu.

Papa ile Simoni Usta'nın arası
bir süre sonra bozuldu. Ustayı çe-
kemeyenler birtakım dedikodular
yayıp papanın aklını karıştırmış-
lardı. Bunların başında da papa-
nın mimarı olan Bramante vardı.
Bramante papayı Simoni Usta'dan
soğutmak için harekete geçti. Ön-
ce, sağlığında papa adına yapıla-
cak bir anıtmezarın, onun ölümün-
ü istemek olduğu söylentisini
yayı. Sonra da anıtmezarın kısa
sürede bitmesinin olanaksız oldu-
ğunu ileri sürdü. Papa, söylentile-
rin etkisinde kalarak yavaş yavaş
anıtmezar projesinden soğudu.
Zaten aklında yeni bir proje oluş-
muştu. O zamanlar küçük bir ya-
pı olan Saint Pierre Kilisesi'ni
dünyanın en büyük mabedi biçi-
mine getirmeye karar verdi ve
1506 yılı Ocak ayında anıtmezar
projesini durdurdu.

Simoni Usta rakiplerine karşı
küçük düşmeyle kalmamış, anıt-
mezar için harcadığı yüklüce pa-
ra nedeniyle borçlanmıştı da...
Mermer blokların taşınması işin-
de parayı kendi cebinden ver-
mişti. Ayrıca anıtın yapımında
çalıştıracağı çok sayıdaki işçiyi
Roma'ya getirmiş ve sırf bu iş
için düzenlediği evde onları yatı-
rıp yedirmeye başlamıştı. Bu pa-

ralar da Simoni Usta'nın cebin-
den çıkıyordu.

Papa şimdi tüm servetini ve il-
gisini yeni projesine yönlendirdiği
için Simoni Usta'nın yakınmalarını
dinlemiyordu. Sonunda sarayın
kapıları Simoni'nin yüzüne kapan-
dı. Yapılacak birşey yoktu. İşçile-
rin paralarını ve borçlarını ödeye-
bilmek için tüm mal varlığını sattı.
Papa'ya işi bıraktığını bildiren bir
mektup yazdı ve Floransa'ya git-
mek üzere Roma'yi terk etti.

Papa, mektubu aldığıında çok
sinirlendi ve Simoni Usta'nın ar-
dından beş silahşörünü gönder-
di. Süvariler ona Floransa sınırın-
da yetiştiriler ve Papa'nın şu emri-
ni iletiler:

“Gazabıma uğramak istemi-
yorsan bu mektubumu alır almaz
Roma'ya dön.”

Gururu kırılan ve tüm mal var-
lığını kaybeden Simoni Usta karar-
lıydı, dönmedi.

Simoni'nin isyanına daha da
sinirlenen papa, Floransa Senyö-
rü Soderini'ye mektup üzerine
mektup yazarak ustanın kendisi-
ne teslim edilmesini istiyor, teh-
ditler yağdırıyordu.

Soderini Simoni'yi çağırıp
“Sen papaya karşı, Fransa
kralının bile cesaret edeme-
yeceği bir hakarete bulundun.
Papayla savaşa girmek istemem.
O nedenle Roma'ya dön... Seni
Floransa'nın Roma elçisi olarak
gönderirsek diplomatik dokunul-
mazlığın olur. Böylelikle sana ya-
pılacak en küçük bir kötülük hü-
kümetimize karşı yapılmış olacaktır.
Artık Roma'ya çekinmeden gi-
debilirsin” dedi.

O sıralarda Perugia kentinde çıkan bir isyan nedeniyle papanın askerleri Floransa çevresinde bulunuyordu ve papanın Floransa üzerinde baskısı hatta tehditleri iyice artmıştı.

Zor durumda kalan Simoni Usta İstanbul'a kaçmaya karar verdi. Zaten o zamanki Osmanlı padişahı II. Beyazıt, Haliç'te bir köprü yapması için kendisini uzun süreden buyana İstanbul'a davet etmekteydi. Floransa senyörünün önerisine karşılık Simoni Usta "Papanın yanına gitmektense Büyük Beyazıt'ın yanına giderim. Türkler papaya karşı beni sizden daha iyi korurlar" dedi.

Simoni, bu sözleri senyöre söylemeden önce bir araştırma yapmış, İstanbul'da uzun süre kalmış bir papazdan bilgi almıştı. Simoni'nin içinde bir korku vardı: Padişah ondan müslüman olmasını isterse, hatta baskı yaparsa... Papaz bu konuda ona garanti verdi:

"Padişah senin vicdanının istemediği birşeyi kesinlikle istemez. Üstelik papadan bin kat güçlü ve zengin olan padişah, senin her istediğini yapacak, rahat bir biçimde ve özgürce çalışman için her türlü olanağı sağlayacaktır. Padişahı ilgilendiren senin dinin değil, sanatın..."

Papazla konuşup aklını kurcalayan sorulara yanıt bulduktan sonra Simoni Usta kesin kararını verdi. Ertesi sabah erkenden limana gidecek ve limandaki Osmanlı gemilerinden birine binip İstanbul'a hareket edecekti. (O dönemde Osmanlı gemileri ticaret nedeniyle Venedik'e devamlı

gidip geldiğinden limanda kesinlikle bir ya da birkaç Osmanlı gemisi bulunuyordu.) Evine geldi, eşyalarını topladı. Artık yola çıkmaya hazırды.

Gece yarısı evinin kapısının yumruklanmasıyla uyandı. Gelen bizzat Senyör Soderini'ydı ve elinde Simoni'ye verilmek üzere papadan gelen bir mektup vardı. Ustanın İstanbul'a gitmek üzere olduğunu öğrenen papa, böyle bir hareketle bulunduğu takdirde kendisini hemen Hıristiyan dininden aforoz edeceğini, aksine Roma'ya dönerse ödüllendireceğini bildiriyordu. O zamanlar, kilisenin vereceği en korkunç ceza aforozdu. Bu cezaya çarptırılanların kesinlikle cehenneme gideceği kabul edilir ve o kişiler ölünceye dek affedilmemek koşuluyla aforoz edilmiş olarak kalırlardı. Bu tehditi hiç beklemeyen Simoni çok şaşırды. Eğer İstanbul'a giderse, ölünce cehenneme gidecekti. Onun gibi dinine bağlı biri için bu ceza gerçekten de korkunçtu. Soderini'den düşünmek için bir gün süre istedi.

Sabaha dek gözüne uyku girmemi. Sonunda Papa kazanmıştı. Ertesi gün Soderini'nin makamına giden Simoni, papanın isteğini kabul ettiğini bildirdi. Birkaç gün sonra Floransa Hükümeti'nin papalık nezdindeki elçisi olarak atandı. Perugia'da bulunan papanın yanına gitti, önünde diz çökerek af diledi. Papa da onu affetti.

Simoni'nin gerçek kimliğini ve ilginç yaşamını merak ediyorsanız lütfen 122'nci sayfamıza bakınız. •

İngiliz, Alman, Hollandalı, İtalyan ve Fransızlar'ın yanısıra İstanbul ve Ankaralıların da yoğun ilgi gösterdiği Datça Yarımadası'nın büyük bir bölümü sit alanı ilan edilmesine ve Özel Çevre Koruma kapsamında olmasına karşın, mülkiyet bızla el değiştirmekte, yerli halk, evini, arsasını, tarlasını, arazisini satmaktadır. Sayıları sürekli artan, kolay yoldan para kazanma sevdalısı aracı, komisyoncu ve emlakçıların da yönlendirmesiyle sattıkları mülkleri, artan fiyatlar nedeniyle geri alamayacaklarının şimdilik ayırdında olamayan Datçalılar, giderek Datça'da yabancı durumuna düşmekle karşı karşıyadır.

Datça Yarımadası'nın Söylenceleri...

Ülkemizde insan elinin henüz bozamadığı ender bölgelerden biri olan Datça Yarımadası'nın tarihine, doğal zenginliklerine, faunasına ve florasına ilişkin bilgilerle kolaylıkla ulaşılabileceğiniz birçok kaynak var. Bu yazıda size Datça'yı çok farklı anlatacak, 3 bin yıllık tarihi olan, 135 km. uzunluğundaki bu gizemli yarımada'yı daha çok söylenceleriyle tanıtacağım.

Marmaris'ten Datça ilçe merkezine giderken, sayısız virajdan oluşan karayolunun dağlara tırmanan bölümündeki en yüksek noktada durup, çevrenize kesinlikle bir bakın. Bir yanda koyu lacivert sularıyla Ege Denizi'ni öteki yanda ise Akdeniz'i görecek, yarımadanın incelendiği ve iki denizin en çok yakınlığı bölgenin, Akdeniz'in

Ege'ye bir ırmak gibi geldiği Bencik Koyu'nun ayırđına varacaksınız. Buraya, iki deniz arasındaki uzaklığın yalnızca 700 metre olması nedeniyle "Balık Aşırın" denilmiştir.

Pers istilasından korkan Knidos'lular, Balık Aşırın'ı kazarak bir savunma hattı oluşturmak istemiş, ama çalışanların çoğu, o zamana değin bilinmeyen bir hastalıktan ya da düşen kaya parçalarından ölmeye başlayınca, Delfi Adası'ndaki kahinlere bir heyet gönderilerek, ölümlerin nedeni sorulmuştur. Yarımadanın adaya dönüştürülmesinin doğaya ihanet olacağını,

bölgenin su kaynaklarının, bitki ve hayvanlarının bundan zarar göreceğini, doğal yaşamın alt üst olacağını söyleyen kahinler, "Ne şimdi ne de gelecekte böyle bir işe girişilmesin, doğa bunu ceza-

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

sız bırakmaz” deyince, çalışmalar durdurulacak ve Pers istilasına razı olunacaktır.

Bu olaydan yüzyıllar sonra, 1980’li yılların başlarında, bölge turizmi gelişince, yarımada burnundan dolaşmak yerine, kestirmeden, bir denizden ötekine geçmek isteyen turizmciler, Balık Aşırın’da bir kanal açılmasını önerirler. Bu işe soyunanlara tarihte yaşananlar anlatılır. Datçalılar da, kanalın Datça’yı adaya dönüştüreceği gerekçesiyle projeye karşı çıkar. Tüm uyarılara karşın araştırmalara başlanır. İşte bu sırada Datça Yarımadası’nın tarihindeki en büyük orman yangınlarından biri Marmaris tarafından başlayarak, Balık Aşırın’a doğru hızla gelişir. Yılan, akrep, tarla faresi, tilki gibi birçok hayvan türü yangından kaçarak Datça tarafına geçer. Bu yüzden yarımada doğal yaşam dengesi uzunca bir süre bozulacak, insanlar ve evcil hayvanlar arasında yılan ve akrep sokması nedeniyle ölümler artacaktır. Zaten, bir süre sonra kanal projesinden vazgeçilecektir.

Yarımada’nın Gökova tarafına bakan kesiminde, ünlü Fransız denizbilimci Kaptan Cousteau’nun, “Yeryüzündeki Cennet” adını verdiği Gökova Körfezi yer alır. Datça Yarımadası’nın hemen her kıyısında, “Bu denli güzel olabilir mi?” diyeceğiniz, suyun temizliği nedeniyle 30 metre derinliği göreceğiniz koylar bulacağınızdan hiç kuşkunuz olmasın.

Ender görülen birkaç canlı türünden de örnek verelim. Az rastlanan hurma türü olan Rodos hurmasını, Hurmalı Bük adlı koyda bulabilirsiniz. Yalnızca Güney Amerika’da görülen sandal ağacı da, Datça Yarımadası’nın zengin bitki örtüsü içinde yer alır. Halk arasında “Karasokan” olarak adlandırılan bir balık türü de, Bodrum’dan Fethiye’ye değin bölgedeki koylarda; ama özellikle Datça Yarımadası’nın koylarında yaşar. Türkiye’deki hiçbir balıkçı tezgahında bulamayacağınız bu balığın lezzeti, yiyenlerin bir daha unutamadığı türdendir. Süveyş Kanalı’nın açılmasıyla Kızıldeniz’den gelen ve akıntılar nedeniyle yukarıda belirttiğim sınırlı bölgeye yerleşen Karasokan’ın ensesindeki iğne, bırakın canlıyken, balık temizlenirken bile battığında, 1 saat sürsünce dayanılmaz acı verir. Rengi ve ensesindeki iğnesi nedeniyle “Karasokan” adı verilen balık ortalama 20 cm. büyüklüğündedir.

Ender türlerden biri olan Peygamber balığı da yalnızca Datça ve Rodos sularında yaşar. Ayrıca, Gökova Körfezi’ne bakan Boncuk Koyu ile Akdeniz tarafındaki Kadırğa Koyu, yılın belirli aylarında yalnızca çiftleşmek için gelen köpekbalıklarına ev sahipliği yapar.

Yarımada’daki kanyonlarda, küçük akarsuların oluşturduğu şelalelere, göletlere ve mağaralara, yalnızca bölgeyi iyi bilen rehberler aracılığıyla ulaşabilirsiniz. Bu kanyonlarda yaşayan yaban at ve eşek sürülerini gördüğünüzde çok şaşıracaksınız. Özellikle geceleri, kanyonlardaki su kaynak-

larına inen yabandomuzu sürüle-ri, ayı, vaşak, çakal, tilki, yabankeçisi gibi hayvanları izlemek ayrı bir heyecandır.

Datça’nın önde gelen özelliklerinden biri de havasıdır. Günümüzde birçok Hollandalı ve Alman doktor, solunum hastalıkları olanlara, yılın bir bölümünde Datça’da yaşamalarını önermektedir. Strabon, yüzyıllar önce, “Tanrı, sevdiği kulumu uzun ömürlü olsun diye Datça Yarımadası’na bırakmış” derken, öncelikle birçok deri ve solunum hastalığına ilaç olan havadan söz ediyordu. Bu nedenle kimi söylenceler havanın tedavi edici özelliği üzerine kurulmuştur.

Katolik kilisesinin en acımasız dönemleri olan İspanyol ve Roma Engizisyonu yıllarında, cüzam Avrupa’yı korkutan salgın hastalıklarından biriydi. Cüzamlıların “lanetli” ilan eden kilise, korsanlara büyük paralar ödeyerek, hastaların açık denize atılıp öldürülmelerini sağlardı.

Cüzama karşı bu biçimde savasım verilmesi gerektiğine inanan kilise, sonraki yıllarda, dinden uzaklaşan ya da Protestan mezhebine yönelen halkın sempatisini kazanmak amacıyla yeni yöntemlere başvuracak, cüzamlıların da insan olduğunu, tedavi edilme ve yaşama hakkı bulunduğunu söyleyerek, korsanlardan, hastaları denize atmak yerine, Avrupa kıyılarından çok uzaklara götürüp karaya bırakmalarını isteyecektir. Bu kararın ardından, gemiler dolusu cüzam-

lı, İspanya, Fransa ve İtalya limanlarından Kuzey Afrika, Suriye, Lübnan kıyılarına taşınır. İşte bu sırada birkaç korsan gemisi de Datça Yarımadası’nın güney kıyılarına cüzamlıyı bırakır.

Datça’nın havası hastalara iyi gelecek, iyileşenlerin kurduğu köyler, bölgenin nüfus yapısını değiştirecektir. Yarımada’daki kimi köylerin kökeninin İspanyol ya da İtalyan olduğu iddialarının kaynağı da bu söylence üzerine kurulmuştur.

Korsanlar ise yarımada’nın, Gökova Körfezi tarafında, Körmen Limanı adıyla tanınan bölgede yerleşimler kurmuştur. Korsanlardan söz açılmışken, yarımada’nın birçok koyunda, korsanlar tarafından ele geçirilmiş gemilerden atılan amforaların bulunduğunu anımsatayım. Yalnızca palet ve maske kullanarak ve su yüzeyinde kalarak, İnce Burun, Murdala, Hayıt Bükü başta olmak üzere birçok koyda, farklı dönemlere ait amforaları, çıkartmamak koşuluyla rahatlıkla görebilirsiniz.

Datça ilçe merkezinden Knidos’a değin bölüme halk dilinde “Betçe” deniliyor. Betçe’de dokuz köy var. Osmanlı egemenliğine geçmesinin ardından, yarımada’daki Hıristiyanlar’ın yanına Müslümanları da yerleştirmeye başlayan Osmanlı Devleti, Arap Yarımadası ve Balkanlar’dan bir miktar Müslüman’ı bölgeye getirmiştir.

Datça Yarımadası’nın bittiği yerde, Türkiye’nin en uç noktasında kurulmuş Knidos antik kenti,

yalnızca tarihiyle değil, hakkındaki söylencelerle de ilgi toplamaktadır.

Bir ara 100 bine ulaşan nüfusuyla çok önemli bir ticaret merkezi olan Knidos, eski Mısır, Rodos, Girit, Atina gibi merkezlerin yanısıra Anadolu içlerine gönderdiği şarap, tahıl ve zeytinyağı sayesinde iyice zenginleşmişti. Akdeniz ve Ege'nin sularının buluştuğu Knidos, depremlerle yıkılıp, terk edilinceye değin, yalnızca ticaret değil, kültür, sanat, sağlık ve turizm merkezi olarak da öne çıkmıştır.

Kent planlılığının tarihteki en güzel örneğinin Hippodamos tarafından uygulandığı Knidos'un teras evleri, cetvelle çizilmişesine düzgün cadde, sokak ve merdivenleri, belediyeçilik uygulaması olarak değerlendirilebilecek hizmetlerin verilmesi, kanalizasyon sistemi ve gün batımının ardından kentte kalmaları yasak olan köleler için, kentin karşısında önceleri ada olan sonra deniz doldurularak birleştirilen bölümde yapılan evler, Knidos'un bilinmesi gereken özellikleri arasındadır.

Knidos'un Afrodit Heykeli için anlatılanlar başlı başına bir roman konusudur. Bugün akıbeti hakkında kesin bir bilgi verilemeyen ve bize yalnızca bir kolu kalan Afrodit Heykeli'ni ötekilerden farklı kılan, tanrıçanın ilk çıplak heykeli oluşudur.

Knidos'un rakibi, birkaç deniz mili uzağında bulunan İstanköy (Kos) Adası'dır. Tüm bölgenin kültür, sanat ve sağlık merkezi olarak tanınan Kos ile tatlı

bir rekabet yaşayan Knidos'lular, Koslular'ın ünlü heykeltıraş Praxiteles'e (İÖ IV'üncü yüzyıl) Tanrıça Afrodit'in bir heykelini sipariş ettiklerini duyunca, heykeltıraştan bir tanrıça heykeli de Knidos için yapmasını isterler. Praxiteles, farklı olsun düşüncesiyle heykellerden birini çıplak yapınca, zengin Knidos'lular, daha çok ilgi çekeceğini düşündükleri çıplak heykeli yeğlerler. Bu düşüncenin ne denli doğru olduğu bir süre sonra anlaşılacaktır. Heykelin ünü o denli çabuk yayılır ki, çıplak tanrıçayı görmek için Mısırlılar bile Knidos'a gelecektir. Bu, belki de tarihin ilk turizm hareketliliğidir.

Söylenceye göre, Knidos'un en varlıklı tüccarının biricik oğlu, Tanrıça Afrodit'in çıplak heykeline âşık olur. Tapınağın açılışından kapanış saatine değin içeride kalan genç, gözlerini hiç ayırmadan günboynu heykeli izlemektedir. Tüm Knidos'lular bu aşktan haberdardır. Genç, bir akşam tapınak kapanırken kimseye görünmeden bir köşeye saklanır.

Ertesi sabah tapınağı açan bekçi, beyaz mermerden yapılmış Afrodit Heykeli'nin kasiğinden bacağına inen siyah bir leke görür. Bu gelişme üzerine toplanan kent konseyi, lekenin nedeninin sorulması için Delfi Adası'ndaki kahinlere bir heyet gönderilmesini kararlaştırır. Kahinlerden gelen yorum, bir insanın tanrıça heykeliyle seviştiği biçimindedir. Kahinler ayrıca, suçlu bulunup tanrılara kurban edilmezse Knidos'un büyük bir felaket

yaşacağı uyarısında bulunurlar. Kent yönetiminin suçluyu bulmak için yaptığı araştırmalardan bir sonuç çıkmayacaktır.

Genç, olayın duyulduğu gün kenti terk etmiş, rivayete göre, önce eşcinsellerin yaşadığı Lesbos ve Pedos Adalarında saklanmış, sonra da kız kardeşlerinin yardımıyla izini kaybettirmiştir. Varlıklı tüccarın oğlunun ortadan kaybolduğu anlaşılınca, heykelin başına gelenlerin sorumlusunun o olduğu sonucuna varılır. Knidos'lu genç hiçbir zaman bulunamayacak, bir süre sonra yaşanan şiddetli bir deprem antik kentin büyük bir bölümünü yıkacak, çok sayıda insan ölecektir.

Knidos'un bir başka özelliği ise, gökyüzü bilimindeki önemli buluşların ve bilgilerin kaydedildiği yer oluşudur. Bu bilim dalına ilgi duyanların, yılda iki kez, mayıs ve temmuz aylarında gökyüzünün dünyada en iyi gözlemlendiği bölge olarak tanımladıkları Knidos'a gelmesi, Knidos'lu ünlü matematikçi ve astrolog Eudoxos başkanlığında yürütülen çalışmalarda elde edilen sonuçların burada açıklanması, kentin önemini daha da artırmıştır. Birgün yolunuz mayıs ya da temmuz aylarının ilk haftalarında Knidos'a düşerse, kesinlikle birkaç geceyi antik kentin tepelerinde geçirin. Bir çatı gibi üstünüzde duran gökyüzündeki yıldızları elinizle tutabileceğiniz sine yakın duyumsayacaksınız.

Knidos'a turizm hareketliliği

sağlayan bir başka özelliği de, sahip olduğu sağlık merkezleridir. Hastalıkların tedavisinde doğayı kullanan merkezler kuran Knidos'lular, hasta odalarını, güneş ışıklarının süzüldüğü, kuş seslerinin yayıldığı, çiçek kokularının kapladığı mekanlar olarak tasarlamışlardı. Tıp biliminin babası sayılan İstanköylü Hipokrat'ın bile kışkırdığı bu hastanelerde, yalnızca krallar, soylular, sanatçılar ve zenginler değil, halktan insanlar ve köleler de tedavi edilmiştir.

Farmakoloji yani eczacılık biliminin de merkezi Knidos'tur. Datça Yarımadası'nın her yanı, dünyada yalnızca bu bölgede yetişen (endemik) bitkilerle kaplıdır. Mide, karaciğer, bağırsak hastalıkları başta olmak üzere birçok hastalığı tedavi eden ilaçların yapımında kullanılan bu bitkiler, tarihte ilk kez Knidos'lu hastaları iyileştirmiştir. Kocakarı ilacı olarak tanınan şifalı bitkileri adlarıyla bilen Betçe'nin yaşlıları, bugün bile birçok hastalık için bu bitkileri kullanmaktadırlar.

1970'li yıllarda yarımada'nın her köşesini turist kimliğiyle karış karış gezen kimi yabancılar, aslında dünyaca ünlü ilaç ve kozmetik firmalarının uzmanlarıydı. Bu kişiler, özellikle kanser türlerinin tedavisinde kullanılan birçok şifalı bitkiyi Datça dağlarından topladı. Fransız kozmetik markalarının uzmanları da, parfüm başta olmak üzere kimi ürünlerin üretiminde kullanmak için yarımada'dan topladıkları bitkileri,

daha sonra deniz aşırı Fransız topraklarında yetiştirmişlerdir.

Bir açık hava müzesi olarak nitelendirilen Türkiye'nin sahip olduğu tarihi yapıtlar, Osmanlı döneminden buyana Batılı ülkeler tarafından talan edilmektedir. Anadolu topraklarındaki değer biçilemez tarihi yapıtlar ya kimseye sormadan çalınmış ya da "Bu taşlardan her yerde var, bunlar için gavurları kırmaya değer mi" anlayışıyla çıkarılan padişah fermanları sonucu yabancılarla verilmiştir. Bu nedenle Datça Yarımadası'nın eşsiz tarihi yapıtları da, Türk müzelerinde değil, British Museum, Louvre, New York gibi müzelerde sergilenmektedir. Yalnızca Afrodite, Demeter ve Knidos Aslanı heykelleri gibi dünyaca bilinen yapıtlar değil, Knidos'daki büyük tiyatronun mermer taşları bile talan edilmiştir. Dönemin Mısır valisi olan Kavalalı Mehmet Ali Paşa, tiyatrodan söktürdüğü taşları yeni sarayının yapımında kullanılmak üzere gemilerle Mısır'a getirmiştir.

Knidos'un en önemli yapıtları, padişahın aldığı fermanla antik kenti kazmaya başlayan İngiliz Sir Charles Newton tarafından 1856'da Londra'ya götürülmüştür. Bunların arasında beyaz mermerden yapılmış 3 metre boyundaki Knidos Aslanı heykeli de vardır.

Datça Yarımadası bugün başka tehlikelerle karşı karşıyadır. Gökova Körfezi'nde yirmi yıldır üretimde olan Gökova Termik

Santrali'nin yarattığı çevre kirliliği yarımada'yı etkilemiş, baca filtresi takılıncaya değin geçen yıllarda santralin dumanları, rüzgarların etkisiyle, özellikle bölgenin güney kesimini dolaşmış, yağışlarla asit yağmurları olarak toprağa inmiş, besin zincirine karışmıştır. Bunun sonucu, zeytin ve badem ağaçlarının verimi düşmüş, kimi ağaçlar 2 yılda bir ürün verir olmuş, çam ağaçlarında hastalıklar baş göstermiştir. Kanser vakalarındaki artış da şaşırtıcı düzeydedir. Önceleri adı bile bilinmeyen akciğer kanseri, artık sık duyulan hastalıkların başında gelmektedir.

İngiliz, Alman, Hollandalı, İtalyan ve Fransızlar'ın yanısıra İstanbul ve Ankaralıların da yoğun ilgi gösterdiği Datça Yarımadası'nın büyük bir bölümü sit alanı ilan edilmesine ve Özel Çevre Koruma kapsamında olmasına karşın, mülkiyet hızla el değiştirmekte, yerli halk, evini, arsasını, tarlasını, arazisini satmaktadır.

Sayıları sürekli artan, kolay yoldan para kazanma sevdalısı aracı, komisyoncu ve emlakçıların da yönlendirmesiyle sattıkları mülkleri, artan fiyatlar nedeniyle geri alamayacaklarının şimdilik ayırında olmayan Datçalılar, giderek Datça'da yabancı durumuna düşmekle karşı karşıyadır. Kısacası rant ve çevre kirliliği, önlem alınmadığı takdirde, yeryüzü cenneti olan Datça Yarımadası'nı yavaş yavaş yok edecektir. •

GurbuzEvren@butundunya.com.tr

Pera Palas'taki patlama o denli şiddetliydi ki, girişteki kubbeli tavan bir anda çöküvermişti. Kabul salonunun yan duvarında da boyunca bir parmak kalınlığında çatlak meydana gelmişti! Eşyalar birbirine geçmişti, kalın kristal camlar bir anda tuzla buz olup çevreye saçılmıştı! Yalnız otelin camları değil, karşısındaki ve bitişindeki binalarınkiler de!

İstanbul'da İlk Bomba, O Gece Pera Palas'ta Patladı!

Yıl, 1941... Günlerden 11 Mart, çarşambaydı... O gece babam işinden geç dönmüş olmalı ki, akşam yemeği için sofraya oturmakta çok gecikmiştik.

Aniden tüm ev, ev değil tüm sokak, hatta tüm mahalle, şiddetli bir patlamayla sarsıldı!

Bu, o zamana değin hiç duymadığımız bir patlamaydı! Lokmalarımız boğazımızda takıldı kaldı! Beyoğlu, Balıkpazarı'ndaki evimizde ilk kez böyle bir olayla karşılaşılıyorduk.

"İşte, sonunda Alman uçakları geldi!" dedi bizimkilerden biri! "İngiliz Sarayı'na bomba attılar!"

"İngiliz Sarayı" dediği, Galatasaray'daki İngiltere Başkonsolosluğu binasıydı. Eski adıyla İngiltere Büyükelçiliği... Bizim eve olsun olsun da 100, bilemediniz 150 metre uzaktıydı!

Hemen masadan fırlayıp pencerelere

koştuk. "Sakin aniden açmayın perdeyi çocuklar! dedi babam. "Önce ışığı söndürün!"

Olası bir hava saldırısına karşı önlem olsun diye, dört aya yakın bir zamandan buyana tüm İstanbul'da karartma uygulanmaktaydı. Çoğu kimse zorunlu olarak pencere camlarını ya koyu laciverde boyamış ya da pencerelere siyah perdeler takmıştı. Pencerelerinden ışık sızan evlere ceza yazılıyordu. Babamın perdeyi açtırmaması bu yüzdendi. Aramızdan birinin ışığı söndürmesi üzerine kalın siyah perdeyi kenara

sıyrarak aşağıya baktık. Sokak bomboştu; ama tüm evlerin pencereleri açılmış, meraklı başlar dışarıya uzanmıştı:

"Ne oldu? Neresi patladı?"

"Sakin Almanlar gelip 'İngiliz Sarayı'na bomba atmış olmasın?"

"Allah saklasın! Eğer öyleyse, bu bir

Özlemin Tadı Başkadır

Eser Tutel

bombayla kalmaz. Hemen döner yine gelir uçaklar!”

Korkmakta çok haklıydık! O günler Alman ordularının tüm Orta Avrupa ülkelerini silindir gibi ezip geçtiği, kan dolu, ateş dolu günlerdi! Polonya, Nazi kuvvetlerine ancak onbeş gün kadar dayanmış, sonunda teslim bayrağını çekmek zorunda kalmıştı. Hitler'in meydanlarda milyonlarca Alman'a attığı nutuklar... Yok edilen Yahudiler... Toplama kamplarındaki canlı insan fırınları... Tanklar... Panzerler... Uçaklar... Junkers'ler... Ve havadan yağın bombaları... Şimdi-den pek çok kent dümdüz edilmişti bile! Sokaklar, meydanlar yıkılan binaların enkazından geçilmiyordu! Her yer alevler içinde yanıyor! Ölüler... Yaralılar... Evlerini terk edenler... Aç, yoksul, yollara düşenler!

Savaş yılları, bizler için yokluk yıllarıydı. Bir yanda tifüs salgını, öte yanda 'Beşinci Kol' çalışmaları, sabotajcılar, karneyle dağıtılan ekmek, Sümerbank önlerinde girilen patiska kuyukları! Sokaklar gülmeyen yüzlerle doluydu.

Hepsi iyi, güzel de, nerede ne olduğunu hâlâ öğrenememiştik. O yıllarda çevremizdeki hiçbir evde telefon da yoktu ki, açıp bir yerlere sorulsun! Tek tük evde radyo vardı, hepsi o kadar! En önemli haberlerin bile radyoda iletişim zorlukları nedeniyle saatler sonrası verilebildiği yıllardı o yıllar! Gazeteler, ancak ertesi sabaha yetiştirebilirlerdi haberlerini! O da eğer sansür tarafından

yayın yasağına uğratılmamışsa...

Hayret! Çok geçmeden patlamanın nerede olduğu öğrenildi. Hayır! Alman uçakları gelip "İngiliz Sarayı"nı bombalamış değildi. Patlama, Tepebaşı'ndaki Pera Palas Oteli'nin önünde olmuştu. Çok güçlü bir bomba, otelin önünü gerçek bir savaş alanına çevirmişti! Cadde ve otel binası ölenlerin parçalanmış vücutlarından kopmuş kollardan, bacaklardan geçilmiyordu! O bombayı kimler mi koyup patlatmıştı? İşte henüz onu bilen yoktu! Sekiz yaşındaydım. Bana kalsa, hemen sokağa fırlar, bir koşu Tepebaşı'na gider, olayı yerinde görür, öğrenirdim. Ama beni, kış günü, gecenin o saatinde, sokağa kim bırakırdı ki! Üstelik de bombalanarak yerle edilmiş bir otele gidip bakmaya!

Ertesi sabah babamın ilk işi, evden çıkar çıkmaz, yolu biraz uzatma bahasına, Tepebaşı'na uzanıp, uzaktan da olsa olay yerine bakmak olmuş.

Akşam geldiğinde anlatmıştı: Polis hiç kimseyi otelin yakınına sokmuyormuş! Koca binanın önü enkaz halindeymiş! Cam kırıkları, tuğla parçaları çepeçevre her tarafa yayılmışmış! Resmi plakalı arabaların biri gelip biri gidiyormuş. O zaman İstanbul Valisi Dr. Lütfi Kırdar... Bir ara onun da gelip çevreyi incelediğini görmüş!

Gazeteler, patlama olayını ertesi gün, başlarına gelecekleri bilmiş gibi, haklı olarak ayrıntılı bir biçimde vermekten çekindiler. O yıllarda eve Ahmet Emin Yalman'ın sahibi ve başyazarı olduğu "Vatan" gazete-

Bugün de hizmet veren tarihi Pera Palas Oteli

tesi alınıyordu. Kanlı olaydan kısaca söz ediliyor; ama ayrıntılara pek girilmiyordu. Öteki gazetelerin de olayı veriş biçimleri "Vatan"ınkinden pek de değişik değildi:

"Henüz keşif ve tahkik muameleleri ikmal edilmediğinden fazla tafsilat alınamamıştır. Birkaç kişi yaralanarak hastaneye kaldırılmıştır. İki polis memuru ile otel müşterilerinden bir kadın aldıkları yaralardan müteessiren öldüler."

Elçi Rendall'ın İstanbul'a gelişi, sanki patlama olayıyla bir ilişki kurulmasını önlemek ister gibi, başka bir sütunda, bir başka başlık altında, kısa bir haber olarak verilmekteydi. Cağaloğlu'ndaki gazeteyle Tepebaşı'ndaki otelin arası ne kadar ki? Olay yerine gönderilen en acemi bir muhabirin bile ayrıntılı haber alamayacağı düşünülemez! Ama o sansür yıllarında gazete sayfalarında böylesine komik bahane-

lere sık sık rastlamak olanaklıydı!

İstanbul'un en büyük, en tanınmış üç otelinden biri olan Pera Palas'ın önünde patlayan yıkım gücü çok büyük bir bomba, aslında üç kişinin değil, pek çok kişinin başını yemişti! Ölenlerin arasında yabancılar da vardı, polisler, şoförler ve de otel personellerinden kişiler de... Bombayı kimlerin koyduğu ise kesin olarak anlayamadık.

Bilinen tek şey, bu olayın Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenliğinin sarsılması amacıyla düzenlendiğiydi. O yıllarda İstanbul'da casuslardan, gizli ajanlardan geçilmiyordu. Kimin kimlerin hesabına çalıştığı belirsizdi. Gazeteler, İstanbul'da otellerde kalmakta olan yabancı uyrukluların en kısa zamanda sıkı bir denetimden geçirilmesi gerektiğini yazıyordu.

Vay sen misin, olayla ilgili saçma sapan yorumlar yapıp ölenlerden, yaralananlardan haberler veren! Örfi İdare Kumandanlığı –yani Sıkı Yönetim Komutanlığı– ani bir kararla İstanbul gazetelerini kapatıvermişti! Ne kadar bir zaman için mi? Belirsiz bir tarihe değin! Hangi nedenle mi? Kritik günlerin yaşandığı bir dönemde halkı paniğe verdikleri için! Hangi gazeteleri mi? Belki de hepsini! “Akşam”ı, “Halk”ı, “Sabah”ı, “Son Posta”yı, “Tan”ı, “Tasviri Efkâr”ı, “Vakit”i, “Vatan”ı! Ner’de kaldı anayasadaki vatandaşın haber alma özgürlüğü!

İşin gerçeği, çok sonra anlaşıldı: Olay, aslında sanıldığı gibi Alman ajanlarının marifetiymiş! Şu farkla ki, uçakla gelip bombayı havadan atmamışlar, olayı çok daha ince bir biçimde tezgahlayarak bombayı bir valizin içine daha Bulgaristan’da koymayı başarmışlardı!

Çok merak ettiğim bu olayın gerçeğini, ancak yıllar sonra araştırıp öğrenebildim.

Bombanın patlamasından on gün önce Bulgaristan Üçlü Pakt’a katılmıştı. Bulgaristan’ın Mihver Devletleri, yani Almanya’nın başı çektiği grubun içinde yer alması üzerine, İngiltere bu ülkeyle siyasi ilişkilerini kesmişti. Kesince de, elçisine ve elçilik çalışanlarına acele olarak Bulgaristan’ı terk ederek İngiltere’ye dönmeleri emrini vermişti. Elçi Rendall, bu emir üzerine acele toparlanıp hemen yola çıkmıştı

O zamanlar, bugünkü gibi her an, dünyanın her tarafına uçak seferleri yoktu ki hemen bir uça-

ğa atlasınlar! Savaş nedeniyle karayolları da kapanmıştı. Sofya’dan İngiltere’ye dönebilmek için tek güvenli yol, trenle İstanbul’a gitmek, oradan Mısır’a geçmek, sonra da deniz yoluyla –tabii yine her türlü tehlikeyi göze alarak– Londra’ya gitmek üzere gemiye binmek! Bulgar kralı bir jest yaparak elçiye binmesi için kendi özel vagonunu tahsis etmişti. Tabii, Türk sınırına değin... O gece Sirkeci Garı’na giren ekspres, İngiltere’nin Bulgaristan’daki elçilik heyetini getirmiş bulunuyordu. 60 kişiyi bulan kalabalık katile için, İstanbul’da, Tepebaşı’ndaki ünlü Pera Palas Oteli’nde yer ayrılmıştı.

Elçilik heyetinin, tüm gizli arşivi yanlarına almak zorunda kaldıkları için, normalde olması gerektiğinden çok daha fazla eşyası vardı: Bavullar, valizler ve büyüklü, küçüklü boy boy koliler... Sirkeci’den üçer, beşer taksilere binilecek, doğrudan Tepebaşı’ndaki otele hareket edilecekti. Ne var ki, bunca malzeme, otelin gara yolladığı küçük kaptıkaçtına sığmadığı için, valizlerin, kolilerin çoğu gardan binilecek taksilere dağıtılmıştı.

Pera Palas Oteli, o yıllarda İstanbul’un üç büyük otelinden biriydi. Belki de en konforlusu ve de en itibarlısı... Uluslararası Yataklı Vagonlar Kumpanyası tarafından yapılmasına başlanan bu büyük otelin inşası 1892’de bitmişti. Avrupa’dan “Orient Express”le gelen yolcuların, İstanbul’da her türlü gereksinimlerinin karşılanabilmesi amacıyla yapılmıştı. 113

odası, görkemli bir balo salonu, lüks bir restoranı vardı. Değerli sanat yapıtları ve çok değerli mefruşatıyla gerçekten eşi bulunmaz bir oteldi.

Mr. Rendall ile yakın maiyeti otele girdikten sonra fazla oyalanmamış, doğrudan da-iresine çıkmıştı. Sefaret mensupları, kalacakları odalara çekilmek üzere kabul bürosunun önünde sıralarını beklerlerken, otel personeli de bu kalabalık konuk grubunu yerlerine yerleştirmek telaşı içindeydi. Bu arada bagajlar da arabalardan alınarak servis kapısının önüne yığılmıştı.

İşte, saat tam 21:35’te müthiş bir patlama, yarım yüzyıllık, kale gibi sağlam otel binasını aniden temellerinden sarsıtı. İnsanlar havalara savruldu, her yer duman ve toz bulutu içinde kaldı!

Patlama o denli şiddetliydi ki, girişteki kubbeli tavan bir anda çöküvermişti. Kabul salonunun yan duvarında da boylu boyunca bir parmak kalınlığında çatlak meydana gelmişti! Eşyalar birbirine geçmişti, kalın kristal camlar bir anda tuzla buz olup çevreye saçılmıştı! Yalnızca otelin camları değil, karşısındaki ve bitişindeki binalarınkiler de!

O anda da ortalık aniden ana baba gününe dönmüştü! Patlamanın olduğu yerde, ilk anda yedi kişi parçalanarak yaşamını yitirdi: İki Türk sivil polis, ikisi otel çalışanı, ikisi İngiliz kadın sekreter, bir de şoför! Patlama o denli şid-

Patlama o denli şiddetliydi ki, yarım yüzyıllık, kale gibi sağlam otel binası aniden temellerinden sarsıldı.

detliydi ki, otel müdürü bulunduğu yerden on metre uzağa savrulmuştu! Elçiye mi ne olmuştu? On

dakika kadar önce gelir gelmez dairesine çıkmış olduğu için onun burnu bile kanamamıştı. İşin asıl ilgi çekici yanı, otelin arka caddeye ve Haliç'e bakan tarafında, yerde kaldırımın kenarında patlamamış bir halde bir saatli bombanın bulunmuş olmasıydı!

Yapılan araştırma ve soruşturmalar sonunda, patlayan bombanın, katile daha Bulgaristan'dan hareket etmeden önce gizlice Alman ajanları tarafından bavullardan birine yerleştirildiği anlaşılmıştı! Ya da içi bombalı bir valiz, heyetin valizlerin arasına karıştırılmıştı. Bomba, tren Sirkeci Garı'nda patlayacak biçimde ayarlanmışken, saatindeki mekanik bir arızadan dolayı, yarım saat kadar gecikmeli olarak patlamıştı. Sonradan, otelde, bir başka bavulun içinde de patlamak üzere ayarlanmış, ama nedense patlamamış bir bomba daha bulundu! Tabii, çağrılan uzmanlar tarafından hemen etkisiz duruma getirildi!

Bulgar gazeteleri de, Alman radyoları da, söz birliği etmişçesine, yayınlarında bombanın Sofya'da yerleştirildiği iddialarını hiçbir zaman kabul etmediler. Olayın, herhangi bir suikasttan korkan İngiliz büyükelçisinin yanından ayırmadığı bir el bombasının patlaması sonunda meydana geldiğini ileri sürdüler. İyi, güzel de ya biri kaldırımın kenarında, öteki bir valizin içinde bulunan öteki bombalar? Onlar da mı büyükelçinin bombalarıydı? Tabii buna verilecek yanıtları yoktu,

Bulgarlar'ın da, Almanlar'ın da!

Bu korkunç olaydan, –o günlerin parasıyla– 580 bin lira zarara uğrayarak kurtulan Pera Palas, İngiltere aleyhine bir tazminat davası açıtsa da, savaş koşulları altında davayı izleme olanağı bulamadığından bir sonuç elde edemedi. Anlı şanlı Büyük Britanya İmparatorluğu'ndan, 580 bin lira yerine yalnızca “hava” aldılar!

Pera Palas Oteli günümüzde de açık. İlk gün olduğu gibi bugün de hizmet vermekte... Atatürk de değişik tarihlerde gelip kalmış Pera Palas'ta... Hatta, çoğunlukla kaldığı iç içe geçme iki odalık 101 kapı numaralı süit de, küçük bir Atatürk Odası olarak düzenlenmiş. Patlama sırasında kabul salonunun girişinde, mermer kaplı duvarda meydana gelen upuzun çatlak ise özellikle kapatılmamış, o korkunç gecenin anısı olarak aynen korunmakta...

Babam, daha sonraları oteldeki patlamayla ilgili bir olayı şöyle anlatmıştı:

“Varlıklı ve nüfuzlu bir İngiliz, çok sevdiği kızını, savaştan uzak tutabilmek amacıyla, o sıralarda henüz her türlü tehlikeden uzakta gördüğü Mısır'a yollayıp bir otele yerleştirmiş.

“**A**ma çok geçmeden Mısır'da da savaş rüzgarları esmeye başlayınca, kızını oradan alıp Beyrut'a göndermiş. Çok geçmeden Beyrut da tehlikeli bir yer olmaya başlayınca oradan da alıp, tarafsız bir ülke olarak kalacağına inandığı İstanbul'a getirmiş. Rastlantıya bakın ki, kızcağız

da o akşam için kendisine yer ayrılan Pera Palas Oteli'nin girişinde bulunmaktaymış. Ecel onu ta nerelerden İstanbul'a değin izlemiş ve evinden binlerce kilometre uzakta bile olsa yakalayıp yakasına yapışmış!”

Ne var ki, ne resmi bildirimlerde ne de gazetelerde böyle bir

İngiliz kızının adına rastlanmıyor. Ne derece doğru, ne derece düşünürünü bilemeyeceğim. Bana kalırsa, ister doğru olsun, ister düşünürünü, yine de güzel bir öykü!

Ders alınacak çok şey var özünde!•

EserTutel@butundunya.com.tr

İşe yeni başlayan genç adamı, patronu sık sık “*Seni çok başarılı bir satış müdürü yapacağım*” diyerek yüreklendiriyordu; ama hemen arkasından şu uyarıyı da yapıyordu:

“*Çok çalışman gerektiğini biçbir zaman unutma.*”

Kısa bir süre sonra işinde fazlasıyla yetkinleştiğini düşünen genç adam maaşına zam istedi; fakat patronu onun bu isteğini geri çevirdi.

Bir gün genç adamı odasına çağırarak patron, yeni bir bölüm açmak istediğini söyledi ve bu bölümü şöyle anlattı:

“*Avrupa'da çok ilgi görmüş bir ürünü ithal edeceğiz*” dedi. “*Bu ürünün sorumluluğunu sana vermek istiyorum; fakat bu bölümün müdürü olarak ‘Von Münzer’ adını kullanman gerekecek. Eğer kabul edersen hemen başlarız. Maaşına zam isteyip duruyordun, işte sana fırsat.*”

Genç adam öneriyi sevinçle kabul etti. İthal edilen ürün başarılı bir biçimde piyasaya girdi. Kısa bir süre sonra, yabancı bir müdürün nasıl bu denli başarılı olduğunu araştırdığını ve bu başarının gizini öğrenmek istediğini söyleyen bir gazeteci, Von Münzer’le görüşmek istedi.

“*Von Münzer’in uzun sürecektir toplantısı var*” denmesine karşın gazeteci görüşmekte kararlıydı. Bu durum karşısında çaresiz kalan genç adam patronundan yardım istedi. Patron hemen bir plan yaparak bir “çevirmen” ayarladı ve genç adamı dikkatli olması için uyardı. Plana göre genç adam gazeteciyi çevirmenle birlikte odasında bekliyordu. Kapı açıldığında gazeteciyle birlikte iş yerinin çaycısı da içeri girdi. Çaycı, doğrudan genç adama yönelerek “*Rıfat Bey buyurun çayınız*” dedi. “*Sipariş ettiğiniz sigarayı da az sonra getireceğim.*”

“*Von Münzer*” adının uydurma olduğunu anlayan gazeteci tüm piyasanın alaya alındığını düşünerek “*Bu, büyük bir saygısızlık... Böyle bir şey yapmaya utanmıyor musun?*” diyerek odayı terk etti. Genç adam şaşkınlık içinde kalmıştı. Kendini toplamaya fırsat bulamadan bu kez patronu kendisine çıkışına başladı:

“*Herşeyi berbat ettin*” dedi. “*Üstelik dikkatli olman için seni uyarmıştım.*” Kızgınlıkla odayı terk ederken de genç adama yeni kararını bildirdi:

“*Maaşımı yüzde on düşürüyorum.*”•

Ne Olmak İstemezsin?

•Nâzım Hikmet Ran - İnternet Yayını•

Uzun karanlık yol kenarlarında kavak ağaçları vardır. Yeryüzünde ne kadar çok kavak ağaçlı yol vardır kim bilir? Kim bilir, bu yollar, kenarlarındaki kavak ağaçlarıyla, kaç asırdan beri, yeryüzünde hışırdayıp gitmektedirler? Yolların kenarlarında kavak ağaçları, yüksek başlarında tir tir titreyen telli yapraklarıyla kııldamadan, elleri önlerinde kavuşmuş dururlar. Oldukları yere çivilenmişlerdir. Ne bir adım atabilirler, ne oturabilirler, ne birbirleriyle konuşabilirler, ne yoldan geçenleri çağırabilirler. Yalnız rüzgarda yaprakları hışırdar, ayışığında yaprakları ışıldar. Yalnız fırtınada iki yana eğilirler. Ve asırlarca böyle, yürümeden, düşünmeden, karşılıklı iki yana eğilip yaşarlar. Kavak ağaçlarının köküne, baltaların çelik ağızları iner. Kavaklar ses çıkarmaz. Parça parça doğranıp ocakta yakılırlar. Kavaklar bir şey yapamaz, yanmamak için direnç bile göstermezler. Kavak ağaçları acı bile duymazlar. Yalnız uzun, karanlık, rüzgarlı yollarda karşılıklı iki yana eğilerek asırlarca dururlar... İyi ki, kardeşim, iyi ki, iki gözüm, iyi ki, ağabeyim, kavak ağacı değilim. Elbette kavak ağacı olarak dünyaya gelebilirdim. Değil mi? Acı çekiyorum, sorunlar yaşıyorum; ama yine de iyi ki insan olmuşum. •

“Titanic”in batışından 73 yıl sonra 1 Eylül 1985’te, denizbilimci Robert D. Ballard başkanlığındaki bir Amerikan-Fransız ortak araştırma grubu, okyanusun 3 bin 962 metre derinliğinde yatan kalıntının yerini buldu. İnsanlı ya da mekanik sualtı araştırma tekneleriyle yapılan bu çalışma, “Titanic”in batışıyla ilgili yeni ayrıntıları gün ışığına kavuşturdu.

3962 Metre Derinlikte Yatan Kültürel Anıt

Irlandalı gemi yapımcısı William Pirrie tarafından planı çizilen ve her biri 24 buharlı makinenin hareket ettirdiği 3 dev pervanesiyle, saatte 45 kilometre yol alacağı, böylece dünyanın en hızlı gemisi olacağı düşünülen “Titanic”, Belfast’ta 17 bin işçi tarafından yapılmıştı.

O yılların en iyi çeliğinin kullanıldığı 269 metre uzunluğunda ve 46 bin ton ağırlığındaki bu dev gemi, suya dayanıklılığının güçlendirilmesi amacıyla 16 bölmeye ayrılmıştı. Bunlardan 4 bölüm, geminin su yüzeyinde durabilme yeteneğini güçlendiriyor, bu nedenle “Titanic”in batmayacağı sanılıyordu. En kötü olasılıkta bile, batmasının iki gün süreceği hesaplanıyor; ancak 150 dakikada batıyordu. “Titanic”, döneminin en modern teknolojisine sahipti; ama çok eksikliği de vardı; gemide yalnızca 16 tahliye sandalı bulunuyordu. Bunların toplam yolcu kapasitesi ise 1200’dü.

10 Nisan 1912... O güne değin yapılmış en büyük ve süper lüks gemilerden biri olan “RMS Titanic”, ilk ve son yolculuğunda Atlantik Okyanusu’nu geçip, New York’a ulaşmak üzere İngiltere’nin Southampton Limanı’ndan demir aldı.

Köşeden Bucaktan

Mehmet Muhsinoğlu

Bu arada limandan henüz ayrılırken, buharlı New York gemisinin birkaç metre yakınından geçen “Titanic”, güvertedeki yolculardan, limanda bekleyen uğurlayıcılara değin herkesin heyecanlanıp, soluğunu tutmasına neden olmuştu.

Bir bölüm yolcuları almak için Fransa’nın Cherbourg ve İrlanda’nın Queenstown Limanlarına uğrayan “Titanic”, son hızla New York’a yöneldi.

Kaptan Edward J. Smith, ilk gece “White Star Line” şirketinin başkanı Bruce Ismay ile bir iddiaya girdi: Eğer “Titanic”, tüm transatlantiklerin saat rekorunu kırarsa, başkan, kaptana 2 bin sterlin ödül verecekti. Kaptan Smith

“Titanic”, suya dayanıklılığının güçlendirilmesi amacıyla 16 bölmeye ayrılmıştı. Bunlardan 4 bölüm, geminin su yüzeyinde durabilme yeteneğini güçlendiriyordu, bu nedenle de “Titanic”in batmayacağı sanılıyordu.

ödülün coşkusuyla New York’a en kısa rotayı seçti. Bu rota üzerinde dolaşan buzdağlarının olduğu biliniyordu.

Yolculuğun ilk günleri işler düzgün gitti. Gemi, 11-12 Nisan tarihlerinde 386 deniz mili, 12-13 Nisan tarihlerinde ise 519 mil yol aldı. 14 Nisan sabahı hava çok güzeldi; ancak öğleden sonra kara bulutlar çökmeye başladı. İşte bu sırada çevrede seyreden tüm gemiler, kimi buzdağlarına rastladıkları yolunda mesajlar geçtiler. Bu mesajların hiçbiri “Titanic”e ulaşmadı. Çünkü milyonlar yolcularının mesajları nedeniyle geminin telgraf sistemi kilitlenmişti.

Gece olduğunda öteki kaptanlar hız kesmeyi önerdi; ama Kaptan Smith, reddetti. Yalnızca geminin önüne bir gözcü dikti. Bu gözcü, 14 Nisan saat tam 23:38’de bir buzdağı görüp alarm verdiğinde ise, iş işten geçmişti; dev bir transatlantik yarım mil gibi kısa bir mesafede rota değiştiremezdi!

Geceyarısından az önce, buzdağına çarpmamak için rotasını değiştiremeyen “Titanic”in en az 5 bölümü, darbenin şiddetiyle yırtıldı. Bu bölümlerin suyla dolması sonucu sancak tarafı havaya kalkan gemi, düşey durumda başucundan batmaya başladı. Bu arada ikiye bölünen “Titanic”in başucu ve sancak kısmı, 15 Nisan saat 02:20’de; Kanada Newfoundland’ın 400 mil güneyinde, çarpma anından 150 dakika sonra, Atlantik Okyanusu’nun derinliklerine süzülüp dibe oturdu. “Titanic”, personeliyle birlikte 2 bin 224 yolcu taşıyordu.

Cankurtaran sandalları ve tehlike anında uygulanacak yöntemlerin yetersizliği, 1513 yolcunun karanlık ve buzlu sularda kaybolmasına ya da donarak ölümüne neden oldu. Kurtulan 711 yolcunun çoğunluğu kadın ve çocuktü. Bu trajik kazada yaşamını kaybedenler arasında, birçok ünlü Amerikalı, İngiliz yolcu yanında, büyük servet sahibi Straus, Astor ve Guggenheim Ailelerinin

Haziran 2004’te araştırmacı ve bilim adamları, dünyanın en ünlü gemi kalıntısına sualtı robotu indirip, bilimsel dataları belirlediler. “Titanic”in sancak tarafına yakın noktada bir çift ayakkabı, bir valiz, okyanusun sessiz, dingin derinliğinde bozulmadan yatıyordu.

varisleri ve dönemin önde gelen İngiliz gazetecilerinden William Thomas Stead vardı.

“Titanic”in batışından bir saat 20 dakika sonra, “Cunard” şirketine ait “Carpathia” gemisi olay yerine ulaştı. Cankurtaran sandallarındaki yolcularla, soğuk suda çırpınan öteki yolcular gemiye alındı. Daha sonra belirlendiğine göre; “Titanic”in buzdağına çarptığı sırada yalnızca 20 mil uzağında olan “Leyland” şirketinin “Californian” gemisi, radyo operatörünün izinli olması yüzünden, yardım isteyen sinyalleri alamamıştı. Norveçli kaptan Hendrik Naess’in komutasındaki “Samson” gemisi ise, “Titanic”in ışıklarını görebilecek uzaklıktaydı. Ancak yasak fok ba-

“Titanic”ten günümüze kalanlar, 6 Haziran 2004’te “Ronald H. Brown” gemisinden indirilen “ROV Hercules” robotu tarafından çekilen fotoğraflarla belgelendi.

lığı avcılığı yapan Kaptan Naess, kaza sırasında ışıklarını söndürerek bölgeden uzaklaştı.

Trajik kazanın ayrıntılarının belirlenmesi, Atlantik’in her iki yanında büyük öfke ve tepkilere yol açtı. Yaşanan bu faciadan sonra, 1913’te birinci “Uluslararası Denizde Yaşam Güvenliği Konferansı” toplandı. Konferansta kabul edilen kurallara göre, her gemide yolcu sayısına yetenecek denli cankurtaran sandalı ve bunların suya indirilme mekanizması bulunacaktı. Kuzey Atlantik’te sefer yapan gemilerin ana rotası üzerinde gözlemde bulunmak için uluslararası buz devriyesi kuruldu. Bu arada tüm gemilerde 24 saat radyo nöbeti tutulması kuralı kabul edildi.

“Titanic”in batışından 73 yıl sonra 1 Eylül 1985’te, denizbilimci Robert D. Ballard başkanlığındaki bir Amerikan-Fransız ortak araştırma grubu, okyanusun 3 bin 962 metre derinliğinde yatan kalıntının yerini buldu. İnsanlı ya da mekanik sualtı araştırma tekneleleriyle yapılan bu çalışma, “Titanic”in batışıyla ilgili yeni ayrıntıları gün ışığına kavuşturdu.

Kasım 2003’te, ABD “Milli Okyanus ve Atmosfer İdaresi”nin (NOAA) önderlik ettiği görüşmeler sonucu dört ülke; Amerika, Kanada, Fransa ve İngiltere, “Titanic”in kalıntısının kültürel anıt olarak korunması amacıyla sözleşme imzaladılar. “Titanic” örneğinden elde edilen bilimsel veri ve sonuçların, öteki gemi kalıntı-

larının da korunmasını sağlayacağı belirtiliyordu!..

Haziran 2004’te “Titanic’e Dönüş” projesi kapsamında çalışmalarını sürdüren araştırmacı ve bilim adamları, dünyanın en ünlü gemi kalıntısına sualtı robotu indirip, bilimsel dataları belirlediler. Amaç, “Titanic”in nasıl ve ne kadar çabuk bozulduğunu öğrenilebilirdi. “Titanic”in sancak tarafına yakın noktada bir çift ayakkabı, bir valiz, birkaç tabak,

okyanusun sessiz, dingin derinliğinde bozulmadan yatıyordu. Bunların fotoğrafı, 6 Haziran 2004’te “Ronald H. Brown” gemisinden indirilen “ROV Hercules” robotu tarafından çekildi. Ancak, kazada ölenlerin anısına duyulan saygı nedeniyle, “Titanic”in ikiye bölünmüş kalıntısından çevreye dağılmış olan hiçbir şey su yüzüne çıkarılmadı. •

m.muhsinoglu@gmail.com

Kır gezisine çıkan üç arkadaş, tepede beyaz bir ev görünce içlerinden biri “Burası Bilge Kasım’ın evi” dedi. “Duyduğuma göre o, yaşlı bir büyüğüymüş.”

İkinci kişi “Yanıyorsun” dedi. “Bilge Kasım bir yerde durmaz; her zaman insanlarla konuşur, herkese iyilik yapmak ister.”

Üçüncü adam “İkiniz de yanıyorsunuz” dedi. “Bilge Kasım dediğiniz adam şu geniş arazinin sahibidir. Çalıştırdığı insanların hakkını yer, hiç kimseye de en küçük bir iyiliği dokunmaz.”

Aralarında tartışarak yürürlerken oldukça yaşlı bir adama rastladılar. Yaşlı adamı selamladıktan sonra içlerinden biri hemen yaşlı adama “Şu beyaz evde oturan Bilge Kasım denen adam hakkın-da bize biraz bilgi verir misiniz?” diye sordu.

Yaşlı adam tepedeki eve uzun süre baktıktan sonra üç arkadaşına döndü ve gülümseyerek “Ben seksen yaşındayım” dedi. “Çocukluğumdan buyana ‘Kasım’ı anımsarım; ama Bilge Kasım yetmiş yıl önce öldü. Evi şimdi bomboş ve içine kuşlar yuva yapıyor. Geceleri baykuşlar ötüyor; fakat insanlar kimi zaman o beyaz ev hakkında, kimi zaman da Bilge Kasım hakkında akıllarına ne gelirse söylüyorlar. Sonra da uydurdukları söylenceleri başkalarına kabul ettirmeye çalışıyorlar.” •

Eşinden boşanmak için mahkemeye başvuran adam, neden boşanmak istediğini soran yargıca şu açıklamayı yaptı.

“Sayın yargıç” dedi. “Biz yedi yıldır evliyiz ve bu süre içinde eşimin bana bir şey fırlatmadan geçirdiğimiz bir gün bile olmadı.”

Adamın anlattıklarını ilgiyle dinleyen yargıç “Peki!” dedi. “Bunca yıl neden bekledin?”

Yargıçın kendisine acıdığını düşünen adam çaresiz bir biçimde “Önceleri sorun olmuştuk yargıç bey” dedi. “Ama şimdi eli alıştır, ne zaman bir şey fırlatsa hiç şaşırılmıyor, tam bedefi tutturuyor, artık dayanamıyorum.” •

Mutluluk için “Anahtarının yalnızca onu arayan-
da bulunduğu bir kapıdır” derler. Anahtarınızla
kapıyı açıp içeri gireceksiniz. Sonra? İçeride
belki aradığınızı hiç bulamayacaksınız. Siz ka-
pıdan girerken o pencereden çıkıp gitmiş olacak. Diyelim
ki bulduk, ona kavuştuğumuzu sandığımız an ve saniye-
de o yine kaçabilir. Dahası? İçeride bizi bekleyenin mut-
luluk olduğu da kesin değildir. Mutluluğu arayan biz,
mutlu olduğunu sanan da, mutlu olmadığını düşünen de
biz... Yani herşey bizimle başlıyor ve bizde bitiyor.

Mutluluk gerçekten, başkalarının değil, bizim içimizde
bir şeydir ve bunu bilen insanlar için mutluluk, anahtarı ol-
mayan, kapısı açılma da kapansa da, hep var olan şeydir.
Yalnızca “keşfedilmeyi” bekler. Bizim içimizdeki herşey gi-
bi o da, hep bizimledir.

Melih Cevdet Anday’ın “Kolları Bağlı Odysseus”unu
anımsayın... Troya’yı kuşatan ordunun komutanı Odysse-
us, tahta atla ele geçirdiği kenti yakıp yıkmış; ancak
Deniz Tanrıçası Poseidon’un kini nedeniyle yolunu kay-

Sirenler

•Sadi Bülbül -
Bütün Dünya•

betmiş, o adadan bu
adaya sürüklenmiş ül-
kesinin yolunu bir türlü
bulamamıştır.

Sonunda büyücü Kir-
ke ona yardım etti; an-
cak yolu üstünde, kadın

gövdeli, kuş kanatlı, güzel sesleriyle içi yakan güzel türküler
söyleyen Sirenler vardı.

Onları geçerek ülkesine gidebilirdi. Ancak Sirenler’in ya-
nık türkülerine kapılır ve onların bulunduğu kayalıklara yak-
laşırsa, gemisi bu kayalara çarparak parçalanabilirdi.

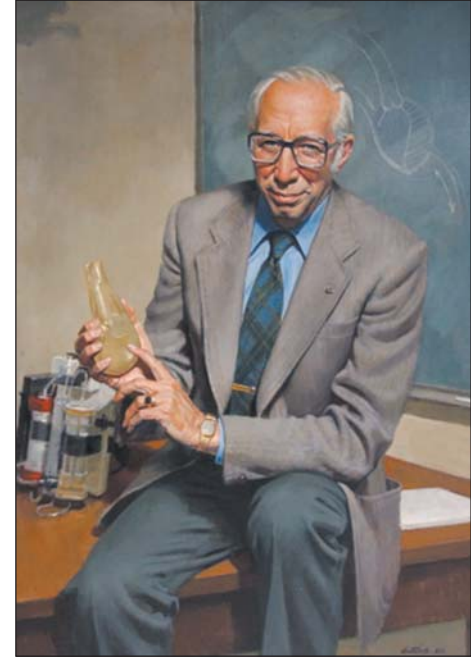
Odysseus Sirenler’in güzel seslerini duymamaları için,
tayfalarının kulaklarını balmumuyla doldurttu ve kendisini
de kollarından geminin kılavuz direğine bağlattı.

Böylece Sirenler’i geçtiler ve ülkelerine yöneldiler. Melih
Cevdet Anday Odysseus’a şöyle dedi: “Kirke, bilge tanrıça, selam sana! Sağsalım geçtim kendim!”

Evet o sesler Sirenler’in değil, Odysseus’un kendi sesidir.

Aslında hepimiz birer “Kolları Bağlı Odysseus”uz. O gü-
zel türkülerini söyleyen Sirenler de, o seslerin güzelliğine ka-
pılarak kayalıklarda parçalanmamızı isteyen Sirenler de aynı
Sirenler’dir ve o da biziz..

Mutluluğumuz bizde, bizim içimizde ve kendimizdedir.
Yeter ki sesimizi yani Sirenler’imizi duyalım... Ondan sonra-
sı kolaydır. Mutluluk ülkemize doğru yelken açabiliriz. •

*Willem J. Kolff, tıp dünyasına
“Yapay Organların Babası”
unvanını hak etmesini sağlayacak
birçok katkıda bulundu.*

Willem J. Kolff

ve... Diyaliz Makinesi

Buluşlar dünyasının insan-
lığa en yararlı olanları tıp
alanında olmuştur kuş-
kusuz. Herşeyin başı
sağlık değil midir?.. Dünyada mil-
yonlarca kişinin yaşamını değiştiren
buluşlardan biri de diyaliz
makinesidir. İnsan yapımı bir ma-
kinenin, artık işlevini yerine geti-
remeyen bir organın yerini alabi-
leceğinin görülmesi yönüyle bü-
yük önem taşır. Yapay organların,
asıllarının tüm işlevlerini yerine

getirmelerini beklemek çok da
gerçekçi olmaz; ancak yapılabile-
ceklerin azaldığı noktada, onlar
kurtarıcı görevi görebilirler.

Diyalizle ilgili çalışmalar
1850'lere değin gitse de, 1940'la-
ra değin aktif ve pratik anlamda
kullanılabilir bir tedavi yöntemi
olmamıştır. İlk hemodiyaliz uy-
gulaması 1913 yılında köpekler
üzerinde yapılmış, insanda ilk
denemeyse Willem J. Kolff ve
onun geliştirdiği diyaliz makine-

siyle gerçekleşmiştir. Tıp dünyasıyla az da olsa yakından ilgilenenler, “Yapay organ” denince anımsamakta zorluk çekmezler Willem J. Kolff adını...

1 4 Şubat 1911’de Hollanda’da doğan Willem J. Kolff, 1943 yılında İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman işgali altındaki Hollanda’da ilk diyaliz makinesini ya da kendi adlandırdığı biçimiyle yapay böbreği geliştirdikten sonra, tıp dünyasına “Yapay Organların Babası” unvanını hak etmesini sağlayacak daha birçok katkıda bulundu.

Alman askerleri ülkesini işgal ederken, hedefinden vazgeçmedi. Ancak, İkinci Dünya Savaşı’nın hemen ardından ülkedeki koşullar, araştırmaya uygun bir ortam oluşturmuyordu. Ülke toparlanmaya çalışırken hükümet desteğinin öncelikli hedefleri arasında tıp alanı yoktu.

Savaşın sonuna, çalışmalarını ve araştırmalarını sürdürmek amacıyla ailesiyle Amerika’ya taşındı.

Doktor ve Beekbergen’deki tüberküloz senatoryumu başkanı olan babası Jacob Kolff’dan etkilenen de, çocukken doktor olmayı düşünmediğini; çünkü insanların ölmesini görmek istemediğini söylüyor bir röportajında. Yaşamının ileriki dönemlerinde, geliştirdiği birçok makinenin öncelikli amacı insanların ölmesini engellemek oldu. “Bir hastanın yaşamı-

nı; ancak tat alarak yaşayabilecekse uzatma taraftarıyım, acı çekerek yaşayacaksa değil” diyor Kolff. Öğrenciyken, 22 yaşındaki genç bir adamın böbrek yetersizliği çekerek yaşamını yitirdiğini görmesi Kolff’u harekete geçirmiş. Willem J. Kolff ilk diyaliz makinesini yaparken zarla bir Ford otomobilin su pompasının bir bölümünden yararlanmış. Kolff’un tasarımında 30 metre uzunluğunda, sucuk ve sosis kılıfı olarak da kullanılan selofan diyaliz edici zar görevi görüyormuş. Bu tasarım Boston’daki Peter Bent Brigham Hastanesi’nde daha da geliştirilmişti.

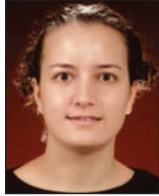
1943 ve 1944 yıllarında Kolff akut böbrek yetmezliği olan onaltı hastayı tedavi ettiyse de, hastaların tümü yaşamını yitirdi. Onyedinci hasta, 67 yaşında bir bayan olan Sophie Schafstadt, üremik komadaydı. Onbir saatlik hemodiyaliz sonunda bilinci yerine geldi. “Eğildim

ve beni duyup duymadığımı sordum ona” diyor o anı yeniden yaşayan Kolff. “Gözlerini yavaşça açtı ve ‘Eşimden boşanacağım’ dedi bana” diye de ekliyor.

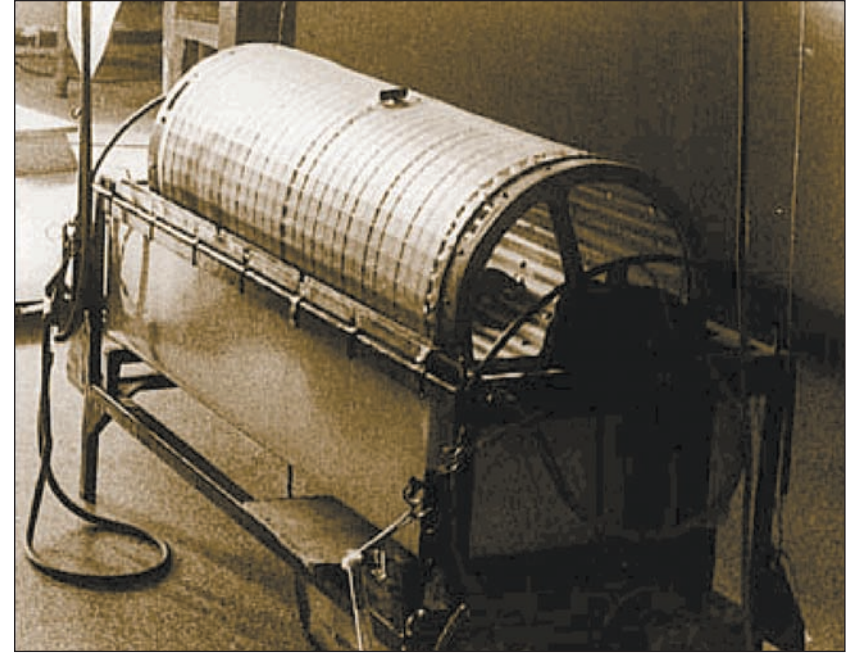
Yapay böbrek böylelikle ilk yaşamını kurtarmıştı.

İlk zamanlarda diyaliz tedavisini kimin alacağını ve kimlerin ölüme terk edileceğini belirleyen komitelerin olduğunu ve kendisinin bu iç burkan sisteme şiddetle karşı çıktığını söylüyor Kolff. Gazeteci Shana Alexander

Ne Nedir, Nasıldır?

Pelin Hazar

Willem J. Kolff ve ekibinin geliştirdiği ilk yapay böbrek...

tarafından 1962 yılında “Life Magazine”de yayımlanan bir makale, komitenin karar verme sürecini anlatıyordu.

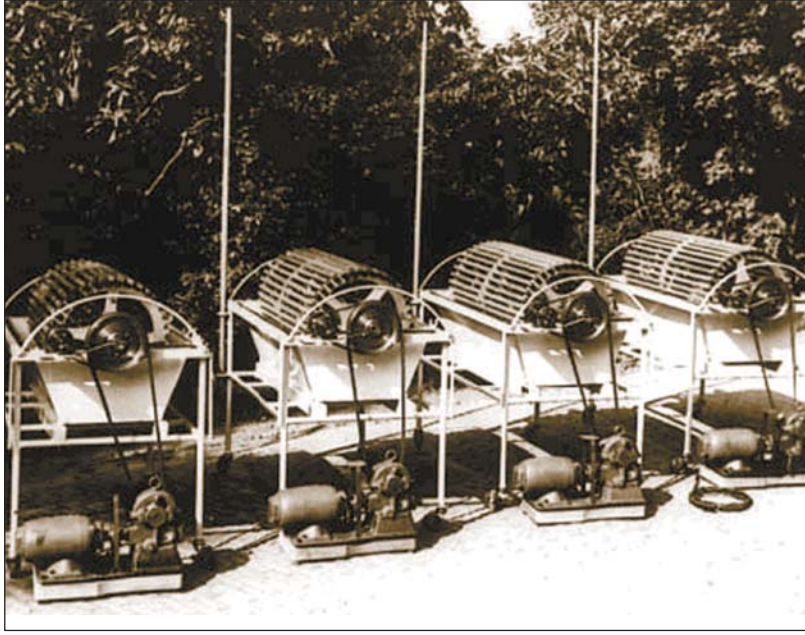
Yazı üzerine halk kendi deyimiyle “tanrı rolü oynamaya kalkışan” komitenin adil olmayan seçim yöntemlerini ve değerlendirmesürecini büyük öfkeyle eleştirmişti.

Kendi yaşamının değişmesinde ve dünyada milyonlarca insanın yaşamını değiştirecek işlere imza atmasında önemli rol oynayan Kampen’e gitmek için Groningen Üniversitesi’ni neden bıraktığı sorusuna Kolff şöyle yanıt veriyor:

“Groningen’de kalmak iste-

miyordum; çünkü Almanlar bölümün başına bir Nazi getirmişlerdi. Zaten dahiliye uzmanı sertifikamı alacak denli uzundur oradaydım. Almanlar tarafından göreve getirilen nasyonal sosyalist gelmeden bir gece önce oradan ayrıldım. Daha sonra bir yer ararken Kampen’deki bu küçük hastaneyi buldum. Bir dahiliye uzmanı arıyorlardı. Bana son derece kibar davrandılar. İlk yılın sonunda ‘Evet, artık yapay böbrek yapacak denli param oldu!’ dedim kendi kendime. Bana selofan ve diyalizden söz eden ilk kişi Groningen’deki Profesör Brinkman’dı. O olağanüstü bir adamdı.”

Akademik kariyerinde sayısız

1944 yılında yapılan dört yapay böbrek, İngiltere, Amerika, Kanada ve Polonya'ya gönderildi.

başarısı bulunan Kolff, orijinal yapay böbrek diyaliz makinesinin patentini almadı. Amerika'ya yerleştikten sonra "Cleveland Clinic"deki görevi sırasında yapay kalp üzerinde de çalışmış ve ilk yapay kalbi geliştiren ekibin başında yer almıştı.

Kolff'un geliştirilen hemen hemen tüm yapay organlara katkısı var. Avrupa'nın ilk kan bankasının kurulmasında da aktif rol oynayan Kolff'un ve ekibinin Kampen Hastanesi'nde ilk diyaliz makinesini geliştirdikleri odalar ve laboratuvarlar sonradan müzeye çevrildi. Kolff'un

birçok bilimsel makalesi ve prestijli Lasker Ödülü dahil dünya çapında sayısız ödülü bulunmakta. Onun adını taşıyan bir vakıf, enstitü ve müze bulunuyor; tıp alanında önemli gelişmelere imza atanlara Willem J. Kolff Ödülü veriliyor, ayrıca her yıl festival düzenleniyor.

Tıbbı olan katkısı azımsanmaz, böbrek hastalarının yaşamına olan katkısı da... Willem J. Kolff'un buluşuna gereksinim duyan herkese acil şifalar dileriz.

Onun da en başından buyana tüm hastalar için en büyük dileği bu...•

PelinHazar@butundunya.com.tr

Bilginizi Denetleyin

•Hazırlayan: Diyar Mahmutoğlu - *Bütün Dünya*•

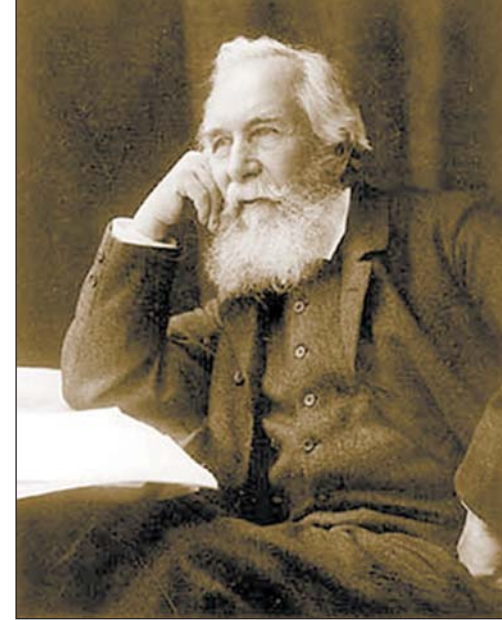
- 1 Şiirleri "Dostlar Beni Hatırlasın" adlı kitapta toplanmış olan halk ozanı kimdir?
 - a) Ali İzzet Özkan
 - b) Muharrem Ertaş
 - c) Âşık Kemter
 - ç) Âşık Veysel
- 2 Tamburuyla her türlü hayvan ve insan sesini çıkarabilen, ünlü bestelerinden biri "Çeçen Kızı" olan Türk müziği bestecisi kimdir?
 - a) Refik Fersan
 - b) Niyazi Sayın
 - c) Tamburi Cemil Bey
 - ç) Saadettin Kaynak
- 3 1876 yılında ilk anayasanın (Kanun-u Esasi) hazırlanması için görevlendirilen 28 kişilik kurulda Ziya Paşa'nın dışında görev alan şair kimdir?
 - a) Florinalı Nazım
 - b) Enderunlu Fazıl
 - c) Namık Kemal
 - ç) İsmail Safa
- 4 Türkiye, 1921 yılında Afganistan ile bir dostluk anlaşması imzaladı. Afganistan adına imza atan lider kimdir?
 - a) Emanullah Han
 - b) Ağa Han
 - c) Nadir Han
 - ç) Babür Şah
- 5 Sevgilisi "Elif" üzerine türkülerle tanınan, 16'ncı yüzyılda yaşamış ünlü halk ozanı kimdir?
 - a) Sümmani
 - b) Karacaoğlan
 - c) Erzurumlu Emrah
 - ç) Ercişli Emrah
- 6 Modern Türk edebiyatının öncü yapıtlarından olan "Çalikuşu" kimin romanıdır?
 - a) Reşat Nuri Güntekin
 - b) Refik Halit Karay
 - c) Hüseyin Rahmi Gürpınar
 - ç) Mithat Cemal Kuntay
- 7 "Kuyucaklı Yusuf" romanının yazarı kimdir?
 - a) Kemal Tahir
 - b) Yusuf Atılgan
 - c) Suat Derviş
 - ç) Sabahattin Ali
- 8 "İzmir'in Kurtuluş Günü" olarak kutlanan gün hangisidir?
 - a) 8 Eylül
 - b) 9 Eylül
 - c) 10 Eylül
 - ç) 11 Eylül
- 9 İlk Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 1921'de kabul edilen anayasanın adı hangisidir?
 - a) Kanun-u Esasi
 - b) Teşkilat-ı Esasiye

Bilginizi Denetleyin

- c) 1921 Anayasası
ç) İlk Anayasa
- 10** “Kaplumbağa Terbiyecisi” adlı tablo hangi ressamımıza aittir?
a) Osman Hamdi Bey
b) Zekai Paşa
c) Şeker Ahmet Paşa
ç) İbrahim Çallı
- 11** “Gamzedeyim deva bulmam / Garibim bir yuva kurmam” sözleriyle başlayan ünlü şarkının bestecisi Tatyos Efendi hangi kentimizde yaşamıştır?
a) Bursa
b) İzmir
c) Trabzon
ç) İstanbul
- 12** Nobel Edebiyat Ödülü alan ilk kadın yazar kimdir?
a) Selma Lagerlöf
b) Gabriela Mistral
c) Nelly Sachs
ç) Tony Morrison
- 13** Ünlü “Sefiller” romanının yazarı kimdir?
a) Victor Hugo
b) Romain Rolland
c) H. de Balzac
ç) Gustave Flaubert
- 14** Ölümlü olan tek yerinden Paris’in attığı okla vurulan Akhilleus, nerisinden vurulmuştur?
a) Sırt
b) Alın
c) Kalp
ç) Topuk
- 15** “Keşanlı Ali Destanı” adlı oyunun yazarı kimdir?
a) Ahmet Vefik Paşa
b) Şinasi
c) Cevat Fehmi Başkut
ç) Haldun Taner
- 16** Vezüv Yanardağı hangi ülkede yer almaktadır?
a) Fransa
b) İtalya
c) Avusturya
ç) Macaristan
- 17** Orhan Veli, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat hangi şiir akımının kurucularıdır?
a) Garip
b) İkinci Yeni
c) Toplumcu Gerçekçi
ç) Gerçeküstücü
- 18** “Kapadokya” hangi bölgemizde yer almaktadır?
a) Doğu Anadolu Bölgesi
b) Akdeniz Bölgesi
c) İç Anadolu Bölgesi
ç) Marmara Bölgesi
- 19** Yunan tanrılarının oturduğu mitolojik dağın adı hangisidir?
a) Uludağ
b) Kaz Dağı
c) Boz Dağ
ç) Olimpos
- 20** Avşa Adası hangi ilimizdedir?
a) İzmir
b) Aydın
c) Muğla
ç) Balıkesir

Yanıtlar 91'inci sayfamızdadır.

Ekoloji sözcüğünü ilk kez 1866 yılında “Generalle Morphologie der Organismen” (Canlıların Genel Morfolojisi) adlı çalışmasında Alman bilim adamı Ernst Haeckel kullandı.

Alman bilim adamı Ernst Haeckel

Ekoloji

Günümüzde tüm dünya dillerinde yer edinen ve her geçen gün daha fazla yaşamımızda varlığını duyumsattıran ekoloji sözcüğünü ilk kez 1866 yılında “Generalle Morphologie der Organismen” (Canlıların Genel Morfolojisi) adlı çalışmasında Alman bilim adamı, zooloji ve evrim bilgini Ernst Haeckel kullandı. Haeckel, canlıların birbiriyle ve içinde yaşadıkları ortam, çevreleri arasın-

daki etki ve ilişkilerini tanımlamak istemişti. Bunun için eski Yunanca ev, yakın çevre, konut anlamına gelen “oikos” ile söz söyleme, akıl yürütme, uzmanlık, bilim demek olan “logia” birleştirilerek ekoloji sözcüğünü türetti.

İnsanlığa ekoloji sözcüğünü armağan eden Ernst Haeckel hukukçu bir aileden geliyordu. Haeckel çocukluğunda bol kitap okudu. Doğa ve gezi kitaplarına yöneldi. Goethe'nin yapıtlarına

hayrandı. Darwin'in "Beagle" gemisiyle yaptığı yolculuğa ilişkin notlardan çok etkilendi. Bitki örnekleri toplayarak genç yaşta kendine özgü herbaryumunu kurdu. Botanik öğrenimi yapacaktı. Ağır bir romatizmaya yakalanınca ailesinin yanına döndü.

Babasının isteğini kıramadı, tıp okumaya başladı. Berlin Üniversitesi'nde yeken bir yaz, öğretmeni ünlü fizyoloji ve anatomi bilgini Johannes Müller'in Kuzey Denizi'nde küçük canlıları incelemek için çıktığı araştırma gezisine katıldı. Deniz biyolojisiyle bu ilk yakın tanışma Haeckel'i karşı konulmaz biçimde zoolojiye çekti. 1857'de tıp öğrenimini tamamladı. Bir süre hekimlik yaptı. Babasını ikna ederek doğa gezilerine çıktı. İlk olarak İtalya'ya gitti. Akdeniz gezisi onda yeni bir ufuk daha açtı. Sanatı meslek edinmeyi düşünecek denli resim yapmaya merak sardı. O dönemde fotoğraf makinesi olmadığı için bilim adamları gördükleri yerleri, nesneleri, kişileri ya kendileri çiziyorlardı ya da yanlarındaki resamlara çizdiriyorlardı.

Birkaç yıl sonra Darwin'in ünlü yapıtı "Türlerin Kökeni" adlı yapıtı yayımlandı. Bu kitap Haeckel'in yaşamında dönüm noktası oldu. Zooloji dalında doktora başladı. Doktorasını tamamladığında Darwin'in evrim kuramını benimsediğini açıkladı.

Türk aydınlarını da etkiledi. Makaleleri ve kitapları Türkçeye çevrilerek basıldı.

Bilimsel toplantılar yanında halka açık konferansta evrim kuramını anlatmaya girişti. Böylece felsefe halk toplantılarında, okulda, kilisede, parlamentoda sahneye çıktı. Kilise ve tutucuların gözdağlarına aldırılmadan çalışmalarını sürdürdü. 1865 yılında profesörlüğe yükseldi. Bir yıl sonra içinde ilk kez ekoloji sözcüğünü kullandığı yapıtı yayımladı. Bu yapıtı bilim çevrelerinin ağırlarına takıldı.

Bu Haeckel'i yıldırma-
dı. "Bir yanda bilimin parlak sancağının öncülüğünde evrim ve ilerleme, öte yanda hiyerarşinin kara bayrağının kılavuzluğunda dinsel itaat ve yalan, akılsızlık ve barbarlık, boş inanç ve yozlaşma vardır. Evrim gerçek uğruna verilmiş savaşın ağır topudur. En kurtarıcı üçüzleme 'doğru, iyi ve güzel'den oluşur" diye düşünüyordu.

1899 yılında yapılan araştırmada Haeckel'in hedefine ulaştığını gösterdi. Anket sonucuna göre "Türlerin Kökeni" 19'uncu yüzyılda yazılmış en etkili kitap, Helmuth von Molke ve Kant'tan sonra Darwin yüzyılın en büyük düşünürüydü.

Ekoloji dışında "filum" (dal/şube) terimini de geliştiren Haeckel bilimin ışığının insanlığa kılavuzluk etmesini istiyordu.

"Yalnızca ilerlemeci hareketle yaşam ve gelişme olanaklıdır. Sürekli durmak gerilemektir ve gerileme onu ölüme götürecektir. Gele-

Evrensel Kültür

Songül Saydam

cek yalnızca ilerlemeye ait olacaktır. Bunun tek çaresi modern bilim ve eğitimidir" diyordu.

Ekoloji, aynı kökten geldiği ekonomi sözcüğünden daha eski bir tarihe sahip olmasına karşın adını geç aldı. Uzun bir süre adı biyolojinin sınırları içinde anıldı. İnsanoğlunun bir zamanlar çok iyi anlaştığı doğayla çatışmaya girmesi felaketlerle dolu bir ekoloji tarihini başlattı. Bozulan ekolojik dengenin düzeltilmesi için ilk önemli adım 5 Haziran 1972 yılında Stockholm'da toplanan Çevre Konferansı oldu. Bu yüz-

den her yıl 5 Haziran Dünya Çevre günü olarak tüm dünyada ekolojinin sesini daha fazla duyurmak için çeşitli etkinliklere sahne olmaktadır. Haeckel'in attığı taşın oluşturduğu dalga her gün biraz daha genişleyerek dünyayı da aştı. Uzayda ekolojik dengenin korunması tartışılmaya başlandı. Ekoloji konusunda en güzel sözlerden biri Kızılgerili atasözünde yatan gerçektir:

"Dünya insanlara değil, insanlar dünyaya aittir."•

SongulSaydam@butundunya.com.tr

Her yaptığı incelemeden sonra *barcamalarını kuruşu kuruşuna yazan bir müfettişe bir gün arkadaşları öğüt verdiler "Masraflarını biraz fazlaca yazsan kimsenin ruhu duymaz" dediler. "Sen de geçinip gidersin."*

Birkaç hafta sonra müfettiş, deniz aşırı bir yere incelemeye giderken şapkası denize uçtu. Dönüşte barcamalarını muhasebeciye bildirirken listesine "50 YTL Denize Uçan Şapka" maddesini de ekledi. Harcamalarını inceleyen muhasebeci müfettişe "Bu nedir?" diye sordu. "Böyle bir şeyi barcamalarınızın listesine katamazsınız."

Müfettiş dili döndüğünce olayı anlatmaya çalıştı; fakat muhasebeci "Denize Uçan Şapka"yı besaptan düştü ve geri kalan barcamaları ödedi. Müfettişi başka yerlere de incelemeye gönderdiler. Müfettiş her dönüşünde barcamalarını muhasebeciye bildirirken listenin en sonuna "50 YTL Denize Uçan Şapka" diye yazıyordu.

Muhasebeci de "50 YTL Denize Uçan Şapka"yı siliyor, geri kalan barcamaları ödüyordu. Bu olay tam altı kez yinelenindikten sonra bir gün müfettiş yine elinde barcama listesiyle muhasebeciyi görmeye gitti. Muhasebeci alışkanlıkla "50 YTL Denize Uçan Şapka"yı silmek için kalemi eline aldı. Bir de baktı ki barcama listesinde "50 YTL Denize Uçan Şapka" maddesi yok. Bunun üzerine gülmüseyerek "Nerede o ünlü 'Denize Uçan Şapka'nın hesabı?" diye sordu.

Müfettiş bu soruya büyük bir soğukkanlılıkla yanıt verdi: "Yedim onu" dedi. "Yemek barcamalarının içinde..."•

Kral, evlenme çağına gelen kızına uygun bir damat adayını nasıl bulacağını düşünüyordu. Öyle biri olmalıydı ki, gözü gibi baktığı biricik kızını gerçekten sevmeli, ona hak ettiği değeri vermeliydi. Yapacağı şeylerle de ispatlamalıydı sevgisini, hem kendisine hem de prensese... Aklına bir fikir geldi ve bunu fermanlarla ülkenin dört bir yanına duyurdu:

“Güneşi kucaklayan delikanlı kızımın evlenebilecek! Her kim ki bunu yaparsa, kızım onun olacak!..”

Fermanı duyan ülke delikanlılarını azim ve telaş sardı. Ne yapmalı ne etmeliydiler ki, güzeller güzeli prensese kavuşmalıydılar.

Fakat aradan aylar geçiyor kimse bu işi beceremiyor, pes edip gidiyordu birer birer... Bir gün kralın huzuruna giyim kuşamı hiç de hoş olmayan; ama oldukça yakışıklı bir delikanlı geldi. Güneşi kucaklayabileceğini hem de bunu kralın ve kızının huzurunda yapmak istediğini söylüyordu.

Kral kabul etti delikanlının isteğini... Güneşli bir günde sarayın bahçesinde kral ve prenses yanyana oturdu, çevrelerinde de büyük bir kalabalık ne olup biteceğini bekliyorlardı merakla...

Prensese içinde bir şeyler kıpırdıyordu bu gence baktıkça...

“Hadi bakalım, kucakla güneşi de görelim!” dedi kral.

Delikanlı hızla koşarak, korumaları aştı, prensese sımsıkı sarıldı, bir türlü bırakmıyordu

“Sen ne yaparsın böyle?” diye kükredi kral şaşkınlığını atınca, “Nedir anlamı?”

Prenseden zorla ayrılan delikanlı boynu bükük; fakat neşeli bir sesle, “Sayın kralım, siz ‘Güneşi kim kucaklarsa kızım onundur’ dediniz. Ben sarayın karşısında otururum. Gözlerimi açtım, kızınızı gördüm. Yüreğim aşkının, güzelliğinin, sevgisinin ateşiyle yandı kavruldu. Her gün pencereden penceresine bakarım, onu gördümmü günüm aydınlanır, ışıltılı olur. Göremezsem kahr olur, karanlıklara boğulurum. Ben onunla var olur onunla yok olurum. Benim gündüzüm, gecem, yazım, kışım, sıcakım, soğuşum o... Benim güneşim o... Ne olursa olsun bu an bile bana sonsuza dek yeter. Ölümüm güneşimden olsun razıyım sayın kralım...”

Herkesin hatta kral ve prensese bile gözleri doldu bu sözlere...

“40 gün 40 gece düğün yapılsın, kızımı verdim bu gence!” diye haykırdı kral...

Prensese neşeyle ellerini çırpı. Kral doğru bir seçim yapmıştı. Sevginin güneşini yakalayana kızını vermişti. •

Gönderi: Sennur Buras

Bilinç-Çıkar Savaşları

Yirmibirinci yüzyıl öteki yüzyıllara benzemeyecek. Ben bu yüzyılın sonunda, 152 yaşında olarak bu dergiye yazacağım yazıda hepinize anımsatacağım bunu... Sakın “Bütün Dünya”nın 2100 Şubat sayısını

unutmayın... İnsan, tarihi boyunca bilim, yaşam ve hürufeye içinde kalmıştır. Yapısı nedeniyle çıkar peşinde olan biz gelişmiş canlılar, bu çıkarı iki yoldan elde edebilmişiz: Ya bilimle ya da hürufeyeyle... Bu iki olgu, yaşamımızın kalitesini belirlemiştir. Bilimin sunduğu olanaklar, yine bilimin sunduğu

felaket tablolarıyla denetlenebilirken hürufenin ispat gerektirmeyen doğruluğu çoğu insanın çıkarına uygun düşmüş, mazeretin dayanılmaz çekiciliği ve “maalesef” sözcüğünün hoşgörüsü ve sığınma büyümesi bilmeden bilgi salmayı unutmamıştır.

Ali Murat Erkokmaz ve “Çocukları”

hibi olmaya bayılan insanların hürufeye katnatları altında saklanmalarına neden olmuştur. İnsanlar burada endişe etmeden yüzyıllarca çıkarlarına sınırlanarak cahil cahil sınırlanmışlardır; çünkü bilimin örtmeninin tek yolu hürufelerdir.

Ben çocukken öğretmenime “Kanalizasyonlar neden denize veriliyor?” diye sormuş-

tum. Öyle ya, o iğrenç atıklar mas-mavi denizi kirletmiyor muydu?

Yanıt, denizin çok büyük olduğu, az bir kirliliğin zarar veremeyeceği, hatta denizin onu rahatlıkla temizleyeceği gibi birtakım sözler olmuştu. Zaman içinde bunun öyle olmadığı görülmüştü. Öğretmenimin bu konuda üzüldüğünü ya da sorumluluk

yor mu? Bunu duymayan kaldı mı aramızda?

Ama insan duyarsızdır ve tepki vermez.

Gerçekte, yüzyıllar boyunca insanlar doğal yöntemlerle sağa sola gitmişler, karınlarını doyurmuşlar ve besinlerini üretmişlerdir, bu yüzden de doğanın kirlenmesi de çok yavaş olmuş. Hatta doğa bir biçimde bunun üstesinden gelebilmiştir. İnsan sayısının da azlığı,

aldığını sanmıyorum. Öyle ya, ona da aynen öyle öğretilmişti. “Doğa kocamandır, bir şeycikler olmaz” kabilinden antibilimsel yaklaşımlar şimdi bile aramızda yaşamıyorlar mı?

Denizler birkaç yılda öylesine kirlenmiştir ki bırakın yüzmeyi, içinde balık bile yaşayamaz olmuştur. Oysa en az otuz yıldır bilim çevreleri “Denizler kirleniyor” diye bangır bangır bağırımı-

gözle görülebilen bir bozulma oluşmasını engellemiştir.

Kızılderililer’in yerleştikleri bölgenin hayvanını ve bitkisini bitirip her yıl başka bölgelere göç etmeleri, beş on yıl sonra tekrar eski yerlerine döndüklerinde yine yaşanabilir bir yer bulmaları, bir biçimde doğanın da yaşama armağan ettiği bir mucizedir. Bir mucizedir de, bu mucizenin de bir sınırı vardır.

Endüstriyel çağla birlikte insanın makineye ve toplu üretime merakı, fabrikaların kurulmasına ve yoğun bir kirlilik furyasına yol açmıştır. Bacalardan salınan zehirli gazları rüzgar sağa sola savurmuş ancak içlerindeki zehirli parçacıklar atmosfere tutunmayı başarmışlardır. Paranın hipnoz gücü altındaki sanayiciler, doğanın bunu rahatça kaldıracabileceği konusunda insanlara güvence vermişlerdir.

tir bile... Son yüzyıl içindeki teknik gelişim, değişim ve saldırı dünyanın ve ona bağlı olarak evrenin rotasını çarpıtmaya başlamıştır. Bilinçli olarak yapılan göz yumma, bilim insanlarını felaket tellallığı yapmakla suçlamış, paranın tutsağı politikacılar, iş insanları, sanayiciler ve hatta kimi bilim insanları “benden sonra tufan” mantığıyla dünyayı bir felaketin eşiğine getirmişlerdir.

Gerçekte kimsenin de umurunda olmamıştır açıkçası... Herkes kendi küçük çıkarının peşinde sanayi nimetlerinden yararlanmaya devam etmiştir.

İnsan duyarsızdır ve kolay kolay tepki vermez.

Kimya, elektrik, bilgisayar derken işin çivisi çıkmıştır. Gönenç ve mutluluk peşinde koşan insanoglu ve insankızı, bu lüksün bedelini neyle ödüyor ilgilenmemiş-

Ama zaten insan duyarsızdır ve nasıl olsa ciddi bir tepki vermeyecektir.

Yazılarımı okuyan ve çalışmalarımı izleyenler bilirler, ben de bir bilim fanatığımdır. Bilime dayalı olmayan hiçbir kuramı, söylemi ve ütopyayı onaylamam, benimsemem, kabul etmem. Bu nedenle de konu ne olursa olsun

araştırdım. Arkasındaki bilimsel doğruları, gelişmeleri ve akıllı insanların yorumlarını aklımın elverdiği ölçüde incelerim.

Bu nedenle de kimi politik tavırlarına karşın uzun yıllar önce Greenpeace'in üyesi oldum, onları destekledim. Arabamın arka camında çıkartmalarını taşıdım. Greenpeace'in bilimin yanlış

tenler devleti idare edenlerle anlaşıp bilimi çarpıtmışlar, halkların bilgisizliğini destekleyerek ortak vurgunlar düzenlemişlerdir. Her yıl kanserden ölen milyonlarca insanın gerçekte ilaç ve tıp sanayine büyük katkıda bulduklarını, insanlara iş sahası açtıklarını savunmuşlardır. İki keyif tütün püfünün bir yaşama bedel olduğunu reklamlarla genç dimağlara giydirmişlerdir. Hastanelerde

kullanımını yine bilimi kullanarak irdemesi ve insanları uyarmasını hayranlıkla izledim.

Bilim kesinlikle irdelenmesi, keşfedilmesi, ilerlemesi gereken bir alandır. Üstelik yaşamın her noktasının yapı taşıdır. İnsanı insan yapan da bunu keşfetmesi ve değerlendirebilmesidir. Oysa öyle mi yapmıştır insan?

Ateşi bulmuş, sigarayı yakmış ve kanser olmuştur. Sigara üre-

ölümle pençelesen zavallı cahillerin yerine atlar, çiftlikler ve sigara içen kovboy resimleri, kentleri süslemiştir. Anımsarsınız.

Klima reklamları bize serin ve insancıl ortamlar taşıırken ozon tabakasını nasıl deldiklerini söylememişlerdir. Kullandığımız deodorantın her puff deyişinde yaşamımız için bir bomba daha patladığı bize anlatılmamıştır.

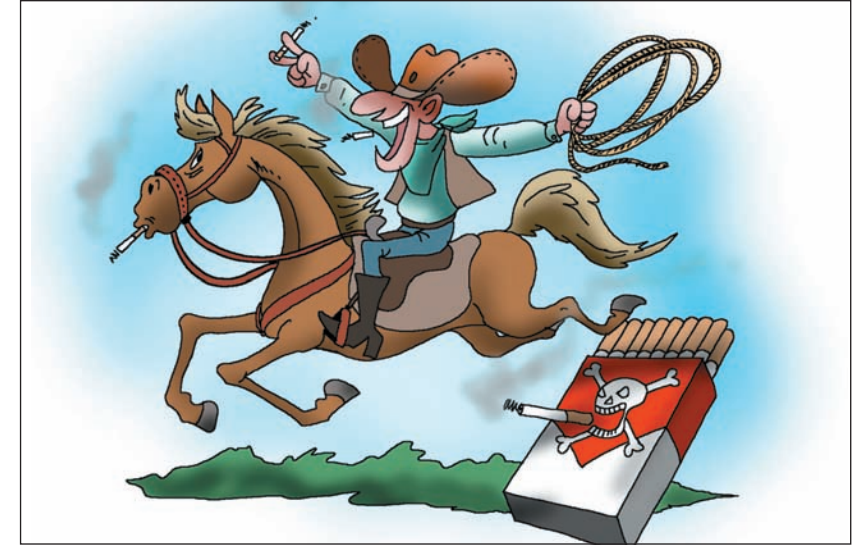
Mısırın, çileğin falan genetik

yapılarını bozarak daha verim almak para babalarının da küçük çiftçinin de çok hoşuna gitmiştir. Bu gıdaların DNA yapılarındaki değişimlerin yer altı sularıyla öteki canlılara taşındığında olabilecek konusunda ahkam kesen birçok bilim insanı ya satın alınmışlar ya da susturulmuşlardır.

Ama zaten insan duyarsızdır ve nasıl olsa ciddi bir tepki vermeyecektir.

musunuz? Hormonlu gıdalar, yapay döllenmeler, klonlamalar? Haydi hayırlısı...

Kısa vadede kimi sorunların çözülmesi eğer bilimsel açımdan ve filtrelemeden geçirilmezlerse o kısa vade başka sorunlar için de geçerli olacaktır. Hatta vade öylesine kısa olacaktır ki insan çözüm bulabilmek için gerekecek düşünce zamanına bile sahip olamayacaktır.

Canlılar öteki canlıları yiyerek yaşarlar. Beslenme zinciri-halkası denilen olgu yaşamın temel taşıdır. Genetik yapısı bozulan her canlı, kendisiyle beslenen öteki canlıların da genetik yapılarını bozacaktır. Onlar da ötekilerinin... Bunun da inanılmaz bir hızda oluşacağı bir gerçektir. Doğa çözüldüğünde insanın yaşama şansı nedir sizce? Beslenme zincirinin şu anki konumunu biliyor

Ama zaten insan duyarsızdır ve o konumda bile ciddi bir tepki verebileceğine inanmıyorum.

Mars'ta su arayan Amerikanyalılar buraya taşınmayı gerçekten düşünüyorlar mı sizce? Güzeller güzeli dünyamızdaki küçücük bir aksaklık bile bizi umutsuzluğa düşürürken kuru kızıl bir gezegende okula giden çocuklar, yürüyüşe çıkan sevgililer sizce ne denli ger-

çekçi? Mars nükleer oluşumlar ve yeni silah altyapıları için ideal zenginliklere sahip olabilir; ama şırl şırl akmayan dereleriyle, rüzgarda hışırdıyamayan sonbahar ormanlarıyla, baharda açmayan papatyalarıyla tam bir cehennem değil midir?

Geçenlerde eski ABD başkan adaylarından Al Gore'un sunduğu muhteşem bir belgesel film izledim. Davis Guggenheim'in yönet-

olarak değil; ama bir çevre bilimci olarak... Sinemadan çıktığımda bacaklarım titriyordu. Gerçekten dünya bu denli kötü bir durumda mıydı? Yoksa bu bir propaganda mı? Oscar aldığı bu yapıt bence sinemanın da geleceğini belirliyordu.

Ama zaten insan duyarsızdır ve nasıl olsa bu filme de ciddi bir tepki vermeyecektir.

Eve gelince geçtim oyuncağımın başına, alt üst ettim interneti... Gerçi zaten yıllardır ben de

tiği 100 dakikalık bir imdat çağrısı olan bu filmin orijinal adı "Inconvenient Truth", yani "Uygunsuz Gerçek". Zavallı dünya, birkaç oy farkıyla nasıl bir yöneticiden, nasıl bir bakış açısından mahrum kaldığını bu filmde görebiliyor. Al Gore, on yıllardır kendini çevre sorunlarına adanmış. Bakmış olacak gibi değil, sonunda bilimsel ortamlardan topladığı belgeleri bir film biçimine getirmiş. Böylece dünyanın dikkatini çekmeyi başarmış. Bir politikacı

bu konuları inceliyorum ve bu nedenle tonlarca dökümana sahibim; ama bu kez işe başka bir göz ve kriterle bakmaya çalıştım.

Al Gore'un göstergeleri insanlarca ölçülebilen değerlere dayanıyordu. Ya ölçülemeyenler ne oluyordu? Öyle ya, bilim yalnızca kimi faktörleri ölçebiliyor. İnsanların ölçüm olanakları ve bilgileri dışında kalan fizik nasıl değerlendirilebilir? İnsan genomu daha birkaç yıl önce açılabilirdi. Üstelik

milyarlarca yeni soruyu ve kapıyı da beraberinde açtı getirdi.

Genetik bilimini koyun bir yana, daha gezegen yapımızı ve hareketlerini bile doğru dürüst bilemiyoruz. Yüzeysel kimi ölçümlerin dışında ne söyleyebiliyoruz ki? Hangi depremi görebiliyoruz? Hangi fırtına nereye gidecek bilebiliyor muyuz? Yalnızca izleyebiliyoruz. Küresel ısınma bile oluştuğunda ayırt edilebildi. Bilemediklerimizin ardında nasıl bir oluşumlar zinciri yer alıyor acaba? Piyango nereden vuracak?

Al Gore'un senaryoları bana kalsa yüzde biri bile göstermiyor. "Bu durumda 10 yıl" diyor Gore. On yıl içinde dünya yaşanması zor bir yer olacak. Bugün yer değiştiren binlerce göçmenle uğraşamayan dünya, yarın göçecek, yeni yaşama alanları arayacak yüz milyonları nasıl karşılayacak sizce? Yüzmilyonlarca insan hareketlenince sarsılmayacak mı dünya?

Kıtık, seller, kuraklıklar birbirini izleyerek dünyanın farklı yerlerini vuracak. Hele bir de Antarktika ve Grönland'ın kimi bölümlerinin eriyip okyanuslara karışma gerçeği var ki, inanması gerçekten güç; ama başımıza geldiğinde işin içten çoktan geçmişi olacağı bir bilimsel öngörü...

Denizler 6 metre yükselince ortada ne İngiltere adası kalacak, ne Kuzey Avrupa... ABD'nin bile yarısı sular altına gömülecek.

Tabii bir tek Türkiye'ye birşey olmayacak; çünkü biz Türk'üz, bize bir şey olmaz. Bu nedenle son yapılan ölçümlerde sera gazları ve atmosferin kirlenmesi konusunda en birinci ülke (gururla söylüyorum) Türkiyeymiş. Oh be, sonunda kapık bir birincilik. Eurovision Şarkı Yarışması'ndan buana hiç böyle keyiflenmemiştim. Hiçbir konuda önlem almayan, fabrika bacalarının ürettikleri zehirlerin hiçbir biçimde filtre edilmeden havaya karıştığı en birinci ülke benim vatanımdır meğerse. Çocuklarımız zehirli gazlar yüzünden hastanelere taşındıklarında, açlıktan beynimiz döndüğünde herhalde okullarda derslere girmeden "Türk'üm, doğrudum, önlem almadım, bilime inanmadım, varlığını tüm insanlığa ibret olsun"u söyletecekler çocuklarımızıza...

Bilinç ve çıkar çatışması insanlığın tüm tarihinde var olmuş. İnsanın anlayamadığı tek öge çıkarın bilimde olduğu ve bu nedenle çıkarları için bile bilime dayanması gerektiğidir. Yoksa hangi çıkar insanın var oluşundan daha değerli olabilir ki?

AliMuratErkorkmaz@butundunya.com.tr

"Bilginizi Denetleyin" in Yanıtları...

- 1) Aşık Veysel •2) Tamburi Cemil Bey •3) Namık Kemal
- 4) Emanullah Han •5) Karacaoğlan •6) Reşat Nuri Güntekin
- 7) Sabahattin Ali •8) 9 Eylül •9) Teşkilat-ı Esasiye •10) Osman Hamdi Bey
- 11) İstanbul •12) Selma Lagerlöf •13) Victor Hugo
- 14) Topuk •15) Haldun Taner •16) İtalya •17) Gariip •18) İç Anadolu Bölgesi
- 19) Olimpos •20) Bahkесir

Mimar Sinan, Kanuni Sultan Süleymanın isteği üzerine İstanbul'un su sorununa mimari debası ile bir çözüm yolu bulmuştu. Padişah evlere özel kanallarla su alma ayrıcalığını bir ödül olarak büyük mimara tanımıştı. Ancak Mimar Sinan yaşama veda ettiği anda evinin çeşmesinin suyu akıyordu.

Susuz Ev

•Derleyen: Şebnem Şen - *Bütün Dünya*•

Kanuni Sultan Süleyman döneminde İstanbul'da sürekli olarak su sıkıntısı yaşıyordu. Padişah bu sorunun çözümü için Mimar Sinan'a başvurdu. Sinan'ı huzuruna çağırıp "Mimarbaşı, halkımız su gereksinimi içinde" dedi. "Bir at yükü su için çok miktarda akçe ödüyorlar. Acaba halkımızın su gereksinimini karşılamak için birşeyler düşünemez misin?"

Mimar Sinan bunun üstesinden gelebileceğini düşündü; ancak bir ön inceleme yapması gerektiğini de biliyordu. "Sultanım siz izin verin, ben İstanbul'un çevresini bir dolaşayım" dedi. "İstanbul dışındaki suların kent içine nasıl getirileceğinin yollarını bir arayayım, daha sonra size kesin yanıt vereyim."

Kanuni, mimarbaşının bu önerisini mantıklı buldu ve çalışmalarına başlamasını söyledi. Mimar Sinan yanına yardımcılarını da alıp yola çıktı. Çekmece'den başlayarak Beşiktaş'a değin İstanbul'un tüm kıyılarını dolaştı, dereleri ve büyük küçük demeden akan suları belirledi. İncelemeleri sonunda, bu suların nerede toplanacağını, taşıma kemerlerinin nereden geçmesi gerektiğini, kent içine nasıl dağıtılacağını tüm ayrıntılarıyla planladı. Sonunda elinde tutarlı bilgiler ve hesaplarla padişahın huzuruna çıktı. Kanuni, Mimar Sinan'a, "İstanbul'a su getirmenin yollarını buldun mu?" diye sordu. Fikirlerini ayrıntılı olarak dinlemek istiyorum."

Sinan kendinden emindi; fakat önerisinin padişah tarafından onaylanacağından kuşkuluydu:

"İstanbul'a dışarıdan su getirmek olanaklıdır, sultanım" dedi. "Ancak bunun bir bedeli var, eğer bu bedeli ödemeyi kabul ederseniz istediğiniz planı gerçekleştirebiliriz." Padişah "Bedeli nedir, mimarbaşı?" dedi. "Söyle bakalım, elimden gelen her bedeli ödemeye hazırım."

Mimar Sinan, padişaha "Sultanım" dedi. "İçeride altın dolu keseleri uç uca dizmek gerekiyor. Eğer bunu yaparsanız İstanbul gereksinimi olan suya kavuşur."

Kanuni bu yanıt karşısında hiç duraklamadan "Mimarbaşı" dedi. "Sen suyu İstanbul'a getirdikten sonra, keseleri uç uca değil, yan yana dizmeye bile razıyım."

Bunun üzerine Mimar Sinan kolları sıvadı, hiç zaman kaybetmeden çalışmalara başladı. İstanbul'un dışındaki suları Kağıthane çevresinde belli yerlere topladı. Oradan da dere içlerine büyük geçitler yaparak İstanbul'a getirdi ve suyu kentin belli meydanlarına kurduğu çeşmelerden akıttı.

O güne gelinceye değin, musluk gibi bir araç olmadığı için sular boşa akıp giderdi. Artık çok pahalıya mal olan suyu bostanlara, yollara akıtmak istemiyorlardı. Büyük mimar buna da bir çözüm yolu bulmuştu. İstanbul'da ilk kez "lüle" adı verilen musluğu çeşmelere taktırmıştı. Mimar Sinan'ın dehası ve Kanuni Sultan Süleyman'ın gücü birleşince İstanbul halkı su sıkıntısını gidermişti. Ka-

nuni harcanan emeği ve parayı göz önüne alarak suyun ölçülü kullanılması gerektiğini bildiren bir ferman çıkardı:

"İstanbul meydanlarındaki herkese açık çeşmeler halkın malıdır. Hiç kimse bu çeşmelerden gizlice yer altından evine su alamayacaktır."

Padişah kendi koyduğu bu kuralı yalnızca Sinan için uygulamadı. Ona "Sen İstanbul için bu denli yararlı bir iş yaptın. Uzak diyarlardaki suları ayağımıza değin getirdin. İzin veriyorum; sen evine özel olarak su çeşmesi yaptırabilir, su alabilirsin."

Bunun üzerine Süleymaniye çevresindeki çeşmeden Sinan'ın evine özel olarak kanal açıldı ve su verildi. Böylece Mimar Sinan evinde suyu olan tek kişi oldu.

Mimar Sinan Şehzadebaşı Cami'sini, Süleymaniye Cami'sini ve Edirne'deki Selimiye Cami'sini yaptıktan sonra yaşlandı. Dönem değişmişti, kendisini yakından tanıyan ve değerini bilen insanlar teker teker ölmeye başladı. Bu sırada Kanuni de ölmüştü. Sinan 99 yaşına geldiğinde, İstanbul'da adeta yapayalnız kalmıştı. Yeni bir kuşak yetişmişti. Bir gün tanımadığı bir kişi gelip Sinan'ın kapısını çaldı. "Buyurun" dedi. "Ne istiyorsunuz?"

Gelen adam "Ben Topkapı Sarayı habercisiyim" diyerek kendini tanıttı. "Sizi divana çağırıyorlar." Mimar Sinan ilerlemiş yaşına karşın "Acaba Topkapı Sarayına beni niye çağırıyorlar?" diye içinden geçirdi. Saraya gitti ve kendini kadıllardan, ulemalardan, müftülerden oluşan soruşturma kurulunun karşısında buldu. Ku-

rulun başkanı Sinan'a "Sayın mimar hakkınızda şikayet var" dedi. "Hiç kimse evine özel olarak su almasın" diye padişah fermanı olduğu halde, sizin evinizde özel su varmış."

Sinan hiç duraksamadan "Evet" dedi. "Cihan Padişahı' İstanbul'a dışardan su getirdiğim ve halkın bu sıkıntısını giderdiğim için bana özel olarak izin vermişti."

Kurul üyeleri "O zaman padişahın verdiği fermanı bize göster" dediler. Sinan bu istek karşısında "Ben o zaman 'Cihan Padişahı'ndan ferman istemeye utanmıştım" dedi. "Fermanım falan yok; ama su benim evimde akıyor."

Sinan'ın bu açıklaması karşısında soruşturma kurulu kendi arasında uzun tartışmalar yaptı. Kimi kurul üyeleri "Sinan büyük hizmetler etmiştir, evinde suyu aksın" diye görüş belirtirken kimileri de "Ali Osman'a hizmet eden yalnızca Sinan mı? Sinan gibi daha nice hizmet edenler vardır. Ya onların da evine özel su

verilsin ya da Sinan'a da bu ayrıcalık tanınmasın" diye karşı çıktı.

Kurul uzun tartışmalar sonunda şu karara vardı:

"Sinan gibi hizmet edenlerin de evine su bağlanamayacağına göre, Sinan'a verilen su kesilecek; fakat şimdiye kadar fermansız kullandığı su için herhangi bir ceza verilmeyecektir."

Sinan kendisine bildirilen bu karardan sonra evine döndü. Yorundu; fakat üzgün değildi.

Sonunda Sinan 100 yaşında hastalanıp yatağa düştü. Ölüm döşeğinde yatarken başucunda bekleyenler evin susuz kalmasını konuşuyordu. Sinan konuşulanları duyabiliyordu. Bir dahinin alçakgönüllülüğü ile onlara döndü ve şunları söyledi:

"Biz hizmetimizi dünyada bir bardak suya satacak denliencil değiliz. Yararlı bir iş yapmanın gururu içindeyiz. Dünyada evimize su verilmediği için üzgün değiliz."

İstanbul'a su getiren Mimar Sinan susuz evinde yaşama veda etti. •

Afrika'da aslan avına çıkan iki genç elleri boş dönmüştü.

Kendi aralarında başarısız olmalarının nedenini tartışıyorlardı.

Onların tartışmalarına kulak misafiri olan yaşlı ve deneyimli avcı "Gelin size bu avın püf noktasını öğreteyim" dedi.

İki genç önemli bir gızi öğreneceklerini umuyorlardı. Hemen deneyimli avcının karşısına oturup anlattıklarını dikkatli bir biçimde dinlemeye adam da anlatmaya başladı:

"Korunaklı bir yere gizlendikten sonra, gece yarısını bekleyeceksiniz. Ortalık zifiri karanlık olunca, karşımızda iki fosforlu göz parlar. İşte o iki gözün tam ortasına nişan alacaksınız."

Gençlerden biri gülümseyerek, "Sayın ustam" dedi. "O eskiden di. Artık aslanlar da bu yöntemi öğrenmişler. İkişer ikişer dolaşıp birer gözlerini kapatıyorlar." •

Filler Konuşurlar mı?

Asya filleri (*Elaphus maximus*) ve Afrika filleri (*Loxodonta africana*) temel amaçları olan soy sürdürmeyi başarabilmek için kendilerini ko-

rumalı, beslenmeli ve üremelidirler. Bu üç alt amacı (temel amaç, soyu sürdürmek) gerçekleştirirken hem sürü içindeki bireyler hem ayrı gezen sürüler hatta bireyler birbirlerinden haber almalı ve birbirlerine haber vermelidirler.

Çoğu canlı gibi filler de bakışarak, hareketlerle ve çıkardıkları seslerle anlaşılır. Sürü biçiminde yaşayarak küçüklerin beslenme ve

bakımları hatta eğitimlerini kolaylaştırmış olurlar. Yürüyüşe geçtiklerinde yavrular büyükler arasında yer alarak insan kurşunlarından bile korunurlar. Aslan ve leoparlar iç kesimde bulunan yavrulara ulaşamadan anne ya da teyze hortumuyla kavranıp havaya kaldırılarak bir yana savrulur, yırtıcı hayvan daha ne olduğunu anlayamadan kendini yerde bulur. Yavruların ortada yürümesi sorununu çözmek yani onları hareket durumundayken yerlerine geçmeye alıştırmak için anne ya da teyzelerden birinin "yan bakması" yeterlidir. Bu, sorunu

Hayvanlar Arasında

Erdoğan Sakman

çözmüyorsa, harekete başvuru-
lur. Büyüklerden biri, yavrunun
yanına giderek ayağıyla küçüğü
sürünün ortasına kibarca iter.
Böylece, önce bakışlar sonra ha-
reketlerle iletişim sağlanır ve bir-
kaç denemeden sonra yavru söy-

kulağının duyamadığı bir homur-
tuyla bağıırır. Filin ağız boşluğun-
da büyüyen ve solukla enerji ka-
zanan bu sesler beş kilometre
uzaktaki başka bir sürüye ya da
eş arayan bir erkek file ya da kay-
bolmuş yeni yetmelerden birine
ulaşır. Sesi duyan fil ağzını
açar ve alt çeneden giren
yani orayı titreten dalgalar
beynin önündeki kafatası
boşluklarına dolar. Bu yapı-
nın çevresinde bulunan çok
duyarlı sinir uçları, algılanan
titreşimleri elektrik dalgala-
rına çevirip beyne gönderir.
Böylece, algılanan ses be-
yinde anlam kazanarak ge-
reği yapılmak üzere hareket
düzenine buyruk verilir.

Iletişim fillerde çok
önemlidir. Soyun sür-
dürülmesi erkekle dişin-
in buluşmasına bağlı-
dır. Dişi sürüde ve er-
kek yalnız gezdiğinden er-
keklerin sesle iletişim düzeni
daha duyarlıdır. Sesi algıla-
yıp anlamı verildiğinde çok
uzaklara yayılan böğürtüler-
le yerini belli eder. İnsanlar
filin iletişim yöntemini, sesin
su içinde daha iyi yayılması
sayesinde ancak "sonar" ola-
rak taklit etmişlerdir. Kuşku-
suz yunusların su içinde ses
çıkartıp o sesin bir engele

leneni, isteneni, anlar ve bekle-
nen hareketi yaparak sürünün
ortasındaki yerini alır.

Sürü dışındaki birey ya da
uzaklardaki sürülere ulaşmak için
fil başını dolayısıyla hortumunu
ileri yukarı kaldırarak ve insan

çarparak geri dönmesini algılayıp
anlam verebilmeleri balık sürülerin-
in yerlerini saptama düzeni, in-
san yapısı sonara temel olmuştur;
ama fillerin haberleşme düzeni he-
nüz taklit edilememiştir.

Tüm bunlar göstermektedir ki

doğada özgür yaşayan canlıları
yalnızca seyretmek yetmemekte-
dir. Gösterilen çabaların ve veri-
len zamanın yararlı olması için
canlı davranışları daha iyi ince-
lenmelidir. Özellikle karşılaştıkları
sorunları nasıl çözdükleri öğre-
nilmelidir. Başka bir deyişle, çö-
zölmeleri için mutlaka bir buluş
yapmayı gerektiren sorunlar ya
da sorunlu durumlara geçerli yan-
ıtlar bulmak için doğadaki çö-
zümleri olanaklı yapan çözüm il-
keleri elde edilmelidir. Örneğin
sonardan güçlü ses dalgaları ya-

yılır. Bunlardan çevredeki engel-
lere çarpıp geri dönenlerin ek-
ranlarda resimleştirilmiş durum-
larından geri dönen ses dalgaları-
nın ne ya da nelere çarptığı anla-
şılır. Filler de geri dönen böğür-
tülerin ses dalgalarının ne (canlı
ya da cansız) gibi engellere rast-
ladığını, engelin uzaklığını (algı-
lanan seslerin şiddetinden) anlar
ve bu bilgileri değerlendirip bir
karara varırlar. Böyle düzenlerin
genç araştırmacılar tarafından ya-
pılması doğayı yararlı biçimde
kullanmanın belirtisi olur. •

Yeni taşındığı evde üniversiteden sınıf arkadaşıyla akşam
yemeği için hazırlık yapıyorlardı. Birisi sofrayı hazırlarken öteki sa-
lata için soğan doğruyordu. O anda telefon çaldı. Ev sahibi kısa bir
telefon görüşmesinden sonra hemen mutfığa koştu; neşeli bir bi-
çimde "Sakin salataya soğan koyma" dedi.

Bu uyarıya bir anlam veremeyen arkadaşı "Neden?" diye sordu.

Ev sahibi, arkadaşının bu sorusuna yanıt olarak "Üst katta
oturduklarını söyleyen iki kız kardeş güle güle oturmasına geli-
yorlar" dedi.

Ev sahibinin verdiği bu habere çok sevinen arkadaşı "Soğanlar
bir kenarda durabilir" dedi. "Ben öteki yemeklerle ilgilenirim, sen
şimdi masaya iki şarap kadebi daha ekle."

Kısa bir süre sonra kapının zili çalınca ev sahibi hemen kapıya
koştu. Kısa bir süre sonra da mutfakta hazırlıklara devam eden ar-
kadaşına seslendi:

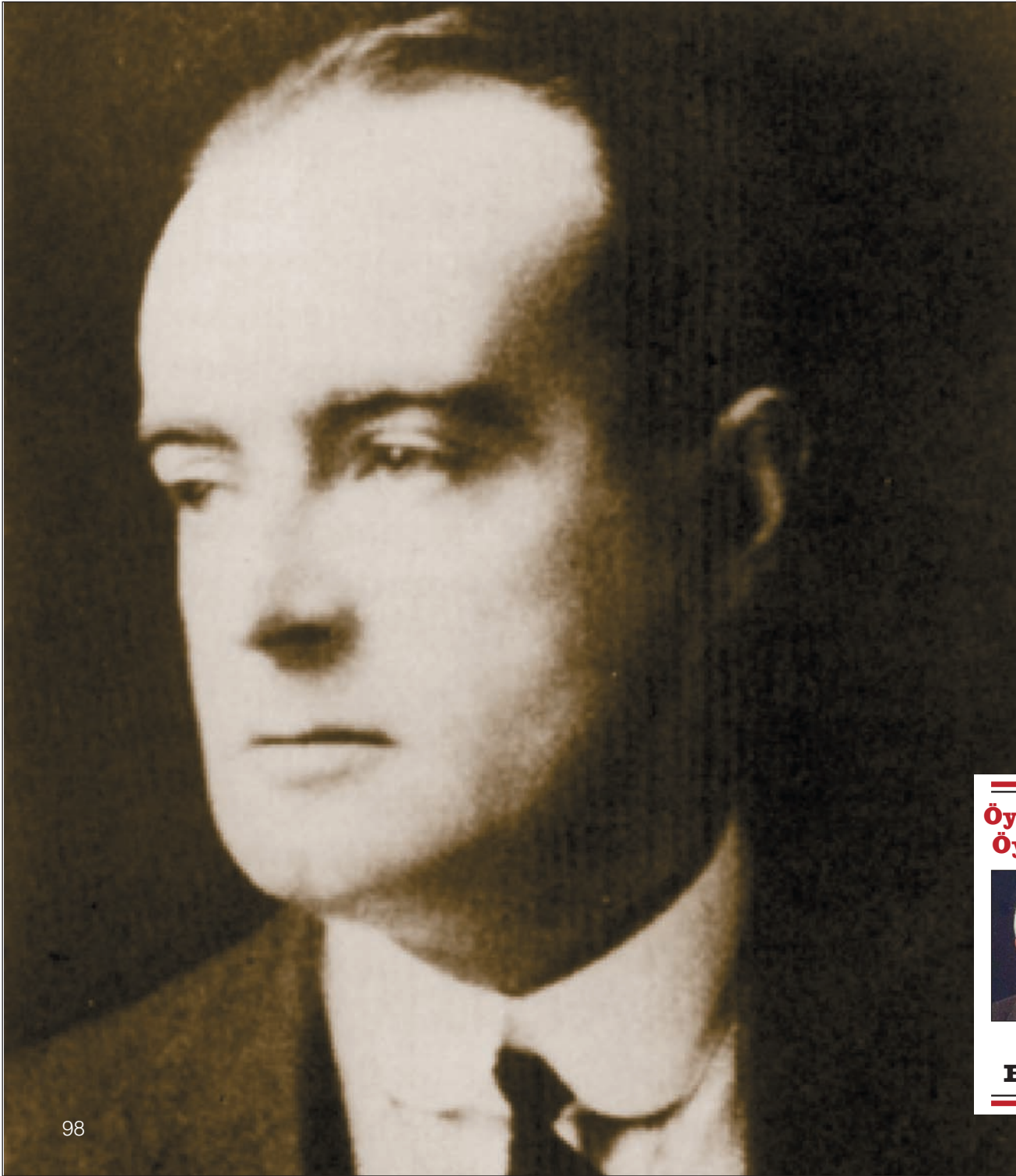
"Salataya istediğin kadar soğan koyabilirsin." •

Seçim yasalarının başladığı akşam milletvekili adayının
eşi derin bir soluk aldı ve "Sonunda şu propaganda konuşmalar-
ı bitti de kurtuldum" dedi. "Yorgunluktan canım çıktı."

Koltuğa oturmuş televizyonda haberleri izleyen milletvekili
adayı, eşinin bu yakınmalarını duyunca "Sana ne oluyor ha-
nim?" dedi. "Asıl yorulan kim acaba? Bugün tam on ayrı yerde
konuşan bendim, sen değil."

Kadın, eşinin sözlerini umursamadan yanıt verdi:

"Konuşmak da bir şey mi yani..." dedi, tepkili bir biçimde.
"Senin on kez konuşma yaptığın doğru; ama onların bepsini
dinleyen bendim." •

*“Saki” Takma Adını Ömer Hayyam’ın
Rubailerinden Alan İngiliz Öykücü:*

Hector Hugh Munro (Saki)

Dünya yazınında “Saki” olarak tanınan H. H. Munro zekice kurgulanmış, hiciv unsurunu eğlendirici bir biçimle kaynaştıran öyküleriyle iz bırakmıştır. Munro, 1870 yılında İngiliz egemenliği altındaki Burma’da (şimdiki Myanmar) doğdu. Babası Burma polisinin kıdemli şeflerindendi. Annesi genç yaşta ölünce Hector çocukluğunu eli sopalı iki halanın gözetiminde İngiltere’nin Devon Bölgesi’ndeki Pilton kasabasında geçirdi. Saki’nin öykülerinde yer yer görülen zulüm izleğinin mutsuz çocukluğunun bir yansıması olduğu söylenebilir. Okul öğrenimini babası emekli olduktan sonra bizzat babasından aldığı özel ve kişisel eğitim ve yolculuk yılları izledi. Yirmüç yaşındayken babası gi-

bi Burma polisinde görev aldı; ancak sağlık nedenlerinden dolayı kısa bir süre sonra bu görevinden ayrılarak tekrar İngiltere’ye dönmek zorunda kaldı.

Geçimini yazarlıkla sürdürmeye karar vererek gazeteler için siyasal taşlama yazıları, eleştiriler ve öyküler kaleme aldı. Balkanlar’da, Rusya ve Fransa’da gazete muhabirliği yaptı. İngiltere’ye döndüğünde “Daily Express” gazetesinde sürekli yazar oldu. Reginald adlı bir karakterin başından geçen olayları anlatan öykülerin yanısıra aristokrat sınıfın korkularını, karabasanlarını yazdı; fantastik hayvan tiplerini yarattı ve bunların insanlarla karşılaşmaları sonucu oluşan ilginç durumları öyküledi.

Saki 1916 yılında Birinci Dünya Savaşı’na katıldı, çarpışmalar sırasında öldü. •

Öyküleriyle Öykücüler

**Haluk
Erdemol**

Lütfen sayfayı çeviriniz →

Saki'den Bir Öykü:

Laura

“Gerçekten ölmüyorsun, değil mi?” diye sordu Amanda.

“Salı gününe değin yaşamam için doktorun izni var” dedi Laura.

“Fakat bugün cumartesi” dedi Amanda, soluğu tıkanırcasına. “Bu ciddi bir durum.”

“Ciddi olup olmadığını bilmiyorum” dedi Laura. “Evet, bugün kesinlikle cumartesi...”

“Ölüm her zaman ciddidir” dedi Amanda.

“Öleceğimi hiçbir zaman söylemedim ki! Olasılıkla insan Laura kişiliğim son bulacak; fakat yaşamım başka bir şey olarak sürecek. Sanırım bir tür hayvan olarak... Bir insan, son bulan yaşamı süresince çok iyi biri olmamışsa ruhu insan-

dan daha ilkel bir canlıya geçer, bunu biliyor muydun? Ben yaşamım boyunca çok iyi biri olmadım. Anlık koşullara bağlı olarak huysuz, kinci, pireyi deve yapan ve bunlara benzer şeyler sergileyen biri oldum.”

“Anlık koşullar hiçbir zaman böyle şeyleri haklı göstermez ki!” dedi Amanda aceleyle...

“Kusura bakma; ama eşin olacak Egbert bu şeylerin herhangi birini haklı gösterecek bir koşul. Sen evlisin onunla, bu ayrı bir olay. Evlilik yeminiyle onu sevmeyi, ona saygı duymayı ve katlanmayı sen kabullendin, ben değil.”

“Egbert'in ne kusuru var, anlamıyorum” diye karşı çıktı Amanda.

“Sanırım kusur bende” diye kabullendi Laura serinkanlı bir tavırla. “Egbert yalnızca hafifletici nedenlerden biri. Örneğin, geçenlerde çoban köpeği yavrularını gezdirmek için onları çiftlikten dışarı çıkardığımda Egbert öfke içinde ortalığı ayağa kaldırdı.”

“O yavrular Egbert'in çilli Sussex piliçlerini kovaladılar, yumurtlamakta olan iki tavuğu yerlerinden ettiler, bunlar yetmezmiş gibi bir de çiçek tarhlarının üzerinde koşuştular. Egbert tavuklarına ve bahçesine ne denli düşkündür bilirsin.”

“Her neyse, tüm akşam olayın üzerinde durması gerekmezdi. Sonra tam ben tartışmadan keyif almaya başlamışken birden ‘Konuyu kapatalım’ dedi. İşte o anda kinci huyum devreye girdi. Yavru köpek olayının ertesi günü onun çilli Sussex piliçlerinin hepsini yeni tohum atılmış fideliğe salıverdim.”

Laura'nın kıkırdamasında pişmanlıktan eser yoktu.

“Nasıl yapabildin bunu?” diye bağırdı Amanda.

“Çok kolay oldu” dedi Laura. “Tavuklardan ikisi yumurtlamaya yatmıştı; ama ben kararlıyım.”

“Biz bunun kaza olduğuna sanmıştık!”

“İşte, gördüğün gibi, öldükten sonra ruhumun daha ilkel bir canlı biçimine geçeceğine ilişkin geçerli nedenlerim var. Bir tür hayvan olacağım. Öte yandan, kendimce çok kötü biri de olmadım. Bu nedenle sevimli bir hayvan olacağımı düşünüyorum; şöyle zarif, kıpır kıpır ve eğlenmeyi seven bir hayvan, belki bir susamuru...”

“Seni bir susamuru olarak düşünemiyorum” dedi Amanda.

“Bir melek olarak da düşünemezsin herhalde.”

Amanda ses çıkarmadı. Evet, düşünemezdi.

“Ben şahsen susamuru yaşamının eğlenceli olacağını düşünüyorum” diye konuşmasını sürdürdü Laura. “Yıl boyu somon yemek, sizlerin sallandığı oltaya alabalığın bir zahmet yükselmesini beklemeye gerek kalmaksızın onu yuvasında avlamanın keyfi, üstelik zarif ve kıvrak bir gövde...”

“Bir de tazıları düşünsene” diye atıldı Amanda. “Onların senin peşine düşüp yaşamını zehir edeceklerini, sonunda seni avlayacaklarını düşünmek ne korkunç!”

“Bu daha çok eğlenceli olur bence; hele çevredeki kişilerin gözü önünde. Her neyse, cumartesiden salıya değin adım adım ölüme yaklaşımdan daha kötü bir şey değil. Ölünce başka bir biçime geçeceğim. İyi bir susamuru olursam belki başka bir insan biçimine geri dönerim, olasılıkla daha ilkel birine... Sanırım küçük, yanık tenli ve çıplak bir Habeş çocuğuna.”

“Ciddi olsan daha iyi olur bence” derken içini çekti Amanda. “Hele yalnızca salı gününe değin yaşayacaksın bu zorunlu.”

Ve Laura salı değil, pazartesi günü öldü.

“Çok kötü oldu bu” diye yakındı Amanda, eşinin amcası Sir Lulworth'a. “Tam zamanını buldu; birçok kişiyi golf oynamak ve balık tutmak için davet etmişim. Açelyalarımız da en güzel günlerinde.”

“Laura her zaman düşüncesiz ve saygısız olmuştur” dedi Sir Lulworth. “Goodwood Şenlikleri haftasında doğmuştu ve tam o sırada evde bebeklerden nefret eden bir konuğumuz vardı.”

“Her an çılginca fikirler üretti belleğinde” dedi Amanda. “Ailesinde akıl hastası olan biri var mıydı, biliyor musunuz?”

“Hayır, bu konuda bir şey duymadım. Babası West Kensington’da oturuyor, bunun dışında akıl sağlığı yerinde olan bir adamdır.”

“Laura yaşamını bir susamuru olarak sürdüreceğini düşünüyor” dedi Amanda.

“Yaşamın başka bir biçimde süreceğine ilişkin bu tür düşüncelere sık sık, hatta Batı’da bile rastlıyoruz” dedi Sir Lulworth. “Bunları delilik olarak nitelendiremeyiz. Laura yaşamı boyunca öyle anlaşılmaz ve sorumsuz biriydi ki yaşamının ötesinde ne yapabileceğine ilişkin kesin yargılarda bulunmak benim için olanak dışı.”

“Gerçekten bir tür hayvan biçimine dönüşmüş olabileceğine inanıyor musunuz?”

Çevresindeki kişilerin görüşlerinden etkilenerek kendi görüşünü kolayca oluşturan kişilerdendi Amanda.

Tam o sırada Egbert girdi odaya. Yüzündeki ifade, Laura’nın kaybının o andaki üzüntüsünün tek nedeni olmadığını açığa vuruyordu.

“Çilli piliçlerimden dördü öldürülmüş” diye yakındı yüksek sesle. “Hem de cuma günü gösteriye çıkaracağım o dört tanesi. İçlerinden biri o denli çaba gösterip

harcama yaptığım yeni karanfil tarhının tam ortasına sürüklenecek orada parçalanıp yenmiş. En güzel çiçek tarhim ve en iyi kümes hayvanlarım yok edilmek üzere özellikle seçilmiş, bu işi yapan alçak yaratık en kısa süre içinde olabildiğince zarar vermek için yeterli bilgi ve beceriye sahipmiş gibi hareket etmiş sanki.”

“Bunu yapan bir tilki miydi, ne dersin?” diye sordu Amanda.

“Daha çok kokarcaya benziyor” dedi Sir Lulworth.

“Hayır” dedi Egbert, “Her yerde perdeli ayak izleri vardı, izleri bahçenin aşağısındaki derenin kıyısına dek sürdük, hiç kuşkusuz bir susamurunun işi bu.”

Amanda hemen Sir Lulworth’a kaçamak bir bakış fırlattı.

Egbert çok sıkıntılı olduğundan kahvaltı edecek durumda değildi. Tavukların bulunduğu avlunun çitlerini sağlamlaştırma işini denetlemeye gitti.

“Laura hiç olmazsa kendi cenaze töreninin bitmesini bekleyebilirdi diye düşünüyorum” dedi Amanda. Bir rezalet karşısında utanç duymuş gibi çıkıyordu sesi.

“Bu kendi cenaze töreni” dedi Sir Lulworth. “Bir kimsenin kendi ölümlü bedeninden geriye kalana ne denli saygı göstermesi gerektiğinin görgü kuralları arasında yer alması iyi olurdu.”

Cenaze töreni için aile bireylerinin toplanmasına gerekli özen gösterilmedi ve bu kayıtsızlık aralıklı olarak ertesi güne değin sürdü. Törende ailenin yokluğu sırasında çilli piliçlerden sağ kalanlar

da boğazlanmıştı. Bu işi yapan çapulcu yaratık dönüş yolunda bahçedeki çiçek tarhlarının çoğunu darmadağın etmişti. Bahçenin aşağısındaki çilek fideleri de payını almıştı bu yağmalamadan.

“En kısa zamanda tazıları salacağım buraya” dedi Egbert. Yüzünde yabanıl bir ifade vardı.

“Kesinlikle olmaz!” dedi Amanda. “Böyle bir şey düşünemezsin! Yani, evden bir cenaze çıkarken böyle bir şey yapman uygun olmaz demek istiyorum.”

“Ama bu hemen önlem alınmasını gerektiren bir durum” dedi Egbert, “Bir susamuru dadandı mı durmak bilmez.”

“Artık hiç kümes hayvanı kalmadığından başka bir yere gider belki” diye yanıtladı Amanda.

“Gören de küçük canavarı korumak istediğini sanacak” dedi Egbert.

“Fakat doğru olur mu?” diye karşı çıktı Amanda. “Son günlerde deredeki su öyle azaldı ki saklanacağı yer kalmayan bir hayvanı avlamak hiç de sportmence bir davranış olmaz.”

“Aman Tanrım!” diye parladı Egbert. “Sportmenlik falan umurumda değil, bu lanet hayvanı bir an önce öldürmek istiyorum ben.”

Çok geçmeden Amanda bile pes etti. Çünkü, izleyen pazar günü, evdekiler kilisedeyken susamuru eve girerek kilerden bir somon balığının yarısını kopartıp almış ve onu Egbert’in çalışma odasındaki İran halısının üzerinde lime lime etmişti.

“Bu hayvan” dedi Egbert, “Ya-

kında yataklarımızın altına saklanıp ayaklarımızı ısırarak.” Amanda’nın söz konusu susamurunu tanıdığı kadarıyla uzak bir olasılık değildi bu.

Susamurunu avlamak için saptanan günden bir önceki günün akşamı Amanda derenin kıyısında tek başına yürüyüşe çıktı. Kendince birtakım sesler çıkarıyordu; tazıların çıkardıklarını sandığı seslerdi bunlar. Kendisine kulak misafiri olan çevre sakinleri sevecenlikle karşıladılar bu davranışını; çünkü onun gelecek köy şenliğinde sunulacak olan, çiftlik seslerinden benzetmeler gösterisi için hazırlık yaptığını sanıyorlardı.

Av gününün haberlerini komşusu ve dostu Aurora’dan aldı Amanda.

“Senin evde kalmana yazık oldu, çok güzel bir gün geçirdik. Çabucak bulduk onu, bahçenin kenarındaki havuzdaydı.”

“Onu... Öldürdünüz mü?” diye sordu Amanda.

“Olacağı oydu. Sevimli bir susamuruydu. Kocan onu kuyruğundan yakalamaya çalışırken kötü bir ısırık aldı. Zavallı küçük canavar, çok üzülüm onun için. Öldürüldüğü sırada gözlerinde öyle insansı bir bakış vardı ki! Belki saçma bulacaksınız; ama bakışı bana kimi anımsattı biliyor musun? Amanda, neyin var canım?”

Amanda içine düştüğü sinirsel bunalımı biraz atlatır gibi olduğunda iyice kendine gelmesi için Egbert Nil Vadisi’ne götürdü onu. Ortam ve hava değişikliği,

Amanda'nın sağlığında ve bellek dengesinde bekledikleri iyileşmeyi hızla sağladı. Değişik yiyecekler peşinde olan serüven düşkünü bir susamurunun yaramazlıkları olayların ışığı altında tek tek gözden geçirildi. Amanda her zamanki uysal doğasını geri kazandı. İşte şimdi, Kahire'deki otelde sakın sakın akşam tuvaletini yaparken eşinin giyindiği odadan gelen ve eşinin ağzından çıktığı halde aslında onun olağan sözcük dağarcığında olmayan küfür sağanağı bile Amanda'yı sınırlendiremezdi artık.

"Ne var? Ne oldu?" diye sordu keyifli bir merak duygusu içinde.

"Küçük canavar tüm temiz gömleklerimi banyoya atmış! Seni bir yakalarsam, seni küçük..."

"Hangi küçük canavar" diye sordu Amanda. İçinden gelen gülme duygusunu bastırmaya çalışıyordu. Egbert'in sözleri öfkesini yansıtmaktan yoksundu.

"Küçük canavar dediğim yanık tenli, çıplak bir Habeş çocuk..." diye geveledi Egbert.

Ve şimdi Amanda ciddi biçimde hasta... •

Çeviri: Haluk Erdemol

Güney Amerika'da bir diktatör, yeni yıl için balkına iyi dileklerini bildireceği bir konuşma yapacaktı. Sarayın balkonu önünde büyük bir kalabalık toplanmıştı. Diktatör tam konuşmasını yapacağı sırada, kalabalık arasından biri yüksek sesle bağıştı. Diktatör öfkeyle "Kim bağıştı?" diye sordu. Hiç kimse bu soruya yanıt vermeyince diktatör ilk emrini verdi:

"Birinci sıradakileri kurşuna dizin..."

Birinci sıradakiler kurşuna dizildikten sonra diktatör yeniden "Kim bağıştı?" diye sordu. Diktatör bu kez bir yanıt alacağını umut ediyordu. Yine kimseden ses çıkmayınca ikinci emrini verdi:

"İkinci sırayı da kurşuna dizin..."

Beşinci sıraya değin olay devam etti. En sonunda kalabalık arasından yaşlıca bir adam öne çıkarak "Ben bağıştım, efendim" dedi.

Hapşırın kişiyi bulmanın sevinciyle diktatör, yapması gerekeni yaptı ve...

"Çok yaşa!.." dedi. •

Boks maçı, çok heyecanlı geçiyordu. İki boksör ringde kıyasıya dövüşüyorlardı.

Fakat birinin durumu oldukça kötüydü. Göz kapakları kapanmış, yüzü gözü kan içinde kalmıştı. İkinci raundun sonlarına doğru yumruklarının biri bile rakibine değmiyordu.

Raund arasında yüzü gözü kan içinde kalmış boksör menajeri-ne "Maçı alma şansım var mı?" diye sordu.

Menajeri boksörün terini kurularken "Elbette var" dedi. "Sen havayı dövmeye devam et. Böylelikle rakibini zattürreeden öldürebilirsin." •

Güzel Sanatların Doğum Yeri Olan Kent:

Floransa

Bir zamanlar Leonardo Da Vinci'nin yürüdüğü kelleriyle her sokağının görülmeğe değer olduğu bir yer...

İÖ 59 yılında kuru-

lan ve o zamanki adı

Latince çiçek anlamına

gelen Florentia olan

kent, Toskana Bölgesi'nin

başkentliğini de

yapmış; ama bugünkü

güzelliğini Medici Ailesi'ne

borçlu. Floransa, 15'inci

yüzyılın ilk yarısında,

bankacılık sayesinde çok

zengin olmuş, nüfuzlu bir

aile olan Medici Ailesi'nin

denetimine geçince güzel

sanatlar ve lüks düş-

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen

İÖ 59 yılında kuru-

lan ve o zamanki adı

Latince çiçek anlamına

gelen Florentia olan

kent, Toskana Bölgesi'nin

başkentliğini de

yapmış; ama bugünkü

güzelliğini Medici Ailesi'ne

borçlu. Floransa, 15'inci

yüzyılın ilk yarısında,

bankacılık sayesinde çok

zengin olmuş, nüfuzlu bir

aile olan Medici Ailesi'nin

denetimine geçince güzel

sanatlar ve lüks düş-

künü bu aile kente Pitti Sarayı, Signoira Vecchia Sarayı, Galleria Degli Uffizi, San Lorenzo Kilisesi gibi birçok önemli yapının yapılmasını sağlamış.

Özellikle Lorenzo Medici, aralarında Leonardo da Vinci, Michelangelo ve Botticelli'nin bulunduğu birçok sanatçıya verdiği destekle İtalya'da Rönesans çağının başlamasını sağlamış. Bugün yürüdüğümüz Floransa sokaklarında gördüğümüz yapıtların büyük bir bölümü hâlâ Rönesans döneminin izlerini taşıyor, sanki o yılların sokaklarında yürüyor gibiyiz.

Kentin tümünü tepeden görebileceğiniz en güzel nokta Michelangelo'nun ünlü Davut Heykeli'nin bir kopyasının sergilediği Michelangelo Tepesi... Resimler ve turistlerle dolu bu tepe, kenti ortadan bölen Arno

Nehri'nin iki tarafına sıralanmış koyu sarı binalar, nehrin üzerinde birbiri ardına sıralanmış köprüler, Duomo Kilisesi'nin muhteşem kubbesi, Galleria Uffizi, Palazzo Vecchio, Palazzo Pitti ve Santa Maria Novella'nın hepsini birarada görme olanağını veriyor size. Muhteşem bir manzara hemen arkamızda bir kaidenin üzerinde ayakta duran 5,17 metre yüksekliğindeki Davut'un önüne serilmiş gibi sanki...

Tepeden aşağı indiğimizde ilk durağımız Medici Ailesi'nin, Avusturyalı Lorraine grandüklerinin ve İtalya krallarının ev olarak kullandığı Pitti Sarayı oluyor. Raphael, Titian, Rubens gibi ressamların yapıtlarıyla süslü Palatine Galerisi, Royal Apartments Bölümü, heykelleri, duvar halıları ve evsahipliği yaptığı farklı müzeleri ve sarayın hemen yanındaki klasik İtalyan stili Boboli bahçeleriyle çok görkemli bir

saray. Sarayı, içindeki müzeleri ve Boboli bahçelerini gezdikten sonra nehre doğru yürüyünce kentin bir başka önemli turistik mekanı olan Ponte Vecchio Köprüsü'ne geliyoruz. İlk yapıldığında ahşap olan ve üzerindeki dükkanlarda kasaplarla, balıkçıların olduğu bu küçük köprü 16'ncı yüzyıldan bugüne kuyumculara evsahipliği yapıyor. Bugün hâlâ köprü üzerindeki küçük kuyumcularda el yapımı saatler, Murano camlarından, altından, gümüşten yapılan takılar satılıyor. İkinci Dünya Savaşı'nda bombalanmaya kıyılmadığı için, o zamanaki biçimiyle bugüne gelebilmiş.

Köprü'nün üzerinde durup nehrin kıyısında yan yana sıralanmış evlere bakıyorum. Nehir çamur rengi ve çok sakın, nehir kenarı da en az nehir denli sakın görünüyor. Köprü'nün üzerindeki demirli bir bölüme bir sürü kilit asılmış, rehberimiz bu kilitlerin son birkaç yıldır moda olduğunu, âşıkların buradaki demirlere bir asma kilit takıp, anahtarını nehre atınca aşklarının ölümsüzleştiğine inandıklarını

söylüyor. "Ölümsüz aşk" denince aklıma Dante Alighieri geliyor. Sürgüne gönderildiği tarihe değin Floransa'da yaşayan, "İlahi Komedy" oyunuyla bilinen ünlü yazar Dante'nin, hiçbir zaman biraraya gelemediği büyük aşkı Beatrice'e yazdığı yazı-

lar şimdi kentteki mermer levhaları süslüyor. Özellikle Arno Nehri'nin kıyısındaki Lungarno Bölgesi'nde Dante'nin yazılarına sıkça rastlıyoruz.

Köprüden karşı tarafa geçip, sağa dönünce Vespucci, Galileo, Bacacio, Antonino gibi heykellerle süslü Piazzale Degli Uffizi'den geçip, kentin en güzel ve eski meydanlarından Piazza de Signoria'ya çıkıyoruz.

Doksandört metre yükseklikteki çan kulesiyle güç simgesi olan Palazzo Vecchio Sarayı, Loggia dei Lanzi ve görkemli heykelleriyle bu meydanın geçmişte olduğu gibi bugün de kentte politik bir önemi var.

Meydanın ortasındaki Neptün (Poseidon) Çeşmesi'ne doğru daha yakından görebilmek için yürüyorum. Deniz Tanrısı Neptün'ün heykeli, mermer atlar ve çevresindeki deniz kızları ve erkek deniz tanrılarıyla süslenmiş. Hemen yanındaki bronz levhada da Rahip Savonarola'nın burada yakıldığı belirtiliyor. Aynı mey-

danda, atın üzerinde Küçük Cosimo Medici'nin heykeli, Palazzo Vecchio'nun önünde Floransa Aslanı Marzocco'nun heykeli, Judith ve Holophernes'in Donatello tarafından yapılan heykelleri ve Michelangelo'nun Davut ve Hercules heykellerinin birer kopyası yer alıyor.

Birbirine paralel trafiğe kapalı caddelerden yürüyüp, Republica Meydanı'na geliyoruz. Meydanın kenarındaki tarihi Gilli Pastanesi'nde buraya özgü içi kremalı bir turta olan Tranci Dolci'den yiyoruz. Meydanın öteki tarafına yerleştirilmiş ışıklı atlıkarıncadaki çocukların neşeli sesleri bize değin ulaşıyor. Az önce boşalan yanımızdaki masanın üzerinde konan bir güvencin, masada kalan fıstık tabağının kenarına yerleşip, fıstıkları yemeye başlıyor, o da hem yiyip hem de çevreyi izler gibi... Bu kısa dinlenmeden sonra Via Roma Cad-

desi'nden II Duomo Meydanı'na çıkıyoruz. Santa Maria del Fiore Katedrali'nin önündeki vaftizhane karşılıyor bizi.

Beyaz ve yeşil mermerlerle süslenerek yapılmış bu yapı, kapılarıyla ünlü... Farklı görüntülerin betimlendiği bu kapılardan Doğu Kapısı, Michelangelo tarafından "Cennetin Kapısı olacak denli güzel" olarak tanımlanmış. Kentin en önemli katedrali olan Santa Maria del Fiore Katedrali'nin de kubbesi o denli görkemli ki, içeriye girip bu muhteşem kubbeyi hayranlıkla inceliyoruz. Katedralin hemen önü de ressamlar, faytonlar, hediyelik eşya satıcılarıyla rengarenk bir pazar yeri gibi...

Sonra yine kentin sokaklarına dalıyoruz. Floransa'nın bu tarihi bölümü daracık sokaklarla dolu. Her ne kadar kent müze gibi görünse de günlük yaşam burada da devam ediyor. Şaraptan, çičeğe, içecekten, meyveye hemen herşeyi satan küçük; ama rengarenk bir bakkal dükkanının önünden geçiyoruz. Nereden geldiğini tam anlayamadığım bir saksafon sesi duyuluyor. Kitap, çiçek, pul, mektup kağıtları satan dükkanların arasından yürüyoruz. 300 yıl boyunca hapishane olan, şimdiyse heykel müzesine dönüştürülmüş Barcello Müzesi'nin önünden geçiyoruz. Orijinal Davut Heykeli'nin sergilendiği Akademi Galeri; zengin resim, çizim ve baskı koleksiyonuna sahip dünyanın en güzel müzelerinden biri olan

Uffizi Müzesi ziyaretleriyle devam ediyoruz. Santa Croce Kilisesi de mermer duvarları ve ahşap tavanıyla oldukça etkileyici bir kilise, onu etkileyici kılan bir özelliği de Michelangelo, Dante, Macchiavelli, Galileo Galilei ve Donatello gibi kentin önemli kişilerinin mezarlarının burada bulunması...

Floransa'da yemek yemek de çok keyifli. Pizza ve makarna çeşitlerine ek olarak Toskana Vadisi'nin lezzetli şaraplarını tadabilir, yöreye özgü şarapların yanında özel zeytinyağıyla yapılmış Floransa yemekleriyle kanlı kalacak biçimde az pişirilen, kalın Floransa bifteğini de deneyebilirsiniz. Eğer zamanınız varsa kente 15 km. uzaklıktaki Chianti'ye giderek Toskana'nın bağ evlerinde üretilen kırmızı şarapları tadabilirsiniz. Floransa'da daha uzun kalabilirsiniz, Pisa ve Siena'ya da günübirlik geziler yapmak olanaklı.

Floransa yalnızca mimari- siyle değil, modaevleri, antikacıları, altın ve gümüş kuyumcuları, deri, hasır ve değerli taş işçileriyle hâlâ elişçiliğinin de aktif olduğu bir kent. Bu yüzden sokaklarda yürümenin yanısıra vitrinlere bakmak da oldukça keyifli.

"Beş duyu, ruhun yöneticileridir" diyen Leonardo da Vinci'nin kenti Floransa, muhteşem mimarisi, müzeleri, müzik kulüpleri, restoran ve şaraplarıyla beş duyuya da hitap ediyor. •

IzlenSen@butundunya.com.tr

Günde bir çorba kaşığı keten tohumuyla pek çok hastalıktan uzak durmak olanaklı...

Keten Tohumunu Yaşamınıza Sokun

•Derleyen: Sennur Buras - *Bütün Dünya*•

Uzmanların sıvı ya da salataların üzerine serpiştirilerek günde bir çorba kaşığı biçiminde tüketmeyi önerdikleri keten tohumu, yüksek oranda lif, Omega-3, Omega-6 yağ asitleri, protein, B12 vitamini, mineral ve amino asit içeriyor.

Keten tohumu, özellikle mide-bağırsak sistemindeki sorunlar, fazla kilolar, yüksek kolesterol,

yüksek kan şekeri, kemik zayıflığı, kalp-damar sağlığı, romatizmal hastalıklar, kimi deri hastalıkları, yaralar, solunum yolu rahatsızlıkları üzerinde olumlu etki yapıyor. Anadolu'nun hemen hemen her yerinde yetişmesine karşın, aslında keten tohumunun, hak ettiği ilgiyi görmediğini söyleyebiliriz. Oysa, günde bir çorba kaşığı keten tohumuyla pek çok hastalıktan uzak durmak olanaklı...

Latince adı "*Linum Usitatis-simum*" ile keten, dünyada tarımı yapılan ilk ürünler arasında yer alıyor. Keten yalnızca dokumacılıkta, kumaş yapımında değil, yaklaşık on bin yıldır gıda olarak da kullanılıyor. Vatanının Mısır olduğu düşünülüyor. Çünkü milattan en az beş bin yıl önce Mısırlılar keten bitkisini, mumyaları sarmak için yetiştirmeye başlamışlar.

Keten tohumu, adeta bir somon balığı denli Omega-3 içeriyor. Balık yağları gibi, bu yağ asitlerinin eksikliğini gidermek amacıyla bitkisel bir kaynak yeğleyenler için gıda takviyesi olarak kullanılabilir. Tohum içinde yağ iki yıl süreyle korunur. Yağ elde edildikten sonra dikkatle saklanmalı, raf ömrü etiketine yazılmalı, ısı ve ışıktan korunmalıdır.

Hem dövülmüş keten tohumu hem de keten tohumu yağı, çeşitli kronik hastalıkların tedavisinde, özellikle de kalp rahatsızlıklarının önlenmesinde ve hormona bağlı kanserlerden korunmada büyük umut veriyor. Keten tohumu normal diyetin parçası olarak gıda maddelerine katılarak rahatlıkla kullanılabilir. Güvenirliğinin yüksekliği ve başka ilaçlarla etkileşmemesi nedeniyle ideal bir gıda bütünleştiricidir.

Keten tohumunu dozunu kaçırarak tüketirseniz, bağırsaklar fazla yumuşar ve vücut aşırı su kaybeder. Dolayısıyla aşırı kilo kaybı olur. İdeali günde bir yemek kaşığıdır; ama kilo sorununa göre alınması gereken dozaj değişebilir.

Susama benzeyen; ancak kahverengi olan, parlak bir madde-

dir keten tohumu. Özellikle gıda sektöründe, başta ekmekler, kurabiyeler, börekler olmak üzere pek çok unlu mamullere katılarak da kullanılıyor.

Amaca göre kullanım biçimi değişmektedir. Kimi zaman kabuklu, kimi zaman da kabuksuz tüketmek gerekebilir. Yeterince posalı, lifli gıda tüketmeyen insanların öğütmeden kullanması daha yararlı. Çekirdek biçimiyle, posalı, lifli biçimde tüketmek daha iyi. Normal hazım yapabilen bir insan, çekirdek haliyle tüketebilir.

Kimi kişilerde gaz yapabilir; ama bu kişilerin keten tohumunun üzerine bir fincan rezene çayı içmeleri sorunu çözecektir.

Keten tohumunun bilinen ciddi bir yan etkisi yoktur. Ayrıca cildi yumuşatıyor ve öksürüğe karşı iyi geliyor. Kolay bozulan bir şey değil, herhangi bir kavanozda uzun süre saklanabilir.

Ayrıca ağız boşluğu, boğaz ve diş eti rahatsızlıklarında gargara olarak da kullanılabilir. Öksürükte, gıcıkta, ses kısıklığında ve de gastrit gibi mide sorunlarında da olumlu etkisi var.

Özellikle vejetaryenlerin keten tohumu alımına dikkat etmeleri gerekiyor. Vejetaryenlerin en çok dikkat etmesi gereken konular ise kansızlık açısından demir, çinko ve B12 vitamini. Demir ve çinko doğadaki pek çok bitkide var. Ama hayvanlar ve hayvansal protein dışında B12'nin yüksek oranda bulunduğu tek gıda keten tohumu.

Son yıllarda keten tohumu,

östrojene benzer maddeler içerdiği, menopoza bağlı şikayetleri azalttığı için de tüketilmeye başlandı. Ancak uzmanlar, menopoz dönemi şikayetlerini gidermek için yalnızca keten tohumuna değil, bir hekime başvurulması ve hekim denetiminde olunması gerektiğini vurguluyorlar.

Anti-aging, dünyada ve Türkiye'de de gittikçe yaygınlaşmaya başladı. İnsanlar "geç yaşlanmak", zayıf kalmak, formunu korumak için adeta birbirleriyle yarışıyorlar. Uzmanlara göre, keten tohumunun burada da olumlu etkileri var. Keten tohumundaki Omega-3, Vitamin B12 ve lifler, hücreleri genç

tutarak yaşlanmayı geciktiriyorlar.

Zayıflama programlarında, sabahları mayalı gıdalar yerine daha doğal tahılları ön planda tutmaya çalışmakta yarar var. Çok lifli olduğu için suyla, sütle ya da başka sıvılarla şişerek tokluk duygusu sağlıyor. Ancak aşırı miktarda alınırsa, sonuçta bunda da yağ ve vitamin olduğu için zayıflatıcı etkisi olmaz.

Keten tohumunun yararlarının pek bilinmediğine, dolayısıyla insanların bunu pek fazla tüketmediklerine değiniyor uzmanlar. Oysa Türkiye'nin her köşesinde bulunan bu minik tohumlar, hem sağlığa hem de ekonomik olduklarından keseye de hitap ediyorlar. •

Artık kış bitmiş babarın güneşli günleri başlamıştı. Orta yaşlı bir kadın çocuğuna tişört almak için pazar yerine gitti. Beğendiği bir tişörtü aldı ve çocuğuna giydirdi. Parasını ödeyip evine dönmek üzere oradan ayrıldı. Dar ve kalabalık sokaklardan zorlukla yürüye yürüye ana caddeye vardılar.

O anda sağanak yağmur başladı. Yağmurdan kaçmak için korunaklı bir yer ararken biraz ıslandılar. Kadın çocuğuna yeni aldığı tişörtü çıkardı, biraz kuruladıktan sonra tekrar giydirdi; ama gördükleri karşısında çok şaşırıldı, ıslanıp kuruyan tişört çekmiş, küçücük kalmıştı. Çocuğun elinden tutup hemen pazar yerine geri döndü, satıcının karşısına dikildi. Az önce aldığı tişörtü gösterdi. Sinirli bir biçimde "Tanıdın mı?" diye sordu. Satıcı pişkinlikle "Tanıdım, tanıdım" dedi ve ekledi:

"Maşallah, ne de çabuk büyümüş." •

İlköğretim ikinci sınıfta, Türkçe öğretmeni öğrencilerine "Bana içinde P harfi bulunan bir sözcük söyleyin" dedi.

Arka sıralarda oturan öğrencilerden biri yanıt vermek için söz istedi. Söz ona verilince de hemen ayağa kalktı "Şişe, öğretmenim" dedi.

Öğretmen bu yanıtı şaşırarak "Evladım" dedi. "Şişenin neresinde 'P' harfi var?"

Öğrenci hiç beklemeden yanıt verdi:

"Tıpasında, öğretmenim..." •

Dilimizde gereği yapılamayacak vaatleri anlatmak ve onların yapılma zamanını bildirmek üzere "Balık kavağa çıkınca..." denilir. Bu deyimle balığın kavak ağacına çıkması nasıl olanaksızsa, bu tür vaatlerin gerçekleşmesinin de öyle olanaksız olduğu anlatılmaktadır.

"Balık Kavağa Çıkınca..."

"Son Posta" gazetesinin 25 Mayıs 1940 tarihli nüshasında "Hindistan'da balıklar kavağa çıkmaya başladı" biçiminde bir haber vardı ve altında şu bilgi bulunuyordu:

"Hindistan'da ve Hindicini'de 'Anabas' adında çok garip bir balık vardır. Bu balık sudan dışarı çıkıp yüz metre yakın yürüyebilmektedir. Bu yolu otuz dakikada almaktadır. Bu balıkların güçlü kuvvetli olanları ağaçlara da tırmanmaktadır."

Bu haber besbelli ki şimdiki asparagasçıların "baba"ları tarafından yazılmıştır. Haberin tek okunabilirlik gerekçesi de dilimizdeki "Balık kavağa çıkınca" deyimini olmalı.

Kavak ağacı sulak yerlerde hızla yetişen ve kerestesinden yararlanılan bir ağaç olduğu için bizim coğrafyamızda her zaman var olmuştur. Bugün Anadolu'da kavak sözcüğüyle türetilmiş yer adlarını (Aynalıkavak, Kavaklar, Uzunkavak vb.) sıralamak uzunca bir liste yayımlamayı gerektirir. Türkülerimizde, edebiyatımızda (servi yerine), folklorumuzda ka-

vak simgesine sıkça rastlanmaktadır. Dilimizde gereği yapılamayacak vaatleri anlatmak ve onların yapılma zamanını bildirmek üzere "Balık kavağa çıkınca..." denilir. Bu deyimle balığın kavak ağacına çıkması nasıl olanaksızsa, bu tür vaatlerin gerçekleşmesinin de öyle olanaksız olduğu anlatılmaktadır. Oysa bu deyimdeki kavak sözünün kavak ağacıyla bir ilgisi yoktur. Burada anılan kavak, İstanbul'da bulunan kavak semtleridir.

İstanbul Boğazi'nin Karadeniz'e açılan noktasında iki yerleşim alanı vardır. Bunlardan Asya'dakine Anadolukavağı, Avrupa'dakine de Rumelikavağı denilmektedir. Kavaklar çok rüzgarlı ve akıntılı olduğu için burada balık avlamak olanaksız gibidir.

Tahminimiz şu ki bu deyim İstanbul'da türetilmiş; ama git gide öteki kentlere yayılınca İstanbul'daki bu semtleri bilmeyenler tarafından kavak adı kavak ağacı gibi anlaşılmış ve "Balık kavağa çıkınca..." deyimine de kavak ağacıyla ilişkilendirilmiştir. Çünkü deyim anlamı her iki okunuşa da uygundur. •

Bu Söz Nereden Geliyor?

İlker İnal

Nisan SuDokuları

•Hazırlayan: Canan Onural - *Bütün Dünya*•

		9	6					
	5	7				4	9	
8		1	4	7		5		
3					7		6	
	1			3	8			
4	7	8		1				
	6	3				9	4	
		4	1		3		8	
9								

Kolay

			5					
		3		9	7			8
5				3		1		7
	5					2		
							1	
	8		4					
9	4		1		5			
1	2			8	9	5		
			2			8		

Zor

CananOnural@butundunya.com.tr

Yanıtlar 144'üncü sayfamızdadır.

Unutamadığım Anım

"Unutamadıkları anı"larını, paylaşmak isteyen okurlarımızın kaleme alacakları ve 600-800 sözcük tutarındaki anılarından her ay birini bu sayfada yayımlayacağız. Başma "Unutamadığım Anım" notunu eklemenizi rica ettiğimiz yazılarınızı, Manolya 3/11, D: 2, 34750, Ataşehir, İstanbul adresine mektupla, (0 216) 456 2729 numaraya faksla ya da butundunya@butundunya.com.tr adresine e-postayla gönderebilirsiniz.

Elma Ağacı

•Fatma Yücel Vardar - *Bütün Dünya*•

Çocukluğum Ankara, Bahçelievler'de geçti. Orası nasıl bir yerdi ki düşlerim hâlâ akasya, zambak kokar. İçime işlemiş bir kez, unutmak olanaksız... Ne denli güzel yıllardı onlar, kimi zaman düşünürüm, acaba kaç çocuk benim kadar şanslıydı diye?

Mahallemiz, yüzyetmişaltı tane çift katlı evden oluşan küçücük bir yerdi. Evimize ilk taşındığımızda evler birbirinden çitlerle ayrılmamıştı. Bomboş bahçeler düzenlenmeyi bekliyordu. Evleri alanlar, daha çok genç ailelerdi. Annemle babam da onlardan biriydi. Yıl 1938, aylardan nisandı, ben üç yaşında neredeyse bebektim; ama o günü, babamın, "İncecikten bir kar yağar tozar Vediş, Vediş" diyen mutlu sesini, annemin ona sarılmış şarkıya katılışını bugün bile aynı berraklıkla anımsıyorum. Mutluluğumuz o gün böyle başladı ve yıllarca sürdü.

Yıllar yılları kovaladı ben de büyüyordum. Pek çok şeyin ayır-dına varmaya başlamıştım. Annem ve babam çok iyi, çok dost, insanlardı. Onun için de komşularla kısa bir sürede arkadaş oluvermişlerdi. Pazar sabahları neredeyse tüm mahalle birlikte kahvaltı ederdik. Bir yandan bahçelerarası tabaklarla ikramlar birbirine gider gelir, bir yandan da sohbetler kakkahalar eşliğinde akşam değin sürer giderdi. Şimdi düşünüyorum da o zaman hiç mi dert, sıkıntı yoktu? Olmaz olur mu, tabii ki vardı; ama insanlık, sevgi ve saygı daha çok vardı. Dostluklar gerçekçiydi. Herkes yüksek ahlak sahibiydi. İşte insanların mutluluğu da bu yüzden gözle görülecek denli yoğundu.

Birkaç yıl içinde mahallemiz meyve ağaçları, çeşit çeşit çiçeklerle yeryüzü cennetine dönüşmüştü. Babam hukuk fakültesine gitmeden önce ziraat okulunu

bitirmiş. O yüzden bahçe işlerinden çok iyi anlardı.

Yanına sevgisini de katınca o düşlerime giren güzel kokulu bahçemiz oluşmuştu. Bahçenin eve yakın bölümü çiçek ve gül bahçesiydi; arka tarafsa meyve ve sebzelere ayrılmıştı. Çiçek bahçesinin sağ tarafında küçücük bir elma ağacı vardı. Babama onu niye çiçeklerin arasına diktiğini sormuştum. “O büyüdüğü zaman sorunun yanıtını sana kendi verecek” demişti. Güzel babacığım, nasıl duygusal, nasıl güzel bir insandı. Yıllar sonra, o ağaç büyüdüğünde yanıtımı aldım.

Sevgili güzel elma ağacı bize

her mevsimde mutluluk vermişti. Baharın gelişini onun altına kurulan sofralarla karşılardık. An-kara'nın o sıcak yazlarını onun gölgesinde serinleyerek geçirir, kışın üstüne kümelenen kar yığınlarını çıtır çıtır yanan sobalı odamızın penceresinden seyrederek “Yaşam ne denli güzel” derdik. İşte o elma ağacı yıllarca bahçemizin en değerli simgesi oldu. O bir ağaç değildi, adeta aramızdan biriydi. Hepimiz böyle duyumsardık.

Sonra yıllar yılları kovaladı; bir gün babam bizi sonsuz acılarla baş başa bırakıp aramızdan ayrıldı. Ölümünden bir hafta sonra elma ağacı kurudu. O, babamın yokluğuna dayanamamıştı. •

Vinç operatörünün yanlış bir hareketi yüzünden, vinç zincirlerine bağlı bulunan kocaman, köklerinden sökülmiş bir ağaç kaydı ve hareket halindeki otomobilin kenarına çarptı. Otomobilden çıkan kadın sürücü “Benimle birlikte gelmeli ve bu olayı eşime anlatmalısınız” diye bağırmağa başladı.

Kadın yatıştırılmaya ve vinç sahibi şirketin gerekli sigorta ödemesini yapmaya hazır olduğu söylendi ama kadın sürücü bunları dinlemedi bile.

“Olamaz...” dedi öfkeli bir sesle. “İçinizden en az iki kişi benle gelmeli ve benim ağaca değil, ağacın bana çarptığını kocama görüşü tanığı olarak anlatmalısınız...” •

Çok büyük bir yangın apartmanı yutmak üzereydi. Apartmanda oturan bir kişi dışında herkes kurtarılmıştı. Kurtarma işleminin bittiği sırada altıncı katın penceresinde bir anda genç bir kız görüldü. İtfaiyeciler bunun üzerine pencereye uzun bir merdiven dayadılar ve içlerinden biri kızı kurtarmak için tırmanmaya başladı.

Genç kız, itfaiyecinin kolları arasında kendini güvende duyumsayınca “Çok teşekkür ederim” dedi. “Yaşamımı size borçluyum. Fakat bu kadar basamağı tırmanırken hiç yorulmadınız mı?”

İtfaiyeci kendinden emin bir biçimde “Hayır” dedi. “Yalnızca merdivene tırmanmak için iki arkadaşımınla kavgaya ederken gerçekten çok yorulduğum.” •

Eğer biz kendimiz bir karara varamıyorsak, başkaları bizim için bir karara varırlar. Doğru kararı verebilmenin birinci kuralı “Ne istediğinizi bilmek ve kararınızla ilgili tüm sorumluluğu alabilmek”tir.

Son Kararınız mı?..

Kimi zaman kendinizi bir yol ayırımında bulursunuz. Ya koşullar getirmiştir sizi o yol ayırımına ya da siz kendiniz yeni bir yol denemek istemişsinizdir. Önünüzde öylesine cazip seçenekler vardır ki karar vermekte zorlanırsınız. “En iyisini seçmeliyim” dersiniz. Bir o yana bakarsınız, bir bu yana...

Bilirsiniz, bir hata yaparsanız geri dönüşünüz yoktur. Siz “doğru kararı verebilmek için” düşünürken zaman ellerinizin arasından akıp gider.

Bundan böyle geri sayım başlamıştır. Karar vermekte geciktığınız her an sizden bir şeyler alıp götürmektedir. Bilim adamı Joseph Henry'nin çocukluğuyla ilgili güzel bir anısı var bu konuda:

Büyükannesi Joseph'e bir ayakkabı yaptırmak için semtlerindeki bir ayakkabıcıya para ödemişti. Joseph bu habere çok sevinmişti. Uzun zamandır yeni ayakkabısı olmamıştı. Hem de yalnızca “ona özel” yapılacak bir ayakkabı! Ayakkabıcı Joseph'in ayak ölçülerini aldıktan sonra, “Şimdi, geldik

işin en önemli bölümüne sevgili yavrum” dedi. “İki seçeneğin var. Ayakkabının burnunu yuvarlak mı istersin, yoksa köşeli mi?”

Küçük Joseph şaşır-mıştı. Ne söyleyeceğini bilemedi. Bu bir çift ayakkabı için öylesine uzun zaman beklemişti ki, şimdi yanlış bir karar vermek istemiyordu.

Ayakkabıcı onun bu kararsızlığını görünce yardımcı olmak istedi:

“Sana karar verebil-

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

men için birkaç gün zaman tanıyorum” dedi. “Ama daha fazla da bekleyemem haberin olsun.”

Joseph ayakkabıcıya defalarca teşekkür etti. Ertesi gün erkenden kalkarak ayakkabıcının dükkanına gitti ve saatlerce vitrindeki ayakkabılara baktı. Yuvarlak burunlu ayakkabılar daha kullanışlı görünüyordu; ama doğrusu köşeli burnu olan ayakkabılar da tam günün modasına uygundu.

Akşama doğru eve dönerken hâlâ bir karara varamamıştı. Joseph, vitrine bakmaya ertesi gün, daha ertesi gün de devam etti. Hatta kimi zaman günde 3-4 kez gidip baktı dükkana... Günler günleri kovaladı.

Bir hafta geride kalmış; ama Joseph hâlâ bir karara varamamıştı. Yanlış karar verip daha sonra pişmanlık duymaktan öylesine korkuyordu ki, zamanın su gibi akıp geçtiğini unutmamıştı.

Sonunda bir gün tüm cesaretini toplayarak dükkandan içeri gir-

di. Dükkan sahibi elinde kahverengi kağıda sarılmış bir kutuyla karşıladı onu.

“Sonunda gelebildin!” dedi. “İşte ayakkabıların hazır, iyi günlerde kullan.”

Joseph ayakkabıcıya teşekkür ettikten sonra uçarcasına eve gitti.

Paketi açarken heyecandan elleri titriyordu. İşte yeni ayakkabılarına sonunda kavuşmuştu. Paketi açıp ayakkabıları eline aldığı zaman “Bu da ne?” dedi.

Kutuda en iyi deriden yapılmış, son derece şık bir çift ayakkabı vardı. Ama ayakkabılardan birisinin burnu yuvarlak, diğerinin burnu köşeliydi.

Joseph bu bir çift ayakkabı ile asla unutamayacağı bir ders almıştı.

Eğer biz kendimiz bir karara varamıyorsak, başkaları bizim için bir karara varırlar.

Doğru kararı verebilmenin birinci kuralı “Ne istediğinizi bilmek ve kararınızla ilgili tüm sorumluluğu alabilmek”tir. •

NurayBartoschek@butundunya.com.tr

Bir yerbilimci ve ekibi yaptıkları bir araştırma gezisinde uygurluktan uzak yaşam süren bir kabileye rastladı. Tüm kabile üyelerinden büyük bir konukseverlik gören ekibin başkanı yerbilimci ayrılma zamanı geldiğinde, kabile şefine yaklaşarak “Büyük Şef, gösterdiğiniz konukseverliğe çok teşekkür ederiz” dedi. “Topluluğumuz üyeleri arasındaki ilişkiler çok içten, birbirleriyle tam bir dayanışma içinde, dostça yaşıyorlar, ne güzel!”

Kabile şefinin yüzündeki mutluluğu gören bilim adamı gıptayla “Sizde mafya, çevre kirliliği, enflasyon, sabotaj, depresyon gibi şeyler yok galiba?” diye sordu.

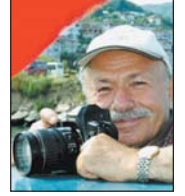
Hiç duymadığı bu sözcüklerin ne anlama geldiğini bilmeyen kabile şefi utangaç bir biçimde yanıt verdi.

“Özür dilerim bilgili adam” dedi. “Biz vahşi insanlarız, sizin gibi uygar insanların sahip olduğu şeylerin hiçbirini bizde bulunmaz.” •

Ünlü fotoğraf sanatçısı Sıtkı Fırat, objektifiyle sizi Türkiye'nin dağlarına ve ovalarına, taribine ve bugününe... Özetle, “havasına suyuna, taşına toprağına” götürüyor, sonra da size, o an karşınızdaki görüntünün neresi olduğunu soruyor. Onun, “Bir Başkadır Benim Memleketim” başlığı altında sunduğumuz fotoğraflarını izlerken size, hem bir bilmece çözümlenmiş beyecanımı duyumsatmayı, hem de sizi bir sanat fotoğrafları sergisinde gezdirmeyi amaçlıyoruz. Bu arada Türkiye'nin, belki de ilk kez göreceğiniz yörelerini keşfedecek, hiç kuşumuz yok, bir kez daba hayranlıkla şöyle diyeceksiniz:

“Bir Başkadır Benim Memleketim”

**Bir Başkadır
Benim
Memleketim**

Sıtkı Fırat

a) Şile b) Kemaliye c) Çoruh Nehri ç) Munzur Suyu

Lütfen sayfayı çeviriniz →

a) Burdur b) Çamlıhemşin c) Gürün ç) Safranbolu

a) Trabzon b) Batman c) Mardin ç) Aksaray

a) Muradiye Şelalesi b) Yerköprü Şelalesi
c) Kapuzbaşı Şelalesi ç) Tortum Şelalesi

a) Acıgöl b) Uzungöl c) Yedigöller ç) Çaykaya

**İnsanlığa
Adanan
Yaşamlar**

Michelangelo, Tanrı vergisi dehasına karşın, alçakgönüllü yaşamını sürdürüyor, bir yoksul gibi yaşıyordu. Hemen biç yemek yemiyor, akşamları biraz şarap ve bir parça ekmekle yetiniyordu. Kimseden armağan kabul etmezdi. Çünkü armağan eden kişiye karşı kendini minnettar duyumsayacağı düşüncesindeydi.

Tanrı Vergisi Dehaya Sahip Bir Sanatçı:

Michelangelo

İlginc ve maceralı yaşamından bir kesiti 52'nci sayfamızda sunduğumuz büyük sanatçı Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni, kısaca Mikelanj, 6 Mart 1475 tarihinde Floransa çevresinde küçük bir yerleşim yeri olan Caprese'de doğdu. Babası Lodovico Buonarroti, yargıçtı. Annesi Francesca da soylu bir aileden geliyordu. Annesini beş yaşında kaybedince, babası onu Settignano'daki bir taşçı ustasının ailesinin yanına gönderdi. Babası Mikelanj'ın okumasını ve iyi bir meslek sahibi olmasını çok istiyordu. Ama o resimden başka hiçbir şeyle ilgilenmiyordu ki. Bu eğiliminden dolayı babasından, amcalarından çok dayak yedi. Yine de yolundan dönmedi.

Henüz 13 yaşındaydı ki Floransa'nın o dönemdeki en ünlü ressamı olan Domenico Ghirlandaio'nun yanına çırak olarak kabul edildi. Buraya bir yıl devam etti. Üstün yeteneği herkesin dikkatini çekiyordu. Nitekim sanatsal dehası Floransa'nın sosyal ve siyasi yönden en güçlü adı Prens Laurent de Medici'nin gözünden kaçmadı. Onu

sarayına aldırıldı ve eğitimiyle bizzat ilgilendi.

Sarayın bahçesi birbirinden güzel sanat yapıtlarıyla ve yontularla doluydu. Mikelanj burada hem derslere giriyor hem de bahçedeki bu sanat şaheserlerini yakından inceleme olanağı buluyordu. Saray aynı zamanda en ünlü filozofların, en büyük edebiyatçıların ve en güçlü sanatçıların sık sık toplantılar düzenlediği bir kültür merkezi gibiydi. Bu seçkin çevrede Mikelanj zamanını çok iyi değerlendirdi ve ruhunu sanat ateşiyle biçimlendirdi.

Yine bu dönemde herşey çok güzel giderken, başından tatsız bir olay geçti. Atölye arkadaşlarıyla sık sık Carmine Kilisesi'ne giderek Masacio'nun duvar resimlerini kopya ederlerdi. Kanı kaynaklı bu gençlerin çalışmaları sıklıkla tartışmaya neden olur ve kimi zaman da kavgayla biterdi. Bir gün yine resim çalışması yapmışlardı. Arkadaşı Torrigiano'nun yaptığı resimleri beğenmeyen Mikelanj onunla alay etmeye başladı. Çok sınırlanan Torrigiano, Mikelanj'ın yüzünün ortasına okkalı bir yumruk indirdi. Darbenin şiddetiyle

Mikelanj'ın burun kemiği kırıldı ve yüzü çöktü. Ve bu şanssız görüntüyü yaşamının sonuna dek taşımak zorunda kaldı.

1 490 yılına gelindiğinde, Floransa'da çok güçlenen ve astığı astık, kestiği kestik olan Papaz Savanarole'nin kin ve nefret dolu davranışları, Mikelanj gibi dindar birine ağır geliyordu. Birçok sanatçı hapse atılmış, sürgün edilmiş, çeşitli işkencelere maruz bırakılmıştı. Sıranın kendisine de gelebileceğini duymayan henüz 15 yaşındaki Mikelanj önce Venedik'e kaçtı. Oradan Bologna'ya geçti.

1495 yılı baharında önce Floransa'ya döndü, iki ay sonra da Roma'ya geçti. Burada Kardinal Rafaele Riario'ya takdim edildi. Kardinal, papadan sonra Roma'nın en güçlü ve en zengin kişiydi. Mikelanj'a ünlü "Baküs" yontusunu ısmarladı. Ancak yapıt bittiğinde kardinal beğenmedi. Bunun üzerine yontuyu Romalı banker Jacopo Galli satın aldı.

Mikelanj bundan sonra, günümüzde St. Pierre Kilisesi'nde bulunan ünlü "Piyeta"yı çalışmaya başladı. Piyeta, bilindiği gibi, Hz. İsa'nın cansız bedenini kucığında taşıyan Meryem Ana yontularına verilen genel addır.

Yetersiz ve düzensiz beslenme, aşırı çalışma, soğuk ve nemli ortamlar sağlığını bozmuştu. Ama o yine de dinlenmeyi düşünmüyordu. 1507 yılı baharında Floransa'ya döndüğünde 26 yaşındaydı.

Floransa Katedrali önünde 40 yıldır, beş buçuk metre yüksekliğinde büyük bir mermer blok

duruyordu. Bu taş, bir peygamber yontusu yapılması için Agostino di Ducio adlı yontucuya teslim edilmişti. Onun ölümüyle, yontuya başlanmadan proje yarım kalmış ve sonradan kimse bu denli büyük bir yontu yapmaya cesaret edememişti. Mikelanj bu taştan muhteşem bir "Davud" yontusu yapmaya karar verdi ve Kent Valisi Pietro Siderini'den gerekli izni alarak hemen işe girişti. Çalışması sırasında kimsenin yardımını istemedi. Buna karşın, kimi günler bir ya da iki saatlik uykuyla yetinip, deyim yerindeyse deliler gibi durup dinlenmeden çalıştı.

Bir söylentiye göre Vali Siderini yontunun yapımını izlemek üzere sık sık gelirmiş ve her geldiğinde de "Şurasını şöyle yap" diye karışıp eleştirmiş. Mikelanj da her seferinde iskeleye çıkar ve avucunda gizlediği mermer tozunu azar azar yere dökerek, çekiç ve kalemle valinin hatalı bulup düzeltmesini istediği yerleri düzeltir gibi yaparmış.

Beşbuçuk metre yükseklikteki bu devasa yontu, bulunduğu yerden üç dakika uzaklıkta hükümet sarayı önünde ki meydana ancak dört günde nakledilebildi. Yüzlerce mandanın çektiği yontu, işlendiği barakadan çıktığında, çıplaklığından rahatsız olan halk tarafından taşlandı.

"Davud" yontusu 1823 tarihindek, yani yaklaşık üç yüzyıl bu meydana kaldı. Fakat özellikle yağmurun bu muhteşem yapıt üzerinde hasar oluşturmaya başlaması nedeniyle, Floransa'da Güzel

Sanatlar Akademisi'nde özel olarak yapılan kubbeli daireye nakledildi ve yerine de yine mermerden yapılan kopyası kondu.

1505 yılı Mart ayından itibaren gelişen olayları birinci bölümde aktarmıştık. Yazımızı kaldığımız yerden sürdürelim.

Papa anıtmezar düşünce-sinden tü-müyle vazgeçmişti. Mikelanj'dan bu kez, Bologna kentine dikilmek üzere muazzam bir tunç yontu istiyordu. Mikelanj buna itiraz etti, çünkü tunçtan, ve döküm çalışmasından hiç anlamıyordu. O güne değin hiç döküm yapmamıştı. Fakat tüm bu itirazları sonuç vermedi ve Mikelanj Bologna'da onbeş ay geceli gündüzlü çalışmak zorunda kaldı. İlk yapılan döküm, yarısı çıkmadığından başarısız olmuştu. Herşeye yeniden başlaması gerekti. Gece, gündüz çalıştı; aç, susuz, uykusuz geçen günlerin sonunda 1508 yılı Şubat ayında yontuyu tamamladı.

Mikelanj'ın büyük emeklerle yarattığı ve St. Petrin Kilisesi önüne konulan yontu ne yazık ki burada uzun süre kalamadı. 1512 yılında II. Julius'un düşmanı olan Bentivoglio'nun yandaşları, bir is-

yan sırasında bu yapıtı parçalayarak yok ettiler.

Bologna'da işi biten Mikelanj Roma'ya döndüğünde onu daha zor bir görev bekliyordu. Papa II. Julius bu kez ondan Sistine Kilisesi'nin tüm tavanlarının fresklerle süslenmesini istiyordu. İtalyanca'da "taze" anlamına gelen fresk, henüz kurumamış olan sıvaya bo-

yanın içirilmesiyle yapılan resim çalışmasıdır. Ressam, su ve boya maddelerini karıştırarak, bu nemli taze sıvanın üzerinde çalışırdı. Bu tekniği kullanmak, güven ve cesaret isterdi; çünkü renk sıva tarafından bir kez emildiğinde, rötuş yapmak olanaksızdı.

Papa, Mikelanj'dan sanki inti-

kam alıyordu. Tekniğin zorluğu yanısıra ustanın çalışacağı alan da inanılmaz derecede büyüktü. Papa, Sistine Kilisesi'nin 40 metre uzunluğunda ve 14 metre genişliğindeki muazzam tavanının tümünün fresklerle kaplanmasını istiyordu.

Mikelanj o güne değin yontu işinde çalıştığından fresk konusunda yeterli bilgisi yoktu. Ama yılmadı ve bu görevi de en iyi biçimde tamamlayabilmek için kolları sıvadı. Önce 4-5 ay bu konuda çalışıp kendini eğitti. Mimar Bramante, Mikelanj'a yardımcı olmak üzere Floransa'dan fresk konusunda çok deneyimli ustalar getirtti; ama o yalnız çalışmayı severdi. Bu kez de aynı yolu seçti. Daha önce kurulmuş iskelelerin hepsini, dayanıksız olduğunu bahane ederek yıktı ve kendisi yeniden kurdu. Sonra, bir bahaneyle tüm fresk ustalarını kovdu ve tek başına çalışmaya koyuldu. Kendini bir anlamda kiliseye hapsetti ve gece demedi, gündüz demedi durmadan çalıştı.

Çalışmalarını kimseye hatta papaya bile göstermiyordu. Papa da Mikelanj'ın bu inadına ve işlerin yavaş gitmesine sinirleniyordu. Bir gün ustaya, işin ne zaman biteceğini sordu, Mikelanj alışkanlık gereği "Ne zaman bitirebilirsem!" diye yanıtladı. Papa hiddetle "Ne zaman bitirebilirsem' ne demek?" diye bağırıp elindeki bastonla Mikelanj'ın sırtına vurdu. Usta buna çok üzüldü ve evine gidip Roma'yı terk etmek üzere hazırlanmaya başladı. Papa da ustayı kırdığına üzül-

müştü. Bir göreviyle ona 500 düka altını gönderdi ve gönlünü aldı. Ama birkaç gün sonra yine "Ne zaman bitireceksin?" diye sıkıştırmaktan da geri kalmadı. Büyük sanatçı sonunda 1508 yılı Mayıs ayında başladığı işi dört yılda tamamlayabildi; ama ortaya muhteşem bir yapıt çıkmıştı.

Papa II. Julius, Sistine Kilisesi'nin bitiminden dört ay sonra öldü. Yerine Giovanni de Medici, X. Leo adıyla papa oldu. Yeni papa, Mikelanj'ın gençlik arkadaşıydı. Mikelanj, uzun zamandır düşlediği II. Julius'un anıtmezarı için rahatça çalışabilirdi. Hemen işe girişti; ama üç yıl içinde yalnızca ünlü "Musa" yontusunu yapabildi. Mikelanj yontuyu bitirdiğinde yapıtı o denli canlı olmuştu ki, bir söylentiye göre elindeki çekiçi fırlatıp "Konuş benimle!" diye bağırmış.

Mikelanj'ın hayranları gün geçtikçe artıyordu; ama bir o denli de çekemeyeni vardı. Yapıtlarını müstehcen bulup onu engizisyonun karşısına çıkarmak istiyorlardı. Hatta papanın emriyle ressam Daniel de Volterra, Mikelanj'ın kimi fresklerindeki çıplak kahramanlara külot giydirdi. Mikelanj bunların hiçbirine ses çıkarmadı.

Yaşamı boyunca 13 papa değişti. Bunlardan dokuzuyla çalıştı. Hemen hepsiyle de birtakım sorunlar yaşadı; ama mesleğine çok bağlı ve üstün yetenekli olduğu için her zaman el üstünde tutuldu.

Tanrı vergisi dehasına karşın, alçakgönüllü yaşamını sürdürüyor, bir yoksul gibi yaşıyor-

du. Hemen hiç yemek yemiyor, akşamları biraz şarap ve bir parça ekmekle yetiniyordu. Kimse-den armağan kabul etmezdi. Çünkü armağan eden kişiye karşı kendini minnettar duyumsayacağı düşüncesindeydi.

İleri yaşlarda ciddi uykusuzluk sorunu yaşadı. Gece kalkıp kalemini eline alıp çalışırdı. Kendisine kartondan bir miğfer yapmıştı. Bu miğferin de tepesinde bir mum yanardı. Bu suretle tek eliyle mum tutmak zorunda kalmıyor, sonuçta eli yorulmuyor ve önündeki iş aydınlandığı için rahatça çalışıyordu.

Duygu dolu biriydi. Gençliğinden buyana şiir yazdı. Bunlardan yalnızca 490 tanesi günümüze ulaşmıştır. Şiirlerinin ana teması sevgidir; sevginin, ölümsüzlüğe ulaşma yolunda karşılaştıkları güçlükleri yenmede insanlara yardımcı olacağı konusunu dile getirirler.

Şiirlerinin bir bölümünü de 1535 yılında tanıştığı Pescara Markizi Vittoria Colonna için yazdı. Vittoria 17 yaşında bir marki ile evlenmişti. Çok güzel bir kadın değildi; ama çok duygusaldı. Genç yaşta eşini kaybedince kendini dine verdi ve sev-

gi temalı şiirler yazdı. Tanıştıklarında Mikelanj 60, Vittoria 46 yaşındaydı. Bu güzel ve temiz arkadaşlık 1547 yılında Vittoria'nın ölümüne dek sürdü.

1561 yılı Ağustos ayı sonlarıydı. Bir gün atölyesinde çalışırken birden kendini kaybetti ve yere düştü. Birkaç saat sonra atölyeye gelen öğrencileri onu yerde ya-

tarken buldular. Ayağa kalkıp kendine geldiğinde öğrencilerine 30 saatten buyana aralıksız çalıştığını itiraf etti.

1564 baharında gücü artık iyice azalmıştı; ama yine de çalışmadan duramıyordu. Yatağında titremeler içindeyken bile aniden yerinden kalkıyor, eline çekiç ve

kalemini alıp ne yaptığının ayır-
dında olmadan çalışıyordu.

17 Şubat 1564 günü yaşama ve-
da etti. Ölmeden önce, çok sevdi-
ği kent Floransa'da defnedilmek
istediğini vasiyet etmişti; ama bu
dileği bile yerine getirilmedi. Çün-
kü papa, bu yüce insanın Ro-
ma'dan başka yere defnedilmesine
izin vermemiştir.

Öteki taraftan, Mikelanj'in va-
siyetini bilen Floransa dükü, bu

değerli vatandaşının son dileğini,
papaya karşın yerine getirmek
için önlemler aldı ve bir gece Mi-
kelanj'in cesedi Roma'da defne-
dildiği yerden gizlice alınıp Flo-
ransa'ya getirildi. Floransa, bü-
yük sanatçıya muazzam bir cena-
ze töreni düzenledi. Tabutu üç
gün süreyle Duomo Kilisesi'nde
halkın ziyaretine açık tutuldu. •

YucelAksoy@butundunya.com.tr

Şoför, burda otomobiliyle giderken trafik polisi kendisini dur-
durdu ve sert bir biçimde uyardı:

"En fazla kırk kilometre yapmanız gereken yerde altmış kilomet-
re hızla gidiyordunuz" dedi. "Size ceza yazmam gerekecek."

Şoför kendinden emin bir biçimde yanıt verdi:

"Polis bey" dedi. "Ceza hanesine altmış kilometre yerine yüzkırk
kilometre yazarsanız, yazacağımız cezaya itiraz etmem."

Trafik polisi adamın söylediklerine bir anlam veremedi:

"Pek anlayamadım" dedi. "Benden niçin böyle bir istekte
bulunuyorsunuz?"

Trafik polisinin bu sorusunu gülererek yanıtladı şoför:

"Bu burdayı görüyorsunuz" dedi. "İşte onu satmaya
gidiyorum da..." •

Diktatör Rodriges'in ülkesinde, cezaevine düşen adama
başka bir tutuklu yaklaştı, "Geçmiş olusun" dedi. "Tutuklanma ge-
rekçinizi sorabilir miyim?"

Yeni tutuklu kararlı bir biçimde "Sokakta 'Kabrolsun Rodriges'
diye bağırardım" dedi. Karşısındaki kişiyle daha yakın ilişkiler geli-
ştirmek isteyen yeni tutuklu bu kez "Peki, siz niçin buradasınız?"
diye sordu. Tutuklu gülümseyerek "Ben de 'Yaşasın Rodriges' diye
bağırardım" dedi.

Tam o sırada koğuşun kapısı açıldı ve cezaevi yetkilileri içeri
başka bir tutuklu daha getirdiler. İki tutuklu cezaevine yeni getiri-
len kişiye yaklaşarak hemen kendilerini tanıttılar ve "Sizi niçin tu-
tukladılar?" diye sordular.

Son gelen tutuklu üzgün bir biçimde yanıt verdi:

"Benim adım Rodriges" dedi. "Bu ülkenin devrik başkanıyım." •

Çocuğunuzun Başarılı Olmasına Yardım Edin

•John E. Anderson - Reader's Digest•

On yaşındaki kızınız
okulda düzenlenen et-
kinlikte bale yapacak.
Çocuk heyecanlı, siz
de hata yapmasından korkuyor-
sunuz. Fakat piyano müziği
çalmaya başladığında hemence-
cik sahnedeki yerini alıyor, kar-
rarlı, kendinden emin ve her ha-
reketi kusursuz.

Onyediy yaşındaki oğlunuz üni-
versite sınavına girecek. Başarılar
dileyerek onu sınava bıraktıktan
sonra eve geldiniz, içiniz içinizi yi-
yor. Oğlunuz eve döndüğünde sa-
kin ve kendinden emin. Akranları
paniklerken o, soruları hızlı ve sis-
temli bir biçimde, bildiği gibi yap-

mış. Sonuç, oğlunuzun istediği bö-
lümüne girmesini hemen hemen ga-
rantileyen yüksek bir puan.

Çocukların ellerinden gelenin
en iyisini ortaya koyarak parladık-
ları anlar, her anne babanın düşü-
dür. Bununla birlikte çoğumuz ço-
cuklarımızın başarabileceğinin al-
tında kalan bir karne görmüş ya
da bir konser dinlemişizdir.

Neden kimi çocuklar zirvelere
çıkırlar da, onlar denli ya da daha
yetenekli olan ötekiler bunu yap-
mazlar? Pek çok ebeveyn becerinin
daha çok doğal yetenekle belirlen-
diğini düşünür; IQ'sü en yüksek
olan öğrenci en iyi notları alır ya
da en güçlü atlet ötekileri geçer.

Oysa genler performansı etkiler; fakat tümüyle belirlemez. Ayrım düşünce yapısı, karakter ve stratejiden kaynaklanır. Anne babaların çocuklarına bu özellikleri aşılmalari için çeşitli yöntemler bulunmaktadır.

Övgüye değer birşey bulun.

Dünya çapında tanınmış bir grup atlete, kariyerlerini en çok etkileyen etkenlerin neler olduğu sorulduğunda, atletlerin yüzde 95'inin yanıtı anne baba desteği olmuştur.

Kendini iyi duymayan çocuk başarır. Çocuğun kendine güvenini beslemek, parlak başarılarla erişmesinde en temel öğedir ve hiçbir zaman başlamak için geç değildir.

Komşunuzun iki yaşındaki çocuğuna kendine güven aşılarken izlemek örnek almanızı sağlamalıdır. "Haydi bakalım yerden üç tane oyuncak toplayabilir misin? Bir, evet... İki, çok güzel... Üç, aferin oğlum!" diyecektir. Sonra da oğlunu alkışlayıp kucaklayacaktır. Kimileri "Aman ne olmuş yani..." diyebilirler; ama kendine güveni böyle tek tek, küçük parçacıklar biçiminde yapılandırabilirsiniz.

Suçlamayın, öğretin. Ebeveynlerin çocuklarına performansları hakkındaki söylediklerini kaydedilebilir, büyük olasılıkla olumsuz görüşlerin ağırlıkta olduğunu görürüz. Daha da kötüsü, eleştirir, "O kadar aptalsın ki!", "Neden bir türlü anlamıyorsun?" ya da "Amm beceriksizsin!" gibisinden aşağılamalarla bezenmiş bile olabilir.

Eğer çocuğunuza sürekli olarak sorunlu olduğunu söylerseniz, eninde sonunda çocuk da buna inanacaktır. Çocuğun davranışını eleştirin, kendisini değil. Her yanlı-

şı, doğrusuyla birlikte açıklayın. "Topu öyle tutma!" sözünü "İki elinle tut, top vücudun tam karşısında olmalı" gibi bir ifade takip etmeli.

Her zaman çocuğunuza, neyi yapmamasını istiyorsanız, onu değil, ne yapmasını istiyorsanız, onu söyleyin. Sınav anında söylenen son söz anımsanacaktır, söylediğiniz son söz olumlu bir etki yaratmalıdır.

Yeteneklerinin ayırdına varın.

Çoğu kez çocukların olaylar hakkındaki fikir ve yorumlarını dinlemek yerine, onları, olmalarını istediğimiz kalıba sokmaya çalışırız. Bir çocuğa önce "Ne yapmak istersin?", "Ne yaparken eğlenirsin?", "Neyi iyi yaparsın?" gibi sorular sormalıyız. Beklenen yanıt, eski başarı ve ödüllerin bir listesi değil, çocuğun gururla söyleyeceği, "Topu uzağa atabilirim", "Tarihi iyi bilirim", "Şarkı söylemeyi severim" gibi basit yanıtlardır.

Yanıtları, kimi zaman bizim ayırdına varamadığımız yetenekleri hakkında ipucu da verebilir. Tek ayak üstünde dengede durabildiğini övünerek söyleyen bir çocuk belki hiçbir zaman bir futbol yıldızı olamayacaktır; ama fırsat verilirse pekala birinci sınıf bir kayakçı olabilir.

Kendini övmeye isteklendirin.

Diyelim çocuğunuza tüm okulun önünde bir trampet solosu verecek. Korkuyor; ama siz onun başarıya odaklanmasına yardım edebilirsiniz. Yapacaklarını parçalara ayırın. İlk adım trampeti kılıfından çıkarmak olsun. "Bunu yapabilir misin?" "Evet." ("Aferin!") İkinci adım enstrümanı kurmak olsun. "Bunu yapabiliyim." ("Güzel.")

Üçüncü adımda, trampetin düzgün çalışıp çalışmadığını denetleyin. Böylece ilk notaları çalmaya koyulduğunda bir sürü adımı başarmış olacak ve sonuncusu aşılmaz bir engel gibi görünmeyecektir.

İnsanın kendisi hakkında olumlu konuşması kendisini olumlu algılamasını pekiştirir, bu da sonuçta performansı artırır. Daha iyi performans daha olumlu algıya, o da başarının daha da artmasına yol açar. "Bugün iyi çalışıyorum" tümcesi "Ben iyi bir trampetçiyim" tümcesine dönüşür, sonuçta gerçekten iyi bir trampetçi olabileceği inancını güçlendirir.

Sakinleşmeyi öğretin. Gerektiğinde sakinleşebilmek yüksek performansın en önemli gereğidir. Sakinken zihninizi daha berraktır ve vücudunuz da en yüksek verimlilikte çalışabilir.

İşe soluk çalışmasıyla başlayın. Çocuğunuza derin bir soluk alındığında ne olduğunu gösterin. "Karnının nasıl düzleşip sonra geri çıktığını görebiliyor musun? İşte soluk aldığın yer tam olarak burasıdır. Duyumsamaya çalış" gibi. Soluk alırken soluduğu havayı duyumsaması için, ona derin soluk almayı öğretin.

İkinci adımda, kafasında canlandıracağı, onu rahatlatıcı bir düşünce bulun. Bu bir melodi, kumsaldaki kumların sıcaklığının ya da yaprakları sallayan bir meltemin verdiği duygu olabilir. Sakinleşene değin bu düşünce üzerine odaklanmasını öğretin. Sakin bir ruh durumu, dikkati dağıtan şeylerin bir kenara itilmesine, bir sonraki etkinlikte tümüyle ortadan kalkmasına yardım eder.

Odaklanmayı öğretin. Anne balar çoğu zaman çocuklarının dikkatini en fazla birkaç saniyelikliğine çekebildiklerinden yakınırlar. Öte yandan aynı çocuklar gözlerini bile kırpmadan saatlerce bilgisayar oynayabilirler.

Çocuğunuzun konuya odaklanmasını minik alıştırmalarla güçlendirebilirsiniz. Yaşı çok küçükse ona bir şarkı söyleyerek, sözlerini dikkatlice dinlemesini isteyin. Sonra ona, "Ali Baba nerede yaşıyormuş?", "Çiftliğinde hangi hayvanları varmış?" gibi sorular sorun. Daha büyük bir çocuğa, üzerinde sayılar yazılı bir sayfayı gösterin. Sayfayı kapatıp ona, "En üst sırada hangi sayılar vardı, anımsıyor musun?" gibi sorular sorun.

Akıldan tekrarlar yaptırın. Ünlü bir balerin, bana, gösterisinin tümünü, önceden adım adım, sahne de alacağı süre denli bir süre içinde, aklımdan tekrar ettiğini anlatmıştı. Bir kolunu havaya kaldırdığını ya da ayak ucunda yükseldiğini duyumsayabiliyor, müziğin temposunu duyabiliyordu. Yüzücü, futbolcu ya da kayakçı olsun, en iyi atletler de performanslarını gözlerinde canlandırıyorlar.

Çocuklar güçlü bir düşünceye sahip olduklarından, çok kolay canlandırma yaparlar. Bir sınavdan önce, çocuğunuzun sıkı çalışmasını ve sonra zilin çalmasını, kalemleri bırakın deninceye değin tüm testi kafasında canlandırmamasını isteyin. Böyle birkaç alıştırmadan sonra, test sıradan bir olay olacaktır.

Ona başarıyı anımsatın. Çocuğunuzun odasının duvarına ilişti-

rılmış iyi bir karne ona yapabileceğini anımsatır ve başarıma isteğini pekiştirir. Bunu yaparken kendinizi geçmiş başarılarla sınırlamayın. Kazanılan ödülün, başarı belgesinin fotoğrafları esin kaynağı olabilir. “Geçen yıl başardın, bu yıl da başarabilirsin” gibi tümcelerle cesaret verin.

Hedefe adım adım yaklaşsın.

Diyelim, çocuğunuz tarih dersinden “5” almak istiyor. Amaçlanan hedef, yani “5” notu, en üstte olacak biçimde her adımı bir kağıda listeledikten sonra, onu göz önünde bir yere asın. Bu adımlar, “Her gün derse devam et”, “Ödevlerini zamanında yap”, “Yardımcı kitapları günü gününe oku” biçiminde olabilir.

Çocuğunuz bir adımı kaçırırsa, bu hedefe ulaşamayacağı anlamına gelmez. Bir önceki adıma dönüp kaldığı yerden ilerlemeye devam edebilir. Hedeflerin karşılaştırılmalı olmaması da önemlidir. Hedef, “Tarih dersinden 5 almak” ol-

malıdır, “Ahmet’ten daha yüksek not almak” değil.

Kimi anne babalar çocuklarını rüşvetle, suçlayarak ya da korkutarak yönlendirmeye çalışırlar. Bunların hiçbiri işe yaramaz. Kızınız, karnesindeki bir 5 notu için 10 YTL aldığı anda mutlu olabilir. Ama onu asıl mutlu eden şey para değil, takdir edilmektir. Korku, geçici olarak işe yarar. Başına bir tabanca dayarsanız, ne istiyorsanız yaparım. Ama tabancayı uzaklaştırdığınızda ilk aklıma gelen, istediğinizi daha iyi yapmak değil, öç almak olur.

Çocuğunuza elinden gelenin en iyisini yaptırmanın kestirme yolları yoktur. Bu, destekleme, isteklendirme ve çok çalışma gerektiren yavaş bir süreçtir. Tüm bu çabalar yalnızca parlak başarıların kazanılmasını değil, aynı zamanda ebeveyn ile çocuk arasında daha yakın ve sıcak ilişkiler kurulmasını da sağlar. •

Çeviri: Aylin Yengin

“Bir Başkadır Benim Memleketim”in Yanıtları...

Kemaliye,
Erzincan

Safranbolu,
Karabük

Muradiye Şelalesi,
Van

Mardin

Uzungöl,
Trabzon

“Uyanık saatlerinde sen pencерemizde güneş... Aydınlığında yeni renkler, taze kokular eklerdim. Yaşlı bir dede bana bir gün ‘Oğul sevdiğin güzelin yüzünün aydınlığını geceye serp’ demişti. Her sabah baştan güneş dolu... Karanlıktan sonra ak yastığında yüzü gün güneşlik her sabah...”

Avuç İçinde Şato

Bertrand Parkı’nda kitabına dalmıştın. Geç bir yaz akşamı... Gökyüzünde karga lekeleri... Anadolu yüzünde batan güneşin kıvılcığı... Yanında oturan ben sana anlatıyor, dediğimi duymuyordun. Çevre evlerin pencereleri teker teker aydınlanıyor, karanlık şemsiye açılıyordu. Günün ışıkları uzakta, ağaçların kızıl ardında kalmıştı. Kitabını kapattın. “Yıllar önce seni gördüğümden eminim” dedim sana. “Gülümsemem anımda bariz kalmış. Paskalya sabahı topladığım güllerini andırıyor.”

“Ne okuyorsun?” dedim. Bir şey söylemeden kitabını gösterdin, Victor Hugo’nun şiirleriydi. “Bana yıllar önce yaşadığım bir günü anımsattın” dedim. “Kitap elinden düşmezdi. Parkta yan yana yürür, parklarda yan yana gülerdik. Yirmiiki

yaşına yakın bir gündü. Çarşıya fıstık almaya gidiyorduk. Her dakika duruyor yüzüne bakıyordum. Yanımda olduğundan emin olmak ister gibi... Tepemizde iri bir ay... Durdum. Sana minik bir

şato yapmak istiyorum” dedim. “Aya bitişik... Bahçesinde çiçekler ağaçlarında papağanlar hep adını söyleyecek.”

Bana dönüp “Daha çekiç tutmasını beceremiyorsun” dedin. “Şato mu yapacaksın?” “Öğrenirim” dedim.

Sonra harman rüzgarına kapıldık. Köy köy, kent kent savrulduk. Aynı yerlerde konu komşu ol-

duk. Her sabah benden erken kalktın. Güneşle pencereyi aydınlattın. Her öğle patlıcanları, domatesleri tencereye doğradın, kaynat- tın. Her akşam lambamı yaktın. Yıllar geçmiş, hâlâ kuyunun nere-

Memleket Özlemi

İlyas Halil

de olduğunu bilmem... Susayınca elinden su beklerim.

Parkın kuşları çevremizi sarmış, bizi dinliyordu. Ben konuştuğça zaman değişiyordu, kâh Anadolu lu bir kız, kâh Montrealli bir kadındın. “İsteğimi hoş gör” dedim sana, “Avucuna bakabilir miyim?” Gülümsedin, “Çingene misin?” dedin, “Falıma mı bakacaksın?” “Hayır” dedim, “Güzel bir günümde sana benzer bir kadına söz verdiğim şatoyu yapacağım.” “Teşekkür ederim” dedin, “Şatonu başka bir yerde yapmanı rica ederim.” “Şatonun yapı malzemesini getirdim” dedim, “Çekiç tutmasını da öğrendim. Yıllardır bu anı bekledim.” “Boşuna beklemişsin” dedin, “Ardığın insan çoktan yaşlandı. Bana benzer yanı kalmadı herhalde...” “Sen değilsen, sen olur musun bu anlık” dedim, “Parka girince, yirmiiki yaşında olduğumuz o günü buldum. Yüzün bir demet çiçek yine... Tepemizde aynı iri ay... Elinde satın aldığımız fıstık kesesi... Saçların patlıcan moru, yürüdüğümüz akşamın karanlığı oldu.”

“O gün yanımdaydın. Anımsamanı isterim...” dedim. “Neredeydik ki?” dedin. “İsteklerin gerçeğe döndüğü yerdin” dedim, “Elli yıllık yolda palmyeli bir kentti. Gelir misin benimle bir daha? Çarşısına gidelim. Oturacak bir bahçe, konuşacak bir konu bulurum. Acıksak yağmurlu bir sokak bulur, bir kafeye girer, sandviç ister, seninle burun buruna kahve içeriz.” “Ellerin titriyor” dedin, “Kahvenin sana zararlı olduğunu bilmiyor musun?”

“Elli yıl sonra olacak şeylerden söz ediyorsun” dedim, “Biz şimdi kendi taze zaman dilimimizi yaşıyoruz. İnanç gücünü bul. Turunç kokularını, güneş sarılarını, mart böcek seslerini o kentin hemşerilisi yaparım. Hepsini karşında kulun kölen... Bal toplayan arılar göğünü doldurur istersen... Sen sürahiye dolduran su olursun, sürahinin kendisi sen... İnanman yeterli...”

“Hatırlıyor musun?” dedim. “Yaşam boyu palmyeli kentte koku süpürgecisiydim. Sen iki öne çiçekli genç kadın... Tüm kokuları senden devşirdim. Kokuları soğakımıza getiren bendim... Baharda yeşil bayırdın... Çiçekli giysin üstündeydi bir gün, tepelerin kekik kokularını ellerimle topladım. Karıncalar gibi kış yiyeceği yaptım rayihanı...”

“Zaman bekçisiydim. Kışı, güzü karanlığa iterdim. Uyanık saatlerinde sen pencereimizde güneş... Aydınlığına yeni renkler, taze kokular eklerdim. Yaşlı bir dede bana bir gün ‘Oğul sevdiğin güzelin yüzünün aydınlığını geceye serp’ demişti. Her sabah baştan güneş dolu... Karanlıktan sonra ak yastığın da yüzü gün güneşlik her sabah...”

“Yarım kalmaz insan seninle” dedim. “Her acıktığımda seni acıktıyordum. İlk ışıpta burnumda kızarmış ekmeğin oldun. Karanlıklar basınca günden büyük gök boşluğu dolduruyorduk.”

Parkta bir sessizlik. Karanlık koyulaştı. Karşımda yüzünü zor

seçiyordum. Kalktın “Nereye gidiyorsun?” dedim. “Tılsımlı günlerde kendimi bulmaya” dedin. “Arama” dedim. “Beni görünce kendini bulursun. “Saçlarımı çöz, karşıdayım. Yıkanmak istersen, yanında akan dere ben... Sesimi duyunca nerede olduğunu bilirsin.”

“Bu an şatonun yarasını yazdım” dedim. “Bundan böyle huzurunda gülümsemek yasa... Şatonun halkı gülen renklerden, seven kokulardan, seslerden olacak. Sen geçerken herkes şapkasını çı-

karacak, kokular reverans yapacak, başlarını eğip selam verecek. Sevinçten gülecek, kokunu alan... Karlı yolları kuş sesleri temizleyecek. Renkler seslerle sevişecek... Doğan çiçeklerin kimi japongülü, gözleri çekik, kimi çinzambağı olacak, ayakları takunyeli...”

“Güzel değil mi sevgilim?” dedim. “İnanınca çiçekler başını eğdi, ‘Hoşça kal’ dedi sana Bertrand Parkı’ndan çıkınca...”

halililyas@yahoo.ca

İş çıkışında eve gelen eşinin kendisine uzattığı zarfı alan kadın “Nedir bu?” diye sordu. Adam sevinçli bir biçimde “Bizim kurumun düzenlediği eğlenceye katılmak için iki kişilik özel davetiye” dedi. “Birlikte gider, birazcık da olsa sıkıntılarımızı unutup gönlümüzce eğleniriz.”

Genç kadın, hemen hazırlıklara başladı. Gecede ne giyeceğine karar verdikten sonra, bir çocukluk arkadaşına gidip onun elmas kolyesini ödünç aldı.

Eğlence dönüşü, genç kadın birden kolyenin boynunda olmadığını ayırdına vardı: Ceplerini, çantasını, evin her yanını aradı; ama bir türlü kolyeyi bulamadı. Arkadaşına da kolyesini kaybettiğini söyleyemezdi. Yenisini satın almaya karar verdi.

Birikmiş parası yetmediği için bankadan kredi çekti ve kuyumcuları dolaşmaya başladı. Uzun araştırmalar sonunda kaybettiğine çok benzeyen bir kolye satın alarak götürüp arkadaşına verdi. Uzun bir süre arkadaşıyla görüşmeyen genç kadın bir gün parkta yürürken arkadaşısıyla karşılaştı. Kısa bir sohbetten sonra gerçeği arkadaşına söylemeye karar verdi “Senden aldığım o kolye yüzünden çok sıkıntı çektim” dedi. “Borçlarımı daha yeni bitirdim.”

Arkadaşı “Anlamadım” dedi. “Sen neden söz ediyorsun?”

Genç kadın anlatmaya başladı:

“Senden aldığım kolyeyi o gece kaybettim ve bunu sana söyleyemedim. Ona çok benzeyen başka bir kolye satın aldım.”

Şaşkınlık içinde kalan arkadaş, onun sözünü keserek, “Vah benim dürüst, zavallı dostum” dedi ve sözlerini şöyle tamamladı:

“Benim sana verdiğim o kolye sabteydi...”

Anne ve Babalardan, Dede ve Ninelerden...

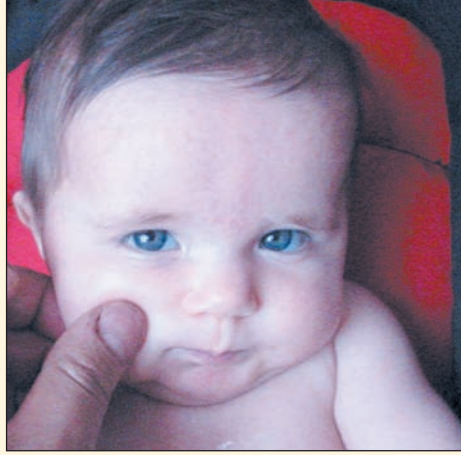
Bu sayfada, anne ve babaların, dede ve ninelerin gönderdikleri fotoğraflar yer almaktadır. Her çocuk ve özellikle her torunun güzel olduğunu bildiğimizden, yayımlanacak fotoğraflarda yalnızca, fotoğrafların güzel çekilmiş olmalarını ve teknik açıdan yayımlanabilir nitelik taşımalarını dikkate alacağız. Fotoğraflarda çocukların ad ve soyadları yanısıra buldukları kentin adını da lütfen belirtiniz.

Gönderi adresi: *Bütün Dünya, Manolya 3/11, D: 2, Ataşehir, 81120, İstanbul*
e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Abdurrahman Arılık, *Konya* ▲

Yaprak Karagence, *Antalya* ▲

Ada Yanger, *İstanbul* ▲

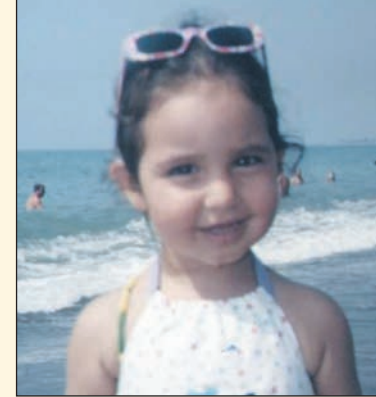
Anıl Çolak, *Kabramanmaraş* ▲

Eylül Karaođlan, *Kayseri* ▲

Eyüp Kađan ve Bengisu Sürek,
Samsun ▲

Gülşah Onur, *Adana* ▲

Barış Gökay Karamanlı, *Denizli* ▲

Zeynep Ergin, *Karabük* ▲

İrem Karakuş, *Konya* ▲

Öykü Sözbilen, *Bursa* ▲

Dilara Kolay, *İzmir* ▲

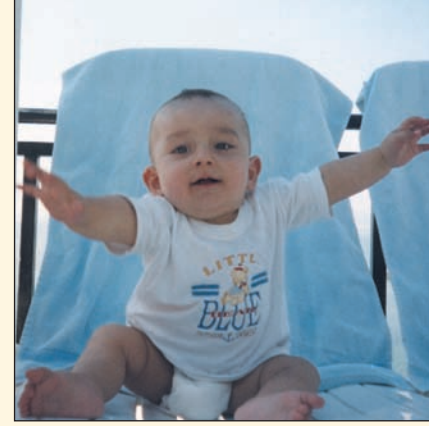
Özgecan Menekşe, *Amasya* ▲

Mahmut Tacir, *Şanlıurfa* ▲

Sinem Balkanal, *Ankara* ▲

Yiğit Eryörük, *Eskişehir* ▲

Barış Kışın, *İstanbul* ▲

Umut Alper ve Ayten İpek Sunarman,
Orkun Palancı, *Antalya* ▲

İsmail Kerem Çayırıcı, *Ankara* ▲

Müjgan Kılıç, *ABD* ▲

D. Gizem ve Simge Kırca,
Ankara ▲

1001 Güzel Söz

•Derleyen: Halil Can - *Bütün Dünya*•

•Gerçek arkadaşlık sağlıktan fark-sızdır, değeri ancak elden gittikten sonra anlaşılır.

Golti

•“Para herşeyi yapar” diyen adam para için herşeyi göze alan adamdır.

B. Franklin

•Siz kendinize inanın, başkaları da size inanacaktır.

Montaigne

•Dostların sıkıntıdayken onları mutlu oldukları zamankinden daha çok ara.

Chilon

•Yumuşak olma ezilirsin, sert olma kırılırsın.

Victor Hugo

•Gömleğin ilk düğmesi yanlış ilik-lenince ötekiler de yanlış gider.

C. Bruno

•“Yarın bambaşka bir insan olacağım” diyorsun. Niye bugünden başlamıyorsun?

Epiktetos

•İnsan uçurumun kenarına var-madan kanatlanmaz.

Kazancakis

•İnsanoğlunun içinde uyuyan

güçler vardır. Kendisi bile şaşırır. Çünkü bu güçlere sahip olduğu aklımdan bile geçmez. Bu güçleri uyandırıp eyleme geçebilirse, o kişinin yaşamında büyük bir devrim olur.

Swette Marden

•Vicdani tertemizdi; çünkü onu hiç kullanmamıştı.

S. Lec

•Bildiğimizi düşünmemiz öğrenmemizin en büyük düşmanıdır.

Dr. C. Bernard

•İnsan ancak anlayabildiği şey-leri duyar.

Goethe

•Kaptanın ustalığı deniz durgun-ken anlaşılmaz.

Lukianos

•Çevrelerine uymak için kendile-rini yontanlar, tükenip giderler

R. Hull

•Güç ve güveni hep dışımda ara-dım. Ama bunlar insanın içinden gelir. Ve her zaman oradadırlar.

Sigmund Freud

•Uçurtmalar, rüzgar gücüyle de-ğil, bu güce karşı uçtukları için yükselirler.

William Churchill

Lucky ile Kika, Gaye ile birlikte tam üç kez okyanusu aşıp Türkiye'ye geldiler. O uzun yolculuklarına, birbirinden ayrı dayanmaları ancak sahibeleri Gaye'yi çok sevdiklerinden olmalıydı. Vardıkları noktada kafeslerinden çıkınca hemen Gaye'nin ellerini yalamaya başlamaları sevgilerini açıkça ortaya koyuyordu.

Kika Adında Bir Kedi

Onun en büyük şansı, 1985 yılında kızım Ga-ye'yle yollarının kesiş-mesiydi. Gaye o yıllar Amerika'da öğrenim görüyordu. Evinden, yurdundan, sevdiklerinden uzaktı.

Amerika yalnız insan-ların ülkesiydi. Herkes kendi içine ve evine ka-panık bir yaşam sürer, in-sanlararası ilişkiler en alt düzeyde tutulurdu. Ora-da tanıdığım ve uzun yıl-lar orada yaşamış bir Türk kadın Amerika'da doğan, orada okuyan ve kendi seçtiği birisiyle ev-lenen kızından yakınır-ken, “Bir Pazar günü ev-de canım sıkıldı ve özle-diğim kızımı görmek için kalktım evine gittim. Ka-pıyı açtığımda uzun uzun anlamsız gözlerle yüzüme baktı ve ‘Neden geldin anne?’ diye sordu. Kendisi-ni özlediğimi söyledim. Gene an-

lamsız bir bakışla beni süzdü. ‘Randevu almadan gelemezsin, ku-sura bakma seni içeri alamam’ de-di ve kapıyı yüzüme kapattı. Yıkıl-dım; ama yapacak bir şey yoktu

biz çocuğumuzu Ameri-kan toplumuna teslim et-miştik” diye çok üzüntülü bir sesle Amerika'daki yaşamın acımasızlığını ortaya koymuştu.

İşte böyle bir ortam-da insanları sevdiği den-li hayvanları da seven Gaye bir gün eve şirin bir kedi yavrusuyla gel-di. Alacalı kahverengi tüyleri parlak, yürüyüşü paytakdı. Evde Ga-ye'nin daha önce bir çiftlik evinin yanında oynarken görüp sahi-binden satın aldığı kurt

kırması Lucky adlı bir köpeği da-ha vardı. Yavru kedi Lucky'yi gö-rünce Gaye'nin kucağından in-medi. Bir sürü tatlı söz ve okşa-

Engin'den Gözlemler, İzlenimler

Engin Ünsal

madan sonra yavru kedi yatağın üstüne konabildi.

Kediye ad seçmek sorun oldu; ama sonunda bir Kızılderili adı olan "Kikua" üzerinde karar kılındı. Zaman içinde söylenmesi zor olan "Kikua", Kika'ya dönüştü. Ve yavru kedi eve, yeni adına ve herşeyden önemlisi Lucky'e çok alıştı. Artık Lucky nereye giderse Kika da peşinden gidiyor, ayrı kabı olmasına karşın onun kabından yemek yemeye çalışıyor, akşamları yanlamasına upuzun yatan Lucky'nin bacakları arasında kıvrılıp uyuyordu.

Gayenin aşırı hayvan sevgisi beraberinde özeni de getiriyordu. Her gün iki arkadaş birlikte fırçalıyor, bakımları yapıyor, sokağa birlikte çıkarılıyor, veterinerle birlikte götürülüyordu. Lucky Kika'nın koruyucu meleğiymiş sanki, sokakta onun yanına kimseyi yaklaştırmıyor, onu hem seviyor hem de herkesten sakınıyordu. Arada Amerika'ya kızımın yanına gittiğimde geceleri mırıldanarak yattığım odaya gelir, yatağıma tırmanır, hep karnımın üstüne oturup kendini sevmemi isterdi. İsteğini yerine getirir, başını sırtını okşarken tatlı mırıldanarak uykuya dalar, uyanmasını diye uzun süre kalıp gibi yatmak zorunda kalırdım. Kika başka kediler gibi oyuncu değildi. Oynamayı, koşturmayı hiç sevmiyordu. Ön ayaklarını kıvrıp üstüne yatar, saatlerce çevresini seyrederek öyle dururdu. Sanki kedilerin filozofuydu. Sürekli düşünen, çevresini gözetleyen ve yorumlayan bir kedi... Lucky kimi zaman onun bu durgunluğundan sı-

kılır yanına gider iri pençeleri ile onu yere yatırır, onunla oyun oynamak isterdi. Filozof Kika, Lucky'nin bu isteğini de anlayışla karşılar, onun kendini mincıklamasına, yuvarlamasına ses çıkarmazdı.

Lucky ile Kika, Gaye ile birlikte tam üç kez okyanusu aşır Türkiye'ye geldiler. O uzun yolculuklarına, birbirinden ayrı dayanmaları ancak sahibeleri Gaye'yi çok sevdiğilerinden olmalıydı. Vardıkları noktada kafeslerinden çıkınca hemen Gaye'nin ellerini yalamaya başlamaları sevgilerini açıkça ortaya koyuyordu. Üniversite bitip Türkiye'ye dönmeleri gerekince havaalanına Gaye'yi karşılamaya gittik. Amerika'da uzun yıllar kaldıktan sonra dönenler beraberinde değerli eşyalar getirirken Gaye uçaktan Lucky, Kika ve Twidi adında bir papağanla çıktı. Eve seyyar bir hayvanat bahçesi havasında dönüşümüz aile arasında epey konuşulmuştu.

Bir apartmanın giriş katında bahçeli bir dairede dördü için mutlu bir yaşam başlamıştı. En iyi besinler yediriliyor, vitaminler veriliyor, en iyi veterinerlere götürülüyorlardı. Papağan bulunduğu ortamı yadırgadı. Önce bir doktor arkadaşın evine konuk olarak gitti, oradan da özel bir hayvanat bahçesine verildi. Ara sıra bakıcılarına sorulduğunda bu ortamda mutlu olduğu haberleri alınıyordu.

Bu üçlünün mutluluğu Gaye'nin evliliğiyle bozulmaya başladı. Eşi, başlangıçta gizlediği hayvan sevmeyen biri olduğu yanını evlendikten birkaç yıl sonra ortaya koydu. Lucky ile Kika evlerinin al-

Kika, akşamları yanlamasına upuzun yatan Lucky'nin bacakları arasında kıvrılıp uyuyordu.

tında, kapısı bahçeye açılan bir odaya taşındı. Yatakları, yemek kapları, oyuncakları, kemikleriyle bir başka ortama geçmek ikisini de önceleri çok şaşırttı. Artık Gaye sürekli onlarla olamıyor; ama her gün aşağıya inip temizliklerini yapıyor, yemeklerini, sularını yeniliyordu. İnanılmaz bir şey oldu.

Sürekli bir sevgiyle büyümüş Lucky terk edilmişlik duygusuna kapıldı... Ve yaşama küstü. Lucky artık coşkuyla sahibini karşılayan, bahçede koşan eski Lucky değildi. Kika onu teselli etmek ister gibi ona daha çok sokuluyor, yatarken başa başa verip uyuyorlardı. Lucky bu şefkati çok iyi anlıyor ve onu uzun diliyle yalayarak Kika'ya karşılık veriyordu. Bir odada sahibinin sürekli sevgisinden yoksun yaşamak onun için dayanılmaz bir acıydı. Yemek yememeye başladı, zayıfla-

dı. Bahçeye çıkmaz oldu. Giderek ayakları da tutmaz oldu.

Gaye eşiyile Amerika'ya gitmek zorunda kalınca Lucky ve Kika ile ben ilgilendim. Başını ne denli okşasam, ne denli sevda sözcükleri söylesem, beni çok seven o Lucky, başını kaldırmak bile istemiyordu. Aç, susuz yürüyemeden öyle yatıyor ve kendisine kötü bir son hazırlayan yaşama üzgün gözlerle bakmakla yetiniyordu. Sürekli sevgi görmeye alışmış Lucky günde yarım saatlik sevgiyle yetinemeyince sanırım intihar ediyordu. Veterineri Ayhan Bey ile iğneler yaptık, serumlar verdik, hiçbirine yanıt vermiyordu.

Bu acısına son vermek için uyutmak son çare olarak düşünüldü. Amerika'ya Gaye'ye telefonla durumu bildirip iznini almak istedim. "Çok üzgünüm, ne yapacağımı bilemiyorum, sen karar ver baba"

dedi. Sonradan öğrendim ki Gaye Lucky için sabaha değin ağlamış.

Veteriner Ayhan Bey'e telefon edip gelmesini istedim. Geldiğinde Lucky zor soluk alıyordu. Kika yanı başında şaşkın duruyordu. Ayhan Bey eğilip başını tuttuğunda Lucky, son yolculuğuna bizim tarafımızdan çıkarılmış olmanın acısını bize yaşatmamak için, son soluğunu verdi. Onu Mısırlı firavunlar gibi, yemek kapları ve oyuncaklarıyla birlikte, bir zamanlar oturduğu evin bahçesine gömdük.

Lucky'nin acısı bizden çok Kika'yı yaraladı. O odada tek başına yaşamaya alışamadı. Gözleri sürekli kapıda, bir daha geri gelemeyecek Lucky'yi bekledi. Onun bu durumuna dayanamayan Gaye'nin teyzesi Meral, onu kendi evine götürdü. Eminim Kika orada da odalarda, geceleri kucağına yatacağı, Lucky'i aradı. Meral ona özenle, sevgiyle baktı. Onunla her gün saatlerce konuştu; ama yaşam Kika için Lucky olmadan anlamsızdı artık... Kika Lucky'siz bir yaşama üç yıl dayandı. O da tıpkı Lucky gibi yemeden içmeden kesildi. O tombul Kika bir deri bir kemik kaldı. Veteriner Ayhan Bey ona da serumlar verdi, işneler yaptı. Hiç yararı olmadı. Şubat

ayının son günü Meral gene Kika'yı kucağına aldı. Yemek yedirmek istedi; ama Kika ağzını bile açmadı. Onunla uzun uzun konuştu, "Benim arkadaşımın, beni bırakamazsın" dedi. Gece yarısına doğru onu koltuğa yatırıp yatmaya gitti. Sabah kalktığına Kika'yı göremedi. Odaları aradı, Kika diye seslendi yanıt alamadı. Neden sonra akşam bıraktığı koltuğun altında kuyruğunun ucunu gördü. Koltuğu kaldırdı. Kika upuzun yatıyordu.

Gaye ona ve Lucky'e yaşanabilecek en güzel yaşamı yaşatmıştı. Kika'yı o gün Lucky'nin mezarını açarak yanına gömdüler. Tıpkı yaşamda olduğu gibi her ikisi orada kucak kucağa sonsuza değin yatacak.

Hayvanları sevmek çok güzel bir olay. Kika ve Lucky ile geçirdiğimiz güzel günleri şimdi yaşlı gözlerle anıyoruz. Hayvanları sevmek, bir yaşamı onlarla bölüşmek ne denli büyük bir sevgi, güzel ve doyumsuzsa ölümlerinin getirdiği acı da o denli büyük oluyor. Benim ve kızımın evinde Kika ile Lucky'nin anısı, biz var oldukça hep yaşayacak. •

enginunsal34@smileadsl.com

O başka bir dünyaya
kilitlemişti.

Ve ben anabtarı arıyordum.

Eski Şarkılarda Yaşamak...

•John Carter - Reader's Digest•

Babam öldükten sonra annemin anıları karmakarışık oldu. Bir süre sonra, tek çocuğunu, beni bile tanıyamaz olmuştu. Yine de beni görmek onu her zaman mutlu eder "Anne benim, oğlum" dediğimde içtenlikle inanırdı.

Seksenyedi yaşındaki annemin olağanüstü serüvenli yaşamına ilişkin anıları giderek silikleşiyordu. Bana, kendisi gibi öğretmen olan teyzemle yaptığı müthiş gemi yolculuğunun öyküsünü anlatmıştı:

"Maaşlarımızın düşük olmasına karşın para biriktirebilmiştik; çünkü evde annemizle birlikte çok sade bir yaşam sürüyorduk. Sabahları geminin güvertesinde yürüyüşler yapıyor, badminton oynuyor, öteki gençlerle sohbet ediyor, öğleden sonraları uyuyorduk. Geceleri ılık havada geç saatlere değin oturup, pırl pırl gökyüzünde mehtabı ve yıldızları seyrediyorduk. Çok sevimli genç bir adamla tanıştım, hoş bir serüven yaşadık, korkuluklara yaslanıp birlikte şarkılar söyledik."

Bu, yıllarca söz edilmemiş; ama yaşanmış bir öyküydü. Fakat çok geçmeden annem, düşsel bir ikinci eşten söz eder olmuştu. Babamla evliliklerinin çok kısa sürdüğünü söylüyordu, oysa elli yıl evli kalmışlardı.

İşimle ilgili haberler onu çok şaşırtıyordu. Aileme ilişkin verdiğim en küçük haberse onu çok sevindiriyordu, haberi bir saniye sonra tekrar etsem yine aynı biçimde mutlu oluyordu. Kendiliğinden söyleyecek pek sözü yoktu.

Zamanla ziyaretlerim bana acı vermeye başlamıştı. "Arka bahçedeki yılbaşı ağacını anımsadığını biliyorum..." gibi ayrıntılı tanımlar yapıyor, böylece hafızasını canlandırmayı umuyordum. Çocuklar ve yaşamım hakkındaki haberleri de anımsasın istiyordum.

Hiçbirini anımsamıyor, beni düş kırıklığına uğrattığını duyumsayarak rahatsız oluyordu. Kimi zaman, ziyaretim topu topu yirmi dakika sürüyordu.

"Nisan SuDokuları"nın Yanıtları...

2	4	9	6	8	5	7	1	3
6	5	7	3	2	1	4	9	8
8	3	1	4	7	9	5	2	6
3	9	2	5	4	7	8	6	1
5	1	6	9	3	8	2	7	4
4	7	8	2	1	6	3	5	9
1	6	3	8	5	2	9	4	7
7	2	4	1	9	3	6	8	5
9	8	5	7	6	4	1	3	2

Kolay

8	7	6	5	4	1	3	2	9
2	1	3	6	9	7	4	5	8
5	9	4	8	3	2	1	6	7
4	5	9	7	1	6	2	8	3
7	3	2	9	5	8	6	1	4
6	8	1	4	2	3	9	7	5
9	4	8	1	6	5	7	3	2
1	2	7	3	8	9	5	4	6
3	6	5	2	7	4	8	9	1

Zor

Yeni haberleri hemencecik sıralayıp, onu sevdiğimi ekledikten sonra söyleyecek söz bulamıyordum.

Birkaç yıl önce, umutsuzluktan ona şarkı söylemeye başladım, kısık bir sesle, utangaç... 1950'lilerde annemin kuyruklu piyanosunun üstünde duran Kamp Şarkıları El Kitabı'ndan yararlandım.

Dimdik oturup, derin bir soluk aldım, annemin piyano başına oturduğu zamanların düşüyle, içimde ışıldayan müziğe kapılarak, şarkıya başladım.

Annemin, önce parmağımın ucundaki sözleri okuyarak, sonra akıldan eşlik etmesi beni şaşırttı. İkimiz de kendimizden geçmiştik. Şarkımız biterken ellerini çırptı, ellerimi avuçlarına alıp, gözlerime baktı, "Çok mutlu oldum" dedi.

Bir süre sonra, ara verdiğimizde, "Fena sayılmaz, değil mi?" diye

sorduğumda, dimdik doğrularak, öfkeyle "Fena sayılmaz da ne demek?" dedi. "Çok güzel..."

Sonraki ziyaretlerimde, yalnızca şarkı söyler olduk. Zamanında annemden dinlediğim, çoğu annemin çocukken öğrenmiş olduğu yüzün üzerinde şarkıyı kaydettiğim teybimi de yanımda getiriyordum.

Sesi, teybin melodisiyle bütünleşirdi, iki narin soprano dinlerdim. Şarkının sözlerini söylemezdi, sesini enstrüman gibi kullanırdı.

Bir keresinde şarkının sonunda berrak sesi birden yükselerek, doğru; ama tiz bir nota çıkardı, müziğin o mükemmel uyumunu bozdu. Çılgık atmışçasına donakaldı.

Çekinerek bana baktı. Son nakaratı tekrar ederken "Sorun değil" anlamında gözlerimi kırptım. Bakışlarına huzur dolu gözlerle karşılık verdi, doğduğum gün de bana öyle bakmış olmalıydı. •

Çeviri: Aylin Yengin

Afacan bir çocuk, merdivenlerden düşüp bacağını kırmıştı.

Doktor bacağını alçıya aldıktan sonra afacan çocuğa "Alçı çıkartılıncaya değin merdivenlerden inip çıkmak yok" dedi.

Bir ay sonra alçı çıkartılırken çocuk büyük bir sevinçle doktoruna "Artık merdivenlerden inip çıkabilir miyim?" diye sordu. Doktorun "Dikkatli olmak koşuluyla, evet" yanıtını duyan çocuk sevinçle el çırpmaya başladı ve "Yaşasın" dedi. "Aylardır su borusundan inip çıkmaktan bıkmıştım doğrusu..." •

"Satranç"ın Yanıtları...

Atak: 1... Kxc2 2. Kxc2 Axe3+ 3. Şf2 Axc2 0-1

Oyun Sonu: 1. Fc4+ Şe7 2. Şe4 Fg7 3. Şf5 Fh6 4. Şg4 Ff8 5. Şg5 Fg7 6. Şg6 Ff8 7. f5 Şe8 8. f6 Fc5 9. Şg7 Ff8+ 10. Şg8 Fc5 11. e6 Fb4 12. Fb5+ Şd8 13. Şf7 Fc5 e7+ 1-0

Kendi Gelen: 19. b3 Ad5 20. Vd3 Ab4 21. Vb5 a6 22. Va4 b5 23. Va3 Kc8 24. Ka1 1-0 •

Mankafa Poldi

"Bu yaz eşiniz hiç ortalıklarda görünmedi."
"İneğimiz hastalanmıştı, onu dışarı çıkaramadığı için kendi de hep evde kaldı."
"Umarım ineğiniz yakında iyileşir de eşiniz normal yaşamına kavuşur."

"Bay Poldi, bir şey mi kaybettiniz?"
"1 YTL düşürdüm."
"Burada mı?"
"Hayır ileride... Fakat orası öyle karanlık ki, orada hiçbir şey bulunmaz!"

"Bu çirkin çirkin öten şey nedir?"
"Sis borusu..."
"Bunu öttürmenin ne anlamı var, gürültü sisi dağıtamaz ki..."

"Boş yere uğraşıyorsun... İçinde birkaç dakika dolaşmadan, ayaklarım bu ayakkabılara sığamaz..."

Mantık Bilmecesi, Bulmaca

Mart Ayı Yanıtları, Çözümleri

Mantık Bilmecesi

Adı	Aldığı ürün	Rahatsızlığı	Ödediği para
Cem	Isırganotu	Migren	11,50 YTL
Ebru	Nar kabuğu	Egzama	11, 75 YTL
Funda	Elma çekirdeği	Eklemler ağrıları	12, 25 YTL
Selçuk	Zencefil	Gut	12, 00 YTL
Utku	Kurbağa bacağı	Grip	11, 25 YTL

Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	Ş	İ	R	İ	N	E	B	A	D	İ		R	A	N	A
2	E	R	E	K		K	A	L	E	N	D	E	R		R
3	R	A	M	İ	Z		T	A	M		A	S	T	I	M
4	A	N	İ		A	T	A	Y		A	N	T		R	A
5	F		L	A	H	O	R		A	R	A		A	G	
6	E	H		S	İ	M	Y	A		A		A	S	A	L
7	T	A	H	İ	R		A	R	A	B	A	N		T	A
8	T	S	E		E	M		I	R	A	Z	C	A		V
9	İ		N	T		A	Y		A	N		A		A	T
10	N	A	D	A	S		A	R	K		U	K	A	L	A
11	K	R	E	M		O	M		A	F	T		C	A	
12	A		K	A	İ	N	A	T		İ	K	A		N	İ
13	Y	A		H	M		Ç	A	R		U	M	A	Y	
14	A	R	Ş		A	B		Y	A	R		A	Y	A	R
15		G	A	M		A	S		V	A	R	N	A		A
16	F	O	R	T	E		E	L	E	K					
17	A		A		A	K	A	L	A						
18	K	O	P		İ	L	İ	M		M					
19	İ	R		E	L	A		E	R						
20	R	A	N	T		K	İ	L	İ	M					

Prof. Dr. A. Yüksel Bozer

Mantık Bilmecesi

Öztürk Ailesi'nin tüm bireyleri bulmaca meraklısıydı. Özellikle pazar sabahları eve gelen bulmaca kitabının içinde beğendikleri bulmacayı çözmek için yarışlardı. Aşağıdaki ipuçlarına dayanarak Öztürk Ailesi'nin bireylerinin adlarını, aile içindeki konumlarını, hangi sırada, kaç numaralı bulmacayı çözdüklerini bulunuz.

İPUÇLARI:

- Babanın sırası Sevda'dan daha sonraydı. Fakat 42 numaralı bulmacayı çözen kişiden önceydi.
- Hakan'ın sırası Ali'nin hemen arkasındaydı ve seçtiği bulmacanın numara sırası, an-neden hemen sonra olan genç delikanlının bulmaca numarasına tam bölünebiliyordu.
- Leyla'nın sırası babanın sırasından hemen önceydi. Onun bulmacasının nu-marası babanın bulmacasının numarasından küçük, Sevda'nın bulmacası numara-sından büyüktü.
- Kaan'ın bulmaca numarası anneninkinden daha küçük olduğu gibi bulmaca numarası 21 olan kişiden de küçüktü.

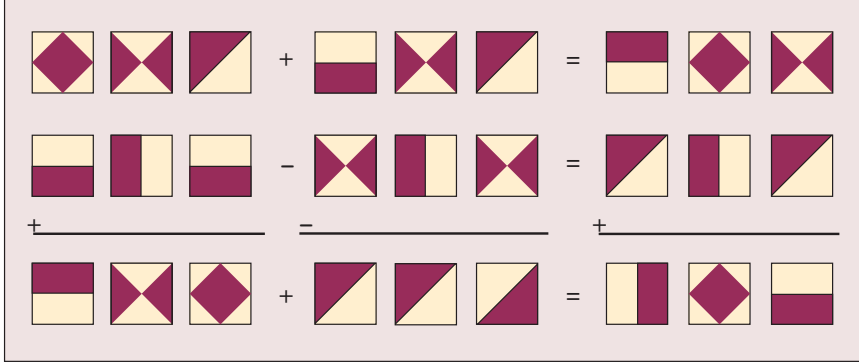
	Baba	Kız	Anne	Ağabey	Kardeş	Birinci	İkinci	Üçüncü	Dördüncü	Beşinci	6	15	21	39	42
Ali															
Kaan															
Hakan															
Sevda															
Leyla															
6															
15															
21															
39															
42															
Birinci															
İkinci															
Üçüncü															
Dördüncü															
Beşinci															

Adı	Ailedeki konumu	Sırası	Bulmaca numarası

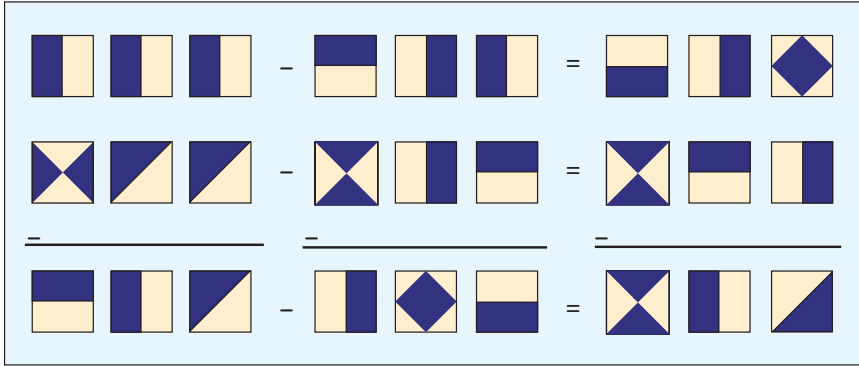
YukselBozer@butundunya.com.tr

Cahit Batum

Kareler ve Rakamlar

Lütfen dikkat edin: 0-9 arasındaki rakamlar, her soru grubunda değişik biçimlerle simgelenmektedir.

Cahit Batum'dan "Kareler ve Rakamlar"ın Mart Ayı Çözümü:

$$\begin{array}{r} 444 + 321 = 765 \\ + 321 - 111 = 210 \\ \hline 765 + 210 = 975 \end{array} \quad \begin{array}{r} 750 - 350 = 400 \\ - 363 - 111 = -252 \\ \hline 387 - 239 = 148 \end{array}$$

CahitBatum@butundunya.com.tr

**Şiar
Yalçın**

Briç

1.

TEK ŞARTA BAĞLI BİR ŞLEM

♠ 9876
♥ DV1098
♦ R2
♣ R5

	K	
B		D
	G	

♠ ARD105
♥ AR
♦ 6
♣ AD1072

Güney	Kuzey
1 Trefl	1 Kör
2 Pik	3 Pik
4 SA	5 Trefl
6 Pik	Pas

Batı karo damını çıkar. Doğu Kuzeyin ruasını asla alır ve karoya devam eder. Güney çakar ve pik asını çeker fakat Batı uymaz. Devam edin.

Cevap: A-R körünüzü çekin ve çakılmazsa rahat bir nefes alın. Artık oyunun batarı kalmamış gibidir. Yere doğru bir trefl oynayın ve metr körlerinizi çekmeye başlayın. Doğu çakarsa, üste çakar, iki tur koz çeker, dördüncü trefle çakarak yere geçer ve körlerinizi oynayarak başka el vermezsiniz.

Doğu çakmazsa, körlerinize iki kayıp treflinizi kaçır ve endike pik valesi empasını yaparak başka el vermezsiniz.

Evet, Doğuda trefl şikani varsa da batarsınız, ama öyle olsaydı Doğu ortağından trefl çıkışı istemek için kontr çekerdi (rakibin okuduğu ikinci rengin çıkılmasını isteyen Lightner kontrü).

İşte dört elin dağılımı:

♠ 9876
♥ DV1098
♦ R2
♣ R5

♠ ---
♥ 7432
♦ DV1054
♣ V843

K
B D
G

♠ V432
♥ 65
♦ A9873
♣ 96

♠ ARD105
♥ AR
♦ 6
♣ AD1072

2.

NETAMELİ BİR ŞLEM

♠ 10643
♥ 109875
♦ R9
♣ AR

K
B D
G

♠ ARV98
♥ ---
♦ AD76
♣ 9872

Doğu	Güney	Batı	Kuzey
2 Kör	2 Pik	Pas	5 Pik
Pas	6 Pik...		

Batı kör asını çıkar, deklaran çıkar ve pik asını çeker, fakat Doğu uymaz!
Nasıl oynamanız gerekir?

Cevap: A-R trefli çekin ve ikinci bir köre elden çakın (Batının iki körü olduğu bellidir, çünkü zayıf iki ile açan Doğuda altı tane vardır). Şimdi yere bir trefl çaktırın, R-A-D karonuzu çekin ve yere yine bir trefl veya karo çaktırın. Eğer Batı buna pik damıyla çakabilmiş ve koz dönmüşse, kalan elleri çifte kupla alabilirsiniz. Yok Batı uyarsa, on el aldınız demektir. Bir köre daha RUAYLA çakarsınız ve Batı alta çakmak zorunda kalır. Nihayet yerin koz onlusuna doğru bir minör daha oynayarak on ikinci lövenizi *en passant* olarak yaparsınız. Rakipler pik damından başka el alamazlar.

İşte dört elin dağılımı:

♠ 10643
♥ 109875
♦ R9
♣ AR

♠ D752
♥ A2
♦ V1085
♣ DV4

K
B D
G

♠ ---
♥ RDV643
♦ 432
♣ 10653

♠ ARV98
♥ ---
♦ AD76
♣ 9872

3.

GÜZEL BİR TUZAK

♠ A64
♥ 542
♦ 1072
♣ RD98

K
B D
G

♠ 875
♥ ARDV103
♦ A98
♣ A

Batı	Kuzey	Doğu	Güney
2 Pik	Pas	Pas	Kontr
Pas	3 Trefl	Pas	4 Kör...

Batı pik ruasını çıkar. Sıra sizde.

Cevap: Kozlar 2-2 dağılmışsa sorunuz yoktur. Altı koz, üç trefl, bir pik ve bir karo ile 11 el yaparsınız. Çünkü üçüncü turda koz beşlisiyle yere geçer ve başka türlü ulaşılamayacak olan RD trefle ulaşırsınız. Ama ya değilse ve bir tarafta üç koz varsa? İşte bu ihtimale karşılı rakiplerinize bir tuzak kurabilirsiniz. Zayıf ikiyle açan Batıda altı pik olduğuna göre Doğuda sadece bir tane vardır. İlk eli başışlayın! Çok iyi bir oyuncu değilse Batı pik damıyla devam edecektir ve Doğu (o da çok iyi bir oyuncu olmadıkça) bu defa oynadığınız asa, üç koz onda olsa bile, çakacaktır (Batının uzun pikleri olduğuna göre uzun kozların Doğuda olma ihtimali daha yüksektir). Artık oyunun batarı kalmamıştır. Üçüncü kozla yere geçer ve pik asını feda etmiş olmanıza rağmen, 6 koz, 3 trefl ve bir karo ile on elinizi alırsınız. Rakipleriniz tuzağa düşmese bile, bu manevraya baş vurmaktan hiçbir zararınız olmaz. Çünkü kozlar 3-1 dağılmışsa, çok istisnaî bir durum dışında, kontratınızı yapmanıza imkân yoktur.

İşte dört elin dağılımı:

♠ A64
♥ 542
♦ 1072
♣ RD98

♠ RDV1093
♥ 7
♦ D65
♣ 543

K
B D
G

♠ 2
♥ 986
♦ RV43
♣ V10762

♠ 875
♥ ARDV103
♦ A98
♣ A

SiarYalcin@butundunya.com.tr

Mustafa Yıldız

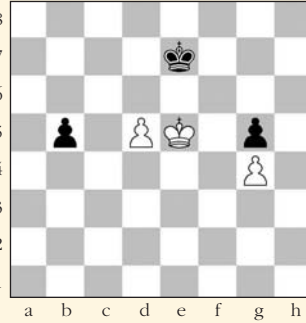
Satranç

UZAK GEÇER PİYON

“b” dikeyindeki piyon uzak geçer piyondur. Onun yardımıyla siyah, şahının kötü konumuna karşın oyunu kazanıyor.

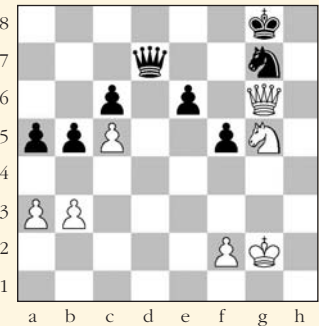
Kazanç planı: •Uzak geçer piyon sürülerek rakip şahın kendi piyonlarından uzaklaşması sağlanır. “b” ve “d” piyonları değiştirilerek oyundan çıkarılır. •Şahı, şah kanadındaki piyonlara daha yakın olduğundan siyah, “g” piyonunu alarak kazanılmış şah+piyon / şah, oyun sonuna ulaştır.

1. Şe4 1.d6+ Şd7 2. Şd5 b4 3. Şc4 Şxd6 4. Şxb4 Şd5 iyi değil. 1... Şd6 2. Şd4 b4 3. Şc4 b3 4. Şxb3 Şxd5 5. Şc3 Şe4 6. Şd2 Şf3 7. Şe1 Şxg4 8. Şf2 Şh3 ve siyah kazanır.

DAHİ ÇOCUK BÜYÜDÜ

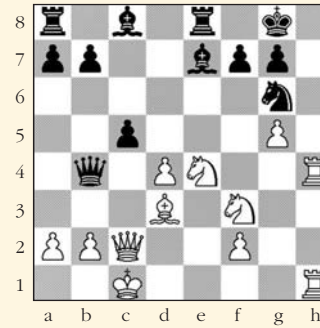
Birkaç yıldır satranç dünyasının zirvesini keskin hamleleri ile zorlayan “Bilgisayar Çocuğu” Norveçli küçük dahi GM Magnus Carlsen şimdi 18 yaşında ve boyu büyüdükçe oyunlarıyla da satranç-severleri büyülemeye devam ediyor. Carlsen, 2007 Linares Turnuvası'nı Anand'ın ardından ikinci bitirdi. Yandaki konum Morelia-Linares Süper Turnuvası'nın 5'inci turunda Carlsen-Topalov oyununda 64. hamleden sonra oluştu. 65. Vh7 Şf8 66. Vh8 Şe7 67. Vxg7 ile at kaybettiğini düşünen Topalov oyunu terk etti. Oysa ki 64... Vd5+ 65. f3 e5! devam yolunda 66. Vh8 hamlesine 66... Vg8 oynayarak direnebilirdi.

LİG ŞAMPİYONU BEŞİKTAŞ

Mart ayında Antalya Kemer'de yapılan İş Bankası Satranç Ligi buluşmasında Beşiktaş Satranç Takımı şampiyon oldu. Yabancı ve yerli ustaların yanibaşında yarışan gençlerin maçları da çok kaliteli geçti. İşte onlardan biri, BJK ve Tarsus Zeka Satranç Kulübü genç masa maçı: Oyunun 21. hamlesinde Beşiktaş'ın genç masası Mert Yılmazyerli, uzun hesap gerektiren bir konumda cesaretle at feda ediyor! Rakibi Sarp Uzun, atı aldıktan birkaç hamle sonra oyunu terk etti.

Mert Yılmazyerli-Sarp Uzun

21. Af6+! gxf6 22. Fxg6 fxe5 23. Kh8+ Şg7 24. K1h7 Şf6 25. Kxf7+ Siyah terk etti.

“BAŞARIYA GİDEN YOL” BÜYÜK İLGİ GÖRDÜ

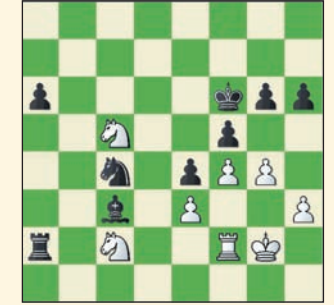
Bulgar IM Peyço Peev'in yazdığı İsmail Yılmaz'ın dilimize çevirdiği “Satranç Eğitimi İçin Birleştirilmiş Program-Başarıya Giden Yol” kitabı satranç çevrelerinde büyük ilgiyle karşılandı. Bulgaristan göçmeni satranç antrenörü Ziya Nuhov, “Başarıya Giden Yol”un Türkçe'ye çevrilmesiyle yediden yetmişe tüm satranççıların, özellikle ilköğretimde satranç dersi veren öğretmenlerin ve öğrencilerin dört dörtlük bir kaynak kitaba kavuştuğunu söyledi.

MustafaYildiz@butundunya.com.tr

Çözümler 146'ncı sayfamızdadır.

ATAK

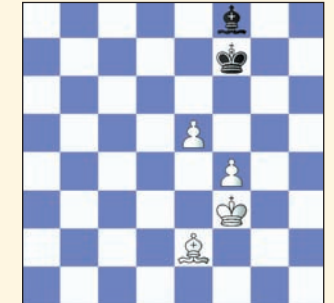
C. Özdemir-A. Acarbay, 2007

Siyah kazanır

OYUN SONU

Tarrasch, 1921

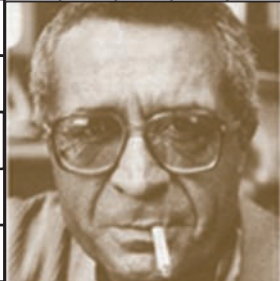
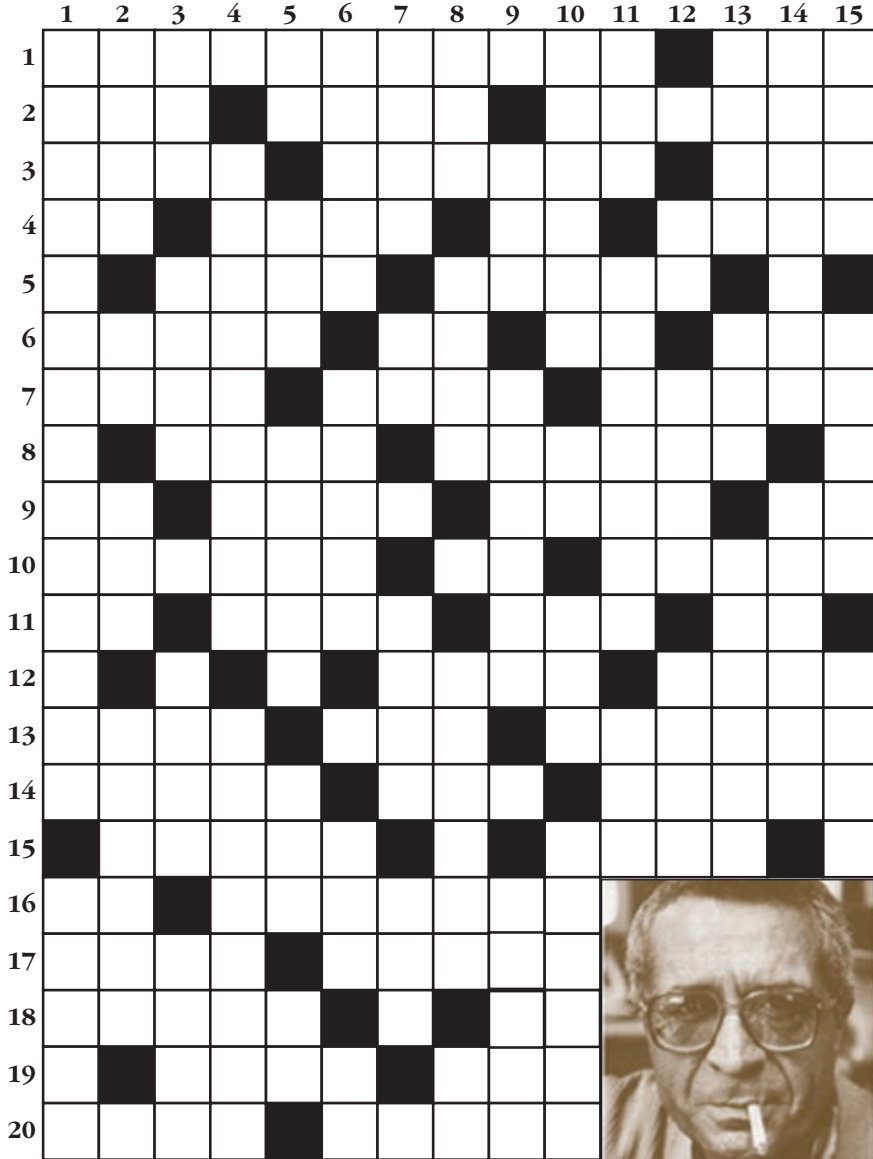
Be Yaz kazanır

KENDİ GELEN

Göksel-Erdoğan

18...Fxa2??

Filiz Leloğlu Oskay

Bulmaca

SOLDAN SAĞA: 1) Kakiç olan soyadını kısaltarak "K." olarak kullanan, "Ona Sevdiğimi Söyle" adlı kitabıyla 1985 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanmış, fotoğrafta görülen yazarımız. - Konya ilinde bir baraj. 2) Muğla'nın bir ilçesi. - İsviçre'de bir akarsu. - Mutluluk. 3) Emek sarf etmeden elde edilen gelir. - Eski kültür ve sanat anıtlarını yakıp yıkan, bunların değerini bilmeyen kimse ya da topluluk. - Süreyya Duru'nun bir filmi. 4) "Oturmuş yazıcılar fermanım yazar / N'olur gel, / karanlık" (Ahmet Arif). - Saha, meydan. - Küçük mağara. - Değerli bir süs taşı. 5) Gelir. - El, göz ya da başla yapılan işaret. 6) Ege ve Akdeniz'de bulunan, eti beyaz ve lezzetli bir balık türü. - Yetmez miktarda. - İskambilde birli. - Özgür. 7) Biçim, şekil. - Eski dilde ufuklar. - Bir bilgisayar oyunu. 8) Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün kısa yazılışı. - Türlü baharatlar kullanılarak yapılan bir sos. 9) Eski dilde su. - Yemek, yiyecek. - Karmaşa. - Silisyumun simgesi. 10) "..... Özer" (Türk pop müziği ses sanatçısı). - Hububat tozu. - Üstü taş bir kapakla örtülü mezar. 11) Rey. - Namaz vaktini bildirmek için müezzinin yüksek sesle yaptığı çağrı. - İnternette üniversite kurumlarının kısaltılmasında kullanılan harfler. - En kısa zaman. 12) Meze olarak kullanılan acılı bir yiyecek. - Cennet bahçesi. 13) Bir renk. - Dolayısıyla anlatma. - Hırsız, eşkiya. 14) Utanma duygusu, hicap. - Kars ilindeki ünlü harabeler. - Çeşitli kumaşlardan yapılmış, kalçaya kadar inen ve paltoya benzeyen üst giysisi. 15) Bir işi sonuçlandırma, sona erdirmeye. - Konut. 16) İridyumun simgesi. - Kovanotu, melisa. 17) Çalışır durumda olan. - Bir tür şahin, doğan. 18) Gönül eğlendiren kişi. - Rodyum elementinin simgesi. 19) Delikli örgü, gözenek. - Bir peygamber. 20) Sirke ya da limon tadında olan. - Erzurum'un bir ilçesi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA:

1) "Keziban", "Sokrat Savunuyor", "Kafka'yla Konuşmalar" adlı kitapları da bulunan oyun yazarı, çevirmen ve şairimiz. - Anlatım. 2) Genellikle üç tabur ve bunlara bağlı birliklerden oluşan asker topluluğu. - Yunan alfabesinde bir harf. - Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. - Başkaları tarafından bilinmesi sakıncalı görülen bir gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklama.

3) Nazım Hikmet'in soyadı. - Kıvrıkcık bir saç şekli. - Duyuru. - Tutturgaç. 4) Motorlu araçlarda hız ölçüm aygıtı. - Seçki. 5) Kiloamperin kısa yazılışı. - Güney Kafkasyalı bir halk ya da başla kimse. - Şairlerin kasidelerle övdükleri büyükler tarafından kendilerine verilen bahşiş. - Devir. - Fuzulî'nin bir kasidesi. 6) Koyun ve keçiye verilen ortak ad. - Bir ilimiz. - Genellikle kıldan yapılmış kaba dokuma. - Endonezya'nın plaka imi. 7) Sanayi. - Bağışlama. - Faiz, ürem. - Söz, lakırdı. 8) Avrupa'da bir ırmak. - Açıklama. - Kiliselerde çan çalmakla görevli kişi. - Alfred Hitchcock'un bir filmi. 9) Çark, testere gibi çentikli şeylerdeki çıkıntuların her biri. - Çirkin, huysuz. - Hamsiğillerden, yumurtalarını tatlı sulara bırakan bir balık türü. 10) Bıkma. - Eski Mısır'da güneş tanrısı. - Binek veya koşum hayvanlarını yürütmek için söylenen bir söz. - Kana susamış, kan dökücü. 11) At, eşek, öküz gibi yük hayvanlarının turnaklarına çakılan demir parçası. - Çobanların çaldığı ışık. - Mezopotamya'da kurulmuş eski bir uygarlık. 12) Güzel sanat. - Keder, elem. - Asya'da bir ülke. 13) Adanılan şey. - Durum, vaziyet. - Yıkık dökük yer. 14) Ayak bakımı. - Yedinci sanat. 15) Düşüncesizce her işe atılan. - Burun iltihabı. - Dişlerin üzerini kaplayan sert tabaka. •

FilizOskay@butundunya.com.tr

Bize Gönderilen

Kitaplar

*Tümüyle kitapseverlere yönelik
bu bölümümüzde, yeni yayımlanan
kitapların duyurumu yapılmaktadır.*

İsmet Paşa

Can Dündar ve Bülent Çaplı
İmge Kitabevi

İkinici Adam”, “Milli Şef”, İsmet İnönü’yü anlatan bir belgesel için yürütülen heyecanlı bir ekip çalışmasının ürünü olan bu kitap, İnönü’yü kronolojik bir sıra içinde anlatmak yerine yaşamının dibe vurduğu ya da zirveye çıktığı noktaları, zaferlerini ve yenilgilerini ayırım gözetmeksizin anlatıyor. Asker İsmet Paşa, Devlet adamı İnönü, siyasetçi Milli Şef...

Son padişah Vahdettin’den, Bülent Ecevit’e uzanan uzun 83 yıllık bir yaşam öyküsü. Her döneme yeni bir yaşamış gibi başlayan, savaşlar kazanmış muzafer bir komutan, inatçı bir diplomat, cumhuriyet kurmuş bir devlet adamı... Kafasında 40 tilkiyi kuyruklarını bir-

birine değdirmeden gezdiren bir politikacı, ideal bir eş, örnek bir aile babası, kimine göre “Tek Parti” döneminin astığı astık kestiği kestik diktatörü...

“İsmet Paşa” DVD ekli güzel bir çalışma.

Türk Devrim Tarihi

Suna Kili
Türkiye İş Bankası Yayınları

Batı’nın yeniden Türkiye ile hesaplaşmaya girdiği, kafa karışıklıklarının doruğa tırmandığı ve bilgi tozdumanı altında yollar arandığı bir dönemde okunması gereken bir yapıt. Batı’nın Lozan’ı ihlal eden girişimlerde bulunmasını ve ordu gibi ülkemiz halkının güvenini kazanmış Atatürkçü bir kurumun neden toplum içinde zayıf bir konuma getirmek istendiğini inceliyor.

“Lozan sömürgeci anlayışın

ulusal güç önünde tükenişi, bu tükenişi kabullenişidir. Lozan’ın ihlaline asla olanak vermemeliyiz. Ulusla güç, maddi ve manevi güçten oluşur. Maddi güç askersel, ekonomik, coğrafi güç gibi öğelerdir. Manevi güç ise önder kadronun nitelikleri, halkın moral durumu, halkın hükümetin yanında olması gibi konuları içerir.”

Tekboynuz

Kara Boğdan Voyvodası

Dimitri Kantemir

Zeynep Sözen
Remzi Kitabevi

Kantemiroğlu önce tarihçi, ardından müzik kuramcısı olarak gündeme gelmişti. Şimdi de özenli ve sabırlı bir çalışmanın ürünü olan bu kitapla tüm yaşamı gözler önüne seriliyor. Osmanlı’ya resmi rehine olarak gönderilen Boğdan Voyvodası Kantemiroğlu’nun İstanbul’da yaşadığı yer olan “Fener’deki Boğdan Sarayı” bugünlerde bir kültür merkezi olarak onarılıyor. 1688-1710 yıllarında Fener ve Ortaköy’de yaşayan Dimitri Kantemiroğlu Eflak ve Boğdan voyvodası olmak için kıran kırana savaşın sürdüğü kurtlar sofrasına düştü. Bir yanda yaşamak, öte yanda tutkuya dönüşen tahta çıkma... O dönemin kurallarına uydu. Tuzak kurma, ihanet, ölümlere neden olan girişimlerde yer almak zorunda kaldı. Sonunda Osmanlı’nın yanından ayrılarak Rus çarının

danışmanı oldu. Kelile ve Dimne’de geçen “Şimdi de dileği peşinde koştuğuktan sonra tam kavuştuğu anda kaybeden kişinin hikayesi” sözünü doğrulayan bir yaşam. Bir gerilim romanı okurken aynı zamanda, Osmanlı, Romanya ve Rus tarihine gezilene götürüyor kitap.

Kayıp Kütüphaneler

James Raven
Bileşim Yayınevi

Düşünür Krishnamurti insanın bilim ve teknolojiye kaydettiği ilerlemeyi duygu, düşünce ve davranışta yakalayamadığını söyler. ABD ve İngiltere 2003 yılında Bağdat’ı bombalamaya başladığı andan 48 saat sonra kütüphane ve müzeler enkaz durumuna geldi. Yağmacılar 170 binden fazla yapıtı kaçırdı. 13’üncü yüzyılda Cengiz Han’ın torunu da kenti yakmış, Dicle Nehri kitapların mürekkebi yüzünden siyah akmıştı. Şimdi eski dökümanların simsiyah külleri Irak semalarını dolduruyor. Kitap, daha dün olan Irak ve Saraybosna’daki yaşananları, çok eski dönemlere de götürüyor. Sümerler, Hititler, Mısırlılar, antikçağ ve ortaçağ döneminde, dünyanın dört bir yanındaki kültürel mirasın nasıl yok edildiğini konunun uzmanlarının kaleminden sunuyor. •

**Bir
Fotograf**

**Bin Sözcüğe
Bedeldir**

Fotograf: İlker Özcivan, İstanbul
Gönderi: Numan Aydınoglu, İstanbul

Diyaliz malzemelerinde kalite güvencesi.

Vaksan, ileri tip merkezlerinin laboratuvar cihaz ve malzeme gereksinimleri için güvenilir çözümler üretiyor.

Vaksan, böbrek sağlık merkezlerinin

- Diyaliz Sarf Malzemeleri,
 - Diyaliz Koltukları,
 - Mikrovasküler Laser Dopler Perfüzyon Ölçme Cihazları
- için dünyanın en iyi markalarıyla işbirliği yapmaktadır.

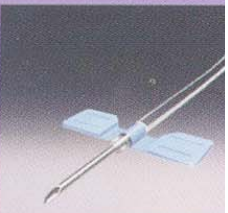
Vaksan, hizmet ve güvence önceliklerini Başkent Holding çatısı altında sunuyor.

Vaksan Sağlık Tesisleri

Laboratuvar ve Sağlık Malzemeleri Tic. ve San. A. Ş.
11. Sokak No: 40 / 6, 06490 Bahçelievler Ankara
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43
Faks: (0312) 212 05 23

www.baskentholding.com.tr

TÜRK RESSAMLARI: GÜLŞEN YAKUPOĞLU

DOĞADAN

Prof. Dr. Gülşen Yakupoğlu, Ankara Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra, iç hastalıkları uzmanlığı ve doçentliğini aynı üniversiteden aldı. 1980 yılında İç Hastalıkları Anabilim Dalı'nı kurmak üzere Akdeniz Üniversitesi'nde göreve başladı. Akdeniz Üniversitesi'nde Nefroloji ve İç Hastalıkları Anabilim Dalı başkanlığı görevini sürdüren Prof. Dr. Yakupoğlu, 1993 yılından buyana önce Ressam Muhittin Selamet, daha sonra Suluboya Ressamı İsmet Yılmaz ile resim çalışarak Antalya'da iki kez suluboya resim sergisi açtı. Fikret Otyam ile tanışması ona akrilik resim yolunu açtı ve halen onun önderliğinde çalışmalarını sürdürmektedir.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320